

Protokoll fört vid pleniföredragning

Social- och miljöavdelningen
Miljöbyrån, S4

Närvarande
VT, HJ, RH, AH-J, FK, CW

Frånvarande
AH

Justerat
Omedelbart

Ordförande
Lantråd
Veronica Thörnroos

Föredragande
Minister
Christian Wikström

Protokollförare
Naturvårdsintendent
David Abrahamsson

Nr 5

Högsta förvaltningsdomstolens begäran om yttrande.

ÅLR 2023/3548

173 S4

Beslut

Beslutades att lämna utlåtande enligt **bilaga S423P05**, samt att skicka de handlingar som beslut i ärendet ÅLR 2023/3548 grundats på.

Hänvisning

Er begäran inkommen 31.7.2023

HFD dnr 1571/2023

Högsta förvaltningsdomstolen

PB 180

FI-00131 HELSINGFORS

Kontaktperson

David Abrahamsson,

telefon +358 (0)18 25000

david.abrahamsson@regeringen.ax

korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

Ärende

Utlåtande med anledning av er begäran den 31.7.2023, 1571/03.04.04.04.34/2023**Ändringssökande**

BirdLife Finland rf., hemort Helsingfors

Finlands naturskyddsförbund rf., hemort Helsingfors

Beslut**Överklagat beslut**

Ålands landskapsregerings beslut 11 maj 2023, ÅLR 2023/3548

Besvärskande

I besvär av den 9 juni 2023 yrkar ändringssökandena att landskapsregeringens beslut upphävs som lagstridigt.

Grunder för besvärskande

Ändringssökandena framför bland annat att besvär rätt föreligger för dem, att beslutet är lagstridigt eftersom det finns andra lämpliga lösningar än jakt på örn och att beslutet står i strid mot bestämmelser med koppling till Lågskärs status som ett Natura 2000-område.

Bemötande

Landskapsregeringen anser i första hand att besvären inte ska tas upp till prövning eftersom besvär rätt saknas för de ändringssökande. För det fall domstolen finner att besvären ska tas upp till prövning anser landskapsregeringen att besvären ska förkastas såsom ogrundade.

Landskapsregeringen anser att det oberoende av utgången i ärendet inte finns skäl att tillerkänna ändringssökandena ersättning för rättegångskostnaderna.

Grunder för bemötande

1. *Besvär rätt saknas*

Behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen

I självstyrelselagen för Åland (ÅFS 1991:71) bestäms hur lagstiftningsbehörigheten är fördelad mellan landskapet och riket. Lagstiftningsbehörigheten är exklusiv, vilket innebär att det antingen är riket eller landskapet som har lagstiftningsbehörighet. Riket kan således inte lagstifta för landskapets räkning ens i sådana fall där landskapslagstiftning saknas. Detta gäller även om landskapet har brustit i genomförandet av EU-rättsakter eller internationella avtal. Sådana brister kan således enbart rättas till genom att landskapet lagstiftar om frågan. Det går inte heller utgående från 69 § självstyrelselagen att flytta lagstiftningsbehörighet mellan landskapet och riket på något annat sätt än genom att ändra självstyrelselagen.

Enligt 18 § 16 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet rörande jakt och enligt 18 § 10 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet rörande natur- och miljövård. Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättsskipning.

Av Högsta förvaltningsdomstolens (nedan HFD) ärende 2022:127 framgår att lagstiftningsbehörigheten gällande besvär rätt är delad mellan landskapet och riket. Med beaktande av att syftet med ändringssökandet är att garantera att besluten är lagenliga och att den materiella lagstiftningen förverkligas, är frågan om besvär rätt enligt HFD inte endast en rättsskipningsangelägenhet. Av HFD:s avgörande framgår vidare att de allmänna bestämmelserna om besvär i rikets lag om rättegång i förvaltningsärenden (FFS 808/2019) är tillämpliga också på Åland. Dock är begränsningar av besvär rätten i rikets materiella speciallagstiftning inte tillämpliga i landskapet utan där ska i stället landskapets materiella speciallagstiftning tillämpas. Detta har betydelse även för vilken rättspraxis som rör rikslagstiftningen som blir prejudicerande också på Åland.

Av ett tidigare beslut från Högsta förvaltningsdomstolen av den 22.1.2014 rörande det besvär sförbud som gäller enligt 39 § jaktlag (1985:31) för landskapet Åland framgår att landskapet har möjlighet att i speciallag lagstifta om besvär sförbud trots att ett motsvarande förbud saknas i rikslagstiftningen.¹

Också Högsta domstolen har vid lagkontrollen i ett ärende den 27.2.2023 tagit ställning till landskapets lagstiftningsbehörighet rörande besvär sförbud.² I utlåtandet berörs ett besvär sförbud i landskapslag gällande föreläggande av vite. Av utlåtandet kan utläsas att det kan finnas besvär sförbud

¹ HFD 2299/1/12.

² KK=-HD/49/2023.

med stöd av landskapslag om besvärstörbudet uppfyller vad som följer av 21 § i Finlands grundlag (FFS 731/1999).

Sammanfattningsvis anser landskapsregeringen att det är klarlagt att det hör till landskapets lagstiftningsbehörighet att i speciallag lagstifta om omfattningen av besvärstörbudet utöver vad som följer av lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

Århuskonventionen

Konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen) är tillämplig på Åland eftersom Ålands lagting har gett sitt bifall till konventionen i enlighet med 59 § 2 mom. självstyrelselagen (ÅFS 47:2005). I artikel 9 i Århuskonventionen föreskrivs om tillgång till rättslig prövning. Specifikt artikel 9.3 är av intresse då den rör allmänhetens rätt till rättslig prövning.

Artikel 9.3 föreskriver att parterna till konventionen ska se till att tillgång till rättslig prövning för handlingar och underlåtenheter finns för den allmänhet som uppfyller krav i nationell lagstiftning. EU-domstolen har konstaterat att "handlingar och underlåtenheter" innefattar beslut.³ **I målet har EU-domstolen även konstaterat att artikel 9.3 i Århuskonventionen inte har direkt effekt eftersom fullgörande eller verkningarna av artikeln är beroende av en annan rättsakt. Åland behöver därmed genomföra konventionen i sin lagstiftning för att den ska kunna tillämpas på Åland.**

Enligt artikel 9.3 är det "den allmänhet som uppfyller eventuella kriterier i nationell rätt" som har besvärstörbudet. I artikel 2.4 definieras allmänhet som "en eller flera fysiska eller juridiska personer och, i enlighet med nationell lagstiftning eller praxis, föreningar, organisationer eller grupper bestående av fysiska eller juridiska personer". Det kan konstateras att miljöorganisationer faller inom definitionen. Det finns dock inte närmare beskrivet i konventionen hur begreppet "uppfyller eventuella kriterier i nationell rätt" ska tolkas. Det innebär att stor flexibilitet föreligger för traktatparterna att avgöra vilka miljöorganisationer som har besvärstörbudet.⁴ Det är dock klarlagt att konventionen inte medför ett krav på att alla, oavsett organisation eller privatperson, ska kunna besvara sig.⁵ Vad gäller tillåtna begränsningar har konventionens efterlevnadskommitté bland annat uttalat sig om Belgiens efterlevnad av Århuskonventionen.⁶ I sitt utlåtande kritiserade efterlevnadskommittén inte lagstiftning som innebar geografisk begränsning av vilka miljöorganisationer som hade besvärstörbudet, trots att annan kritik framfördes. **Detta innebär att det är upp till Åland att bestämma vilka parter som har besvärstörbudet och att en begränsning som innebär att enbart på Åland verksamma lokala organisationer har rätt att besvara sig är förenlig med konventionen.**

³ EU-domstolens dom C-240/09, ECLI:EU:C:2011:125.

⁴ ACCC/C/2005/11, Belgium, p. 35.

⁵ ACCC/C/2005/11, Belgium, p. 35.

⁶ ACCC/C/2005/11, Belgium, p. 40.

Besvärsrätten i det aktuella ärendet

Några särskilda bestämmelser om besvärsrätt för registrerade lokala eller regionala sammanslutningar vars syfte är att främja natur- eller miljöskyddet finns inte i jaktlagen för landskapet Åland i fråga om skydds jakt. Därmed blir de allmänna bestämmelserna i förvaltningslagen (2008:9) för Åland och rikets lag om rättegång i förvaltningsärenden tillämpliga.

Enligt 8 § förvaltningslagen för Åland är part i ett förvaltningsärende den, vars rätt, fördel eller skyldighet ärendet gäller. Enligt 7 § lagen om rättegång i förvaltningsärenden får besvär över ett förvaltningsbeslut anföras av den som beslutet avser eller vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet samt av den som har besvärsrätt enligt särskilda bestämmelser i lag.

Med beaktande av att lagstiftningsbehörigheten är delad mellan riket och landskapet följer att riket och landskapet ska ses som skilda jurisdiktioner då det gäller områden där landskapet har lagstiftningsbehörighet som exempelvis jakt samt natur- och miljövård. Varken BirdLife Finland rf. eller Finlands naturskyddsförbund rf. är verksamma inom den åländska jurisdiktionen. Detta framgår tydligt eftersom föreningarna har Helsingfors som hemort och inte bedriver någon verksamhet fysiskt på Åland.

Dessutom framgår av 1 § BirdLife Finland rf.:s stadgar att finska är föreningens officiella språk. Finlands Naturskyddsförbund rf. har på sin webbsida angett följande: "Som fristående organisation, obunden av språklagen, har Finlands naturskyddsförbund valt att publicera sitt material nästan uteslutande på finska.". Landskapsregeringen konstaterar att en förening som huvudsakligen bedriver sin verksamhet på finska kan inte anses ha för avsikt att rikta sin verksamhet till det enspråkigt svenska Åland. Att Åland är enspråkigt svenskt framkommer tydligt av 36 § självstyrelselagen för Åland.

Ändringssökandena är inte lokala miljöorganisationer, har inte hemort på Åland eller ens verksamhet i den enspråkigt svenska jurisdiktionen landskapet Åland. Därför är de inte parter vars rätt, fördel eller skyldigheter berörs av beslutet om skydds jakt, som är fattat av Ålands landskapsregering d.v.s. i en annan jurisdiktion än där ändringssökandena är registrerade.

Lokal eller regional sammanslutning

Enligt 90 § rikets jaktlag (FFS 1993/615) har sådan registrerad lokal eller regional sammanslutning besvärsrätt vars syfte är att främja natur- eller miljöskyddet i ärenden som avser dispens från fredning av en art.

Omfattningen av besvärsrätten samt vad som ska anses utgöra en lokal eller regional sammanslutning har prövats i ett HFD-avgörande rörande skydds jakt på varg.⁷ I ärendet lämnades besvären utan prövning på grund av att en nybildad förening ansågs sakna besvärsrätt. Domstolen ansåg att enbart föreningar eller sammanslutningar som är registrerade och verkar inom de kommuner som berörs eller på sin höjd inom de landskap som hör till området som berörs av beslutet har besvärsrätt enligt rikets lagstiftning. Föreningen ska också ha haft verksamhet inom kommunen eller regionen en längre tid. Verksamheten ska dessutom bedrivas fysiskt inom den kommun eller region som beslutet gäller.

Utgående från ovan redogjorda avgörande från HFD plus omständigheten att landskapet Åland och riket är olika jurisdiktioner vad gäller jakt samt natur- och miljövård kan konstateras att ändringssökandena inte är lokala eller regionala sammanslutningar som är verksamma på Åland samt att även detta styrker att ändringssökandena inte har besvärsrätt i ärendet. Inom jurisdiktionen landskapet Åland finns dessutom andra motsvarande lokala och regionala sammanslutningar så som till exempel Ålands fågelskyddsförening rf., Ålands natur- och miljö rf., de åländska jaktvårdsföreningarna samt Archipelago pares rf.

Ändringssökandena hävdar att besvärsrätten borde omfatta även dem, eftersom de konkreta konsekvenserna av de besvärsunderkastade jakttillståndet inte går att avgränsa endast till åländskt område. Landskapsregeringen konstaterar att skyddsjakten är geografiskt, antalsmässigt, åldersmässigt och tidsmässigt begränsad för att endast omfatta havsörnar som befinner sig i det berörda området under den berörda tidpunkten. Landskapsregeringen har i beslutet konstaterat att skyddsjakten inte påverkar havsörnspopulationens livskraftighet, vare sig på lokal eller nationell nivå. I det ovannämnda HFD-avgörandet gällande jakt på varg gjorde domstolen en motsvarande begränsning av besvärsrätten till lokalt verksamma föreningar. Vargen har, liksom havsörnen, populationsmässigt mycket stora utbredningsområden vilket i princip skulle innebära att motsvarande tillämpning i östra Finland skulle innebära att ryska miljöorganisationer skulle ha besvärsrätt gällande skydds jakt på varg i Finland. Även i EU-lagstiftningen specificeras det att undantag från fredningsbestämmelser ska beakta proportionalitetsprincipen och vara tidsmässigt och geografiskt begränsade.

Sammanfattning

Med hänvisning till ovanstående anser landskapsregeringen att regleringen av omfattningen av besvärsrätten i jaktlagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Besvärsrätt föreligger inte heller direkt på basis av Århuskonventionen eftersom Århuskonventionen inte har direkt effekt till denna del utan måste genomföras i landskapslagstiftning för att bli gällande på Åland.

Landskapsregeringen konstaterar dessutom att ändringssökandena inte är lokala eller regionala sammanslutningar som är verksamma på Åland samt att ändringssökandenas rätt, skyldighet eller fördel inte direkt påverkas av beslutet om skydds jakt.

⁷ ECLI:FI:KHO:2017:T2492.

Ändringsökandena påstår att landskapsregeringen upprepade gånger gett bristfälliga uppgifter med avsikten att förvaltningsbeslutet inte skulle hamna i rätten för prövning. Detta stämmer inte överhuvudtaget: Ålands landskapsregering har i sina svar den 16 och 17 maj informerat ändringsökanden att natur- och miljöorganisationer saknar besvärsmätt gällande detta beslut, med stöd av jaktlagen (se **Bilaga 1**), vilket också är orsaken till att besvärsmvetningen inte skickades till Birdlife Finland rf. Beträffande det faktum att BirdLife Finland rf. getts en besvärsmvetning konstaterar landskapsregeringen att en besvärsmvetning är en allmän handling som vem som helst kan begära ut. På den grunden har besvärsmvetningen lämnats ut då BirdLife Finland rf. specifikt efterfrågade besvärsmvetningen till det aktuella beslutet.

2. Materiella invändningar

För det fall Högsta förvaltningsdomstolen trots allt skulle anse att besvärsmätt föreligger framför landskapsregeringen följande synpunkter. I allt övrigt hänvisas till motiveringarna i beslutet.

Ändringsökandena hävdar att medborgarorganisationer inte har inkluderats i beslutfattandet och att inga miljöorganisationer har hörts. Detta stämmer inte. I ärendet har under de senaste åren ordnats ett flertal offentliga föreläsningar och diskussionstillfällen och inför våren 2023 sammankallade landskapsregeringen till ett stort "viltförvaltningsråd" som diskuterade utmaningarna i sjöfågelförvaltningen och åtgärder för att bryta trenden för de minskande arterna. På viltförvaltningsrådet deltog utöver landskapsregeringens tjänstemän representanter från tio jaktvårdsföreningar, föreningarna Archipelago Pares rf., Ålands fågelskyddsförening rf., Ålands Natur & Miljö rf., Jouko Högmander från Fiskgjusteftelsen i Finlands havsörnsgrupp, docent Mikael Kilpi, ejderforskare och docent Kim Jaatinen, ejderforskare och VD för Natur- och viltvårdsstiftelsen. På mötet diskuterades bland många andra frågor också alternativet att bedriva skydds jakt på havsörn för att trygga den viktiga ejderkolonin på Lågskär (se protokollet, **Bilaga 2**). Efter detta möte följdes kontakterna med havsörnsgruppen upp ytterligare genom att jaktförvaltare Robin Juslin deltog på Fiskgjusteftelsens årsseminarium och diskuterade arbetet med sjöfågelförvaltning på Åland och den speciella situation som ejderkolonin på Lågskär befinner sig i.

Ålands landskapsregering har utförligt motiverat tillståndet till skydds jakt på havsörn i enlighet med jaktlagen för landskapet Åland i vilken undantagsbestämmelserna i fågeldirektivets (2009/147/EG) artikel 9 har implementerats. I beslutet preciseras att följande alternativa lösningar har testats eller utvärderats:

- Skrämsel med drönare
- Ökad och oavbruten bemanning på Lågskärs fågelstation under ejderns häckning
- Fågelskrämmor
- Avledande utfodring
- Skydds jakt på kråka och korp
- Skrämselskott

Ändringssökandena anser dock att landskapsregeringen, för att ett tillstånd att döda havsörnar ska vara tillåtet, ska ha testat andra lösningar i stor omfattning. Ändringssökandena borde känna till att dessa alternativa lösningar har prövats, eftersom de specificeras utförligt i beslutet om skydds jakt och de årsrapporter som bifogats ansökan. Ändringssökandena föreslår dock att ett effektivt sätt att skrämra havsörnar skulle vara att använda grön laser eller att skrämra havsörnarna från ådungs flockarna med hjälp av båtar.

Landskapsregeringen har testat eller utvärderat alla tänkbara alternativa lösningar, även de som ändringssökandena föreslår. Grön laser används mycket riktigt för att skrämra fåglar i vissa fall, men inte under sådana förhållanden som på Lågskär. Grön laser kan användas för att skrämra bort sittande fåglar från åkrar eller flygfält eller från hustak genom att lysa laserpunkten på marken bredvid fåglarna vilket gör att fåglarna ser punkten och uppfattar det som något okänt som kommer emot dem. Laserstrålen i sig är osynlig i normala förhållanden och har ingen skrämmande inverkan. En havsörn som jagar flyger i luften och skulle inte uppfatta lasern om inte den lystes direkt på havsörnen. Detta skulle kunna orsaka permanenta ögonskador på havsörnen varför det inte är rekommenderat att använda grön laser på detta sätt. Dessutom får inte grön laser riktas ut i luften utan att man lyser mot något som stoppar strålen eftersom det kan orsaka blixtblindhet även på mycket långa avstånd. Laserstrålen får alltså bara riktas mot marken. En flygfri zon skulle annars behöva inrättas omkring Lågskär. Troligtvis skulle också fartygstrafiken i de livligt trafikerade farlederna som omger Lågskär påverkas eftersom havsörnarna dyker mot ådungen som befinner sig på vattenytan, vilket innebär att de korsar horisonten (se landskapsregeringens korrespondens med strålsäkerhetscentralen från 2018 i **Bilaga 3**).

Ändringssökandena föreslår även att man ska ligga ute vid ådungs flockarna med båtar. Den som har vistats vid Lågskär förstår vilken omöjlig uppgift detta skulle vara då ådungen är utspridda över ett omkring 10 km² stort område, 6 km i diameter, och väderförhållandena gör det omöjligt att vara ute med båt en stor del av tiden. Eftersom det inte skulle skrämra bort havsörnarna från området skulle ådungen fortfarande bli hårt utsatta så fort en båt inte kunde ligga i närheten.

Landskapsregeringen testade dessutom att störa havsörnarna i området med båt och med skrämmskott under våren 2022, dock utan effekt. Efter att havsörnarna skrämmts upp med båt eller med skrämmskott kunde de helt oblygt börja jaga på en flock ådungen endast ett hundratal meter bort (se **Bilaga 4**).⁸

Faktumet att landskapsregeringen redan år 2018 hade kontakt med strålsäkerhetscentralen angående användningen av grön laser utgör ett bra exempel på att landskapsregeringen har arbetat systematiskt med utvärderingen av andra lämpliga lösningar där skydds jakt till slut utgjorde det enda kvarvarande alternativet. Den ursprungliga förhoppningen var att redan de övriga åtgärderna tillsammans skulle ha tillräckligt stor effekt på produktionen av nykläckta ungar så att havsörnarna inte skulle hinna äta upp alla ungar. Skydds jakt var inte heller något som diskuterades då

⁸ Se årsrapporten för 2022 som finns i ansökan.

skyddsarbetet inleddes utan kom in som ett alternativ efter att de andra åtgärderna visade sig vara otillräckliga.

Ändringssökandena anser också att dispensen strider mot fågeldirektivet eftersom undantagspunkten som medger skydd av flora och fauna (artikel 9.1a) endast skulle få användas i sådana särfall att en art hotas att försvinna på grund av en annan art. Inget i direktivtexten eller kommissionens vägledning för jakt enligt rådets direktiv⁹ ger dock stöd för en sådan tolkning. Tvärtom poängterar kommissionen ett antal saker som är relevanta för tolkningen av detta fall. I EU:s vägledning för jakt punkt 3.5.16 lyfter kommissionen fram att motiven för att tillämpa detta undantag sannolikt är störst när syftet är att bevara populationer av arter som är sällsynta eller hotade. Detta stämmer bra överens på ejdern som är klassad som starkt hotad enligt både den nationella och europeiska rödlistan.¹⁰ Tröskeln för att bevilja ett undantag enligt artikel 9.1a är också något längre än vid tillämpningen av de andra undantagspunkterna då det också enligt kommissionen i EU:s vägledning för jakt punkt 3.5.16 "verkar som att man i detta fall inte måste bevisa att allvarlig skada sannolikt kommer att uppstå innan undantaget tillämpas". Detta ger ytterligare stöd för landskapsregeringens bedömning att skydds jakt på havsörn kommer att vara nödvändig för att trygga den långsiktiga livskraften i ejderpopulationen. För även om inte havsörnen är den enda faktorn som kan påverka ungeröverlevnaden på Långskär är det den enda faktorn som går att kontrollera. Vissa år, som år 2023, kommer ungeröverlevnaden att vara låg på grund av sjukdomsutbrott, ett annat år kanske väderförhållandena är ogynnsamma (**Bilaga 5**). Då är det av största vikt att inte havsörnen ytterligare uträderar ungerproduktionen år tre och fyra. Därför behöver det finnas en beredskap för att vidta skyddsåtgärder och eftersom det är omöjligt att bedöma på förhand behöver besluten fattas i förväg och skydds jakt verkställas och vid behov som detta år, avbrytas på grund av att andra faktorer hade större betydelse. Även om det är naturligt med en varierande ungeröverlevnad är det omöjligt för en population att upprätthållas om ungerproduktionen är obefintlig år efter år. Genom skydds jakten skapas bättre förutsättningar för ejdern att lyckas med häckningen vilket bidrar till att bevara populationen av en hotad art.

Ändringssökandena menar ytterligare att det inte finns några forskningsrön som stöder uppfattningen att skydds jakt och att hänga upp döda havsörnar i rep vid stränderna skulle få havsörnarna att undvika området. Orsaken att det inte finns det är naturligtvis för att det inte har prövats som åtgärd tidigare. Enligt landskapsregeringens erfarenheter hade dock skydds jakten en mycket god effekt på havsörnsaktiviteten och var framför allt den första åtgärden som hade bättre och bättre effekt vartefter åtgärderna vidtogs. De tidigare prövade skrämseletåtgärderna led av att havsörnarna blev habituerade och skrämseleffekten avtog med tiden. Havsörnarna brydde sig dock inte om de upphängda skjutna artfränderna utan satt opåverkat på samma platser som tidigare bredvid de upphängda örnarna. Se årsrapporten för år 2023 som bifogas för mer information. Att en

⁹ Vägledning för jakt enligt rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar.

¹⁰ Hyvärinen, E., Juslén, A., Kempainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (eds.) 2019. The 2019 Red List of Finnish Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 p.

åtgärd inte har prövats tidigare kan dock inte utgöra ett argument för att den inte skulle få vidtas. Det skulle vara en absurd situation om endast skötselåtgärder som tidigare har prövats skulle få användas då det skulle förhindra all form av utveckling inom naturvårdsarbetet.

Ändringssökandena anser att läget för ejdern inte alls är så illa som det låter, tvärtom har populationen på Lågskär vuxit markant de senaste åren. Det bör poängteras att siffrorna som presenteras av ändringssökandena är från landskapsregeringens beräkningar och att orsaken till att antalet häckande ådor har ökat är landskapsregeringens aktiva förvaltningsåtgärder i området. Ändringssökandena anser att ökningen i antal häckande ådor skulle vara ett bevis för att predationen och kullarnas storlek varierar naturligt och att det producerats tillräckligt med nya rekryter för att stammen ska ha kunnat växa. Det är dock värt att notera att även om antalet ådor som skrider till häckning har ökat på Lågskär, är det inte i sig ett tecken på att populationen som helhet har ökat. Detta för att det är ett utbredd fenomen i ejderpopulationen i Finland att helt avstå från att häcka i förhållanden med högt predationstryck.¹¹ Att antalet häckande ådor ökar utgör i stället en följd av att de känner sig tryggare i området på grund av den ökade mänskliga närvaron och fågelskrämmorna, vilket har minskat havsörnsaktiviteten i området under ruvningsfasen. Sedan landskapsregeringen år 2019 började arbeta med aktiva skötselåtgärder i området är det endast år 2021 som uppvisat en förhållandevis god ungöverlevnad. Eftersom ejderhonorna börjar häcka först från tre års ålder¹² är det dock inte fysiskt möjligt att årskullen från år 2021 har bidragit till ökningen av antalet häckande ådor då dessa kommer att inleda sin häckning tidigast våren 2024. Det är ställt utom allt tvivel att ejderstammen har minskat kraftigt både nationellt och globalt vilket har medfört ändrad status i rödlistorna¹³ och lett till utvecklandet av en internationell förvaltningsplan för ejdern¹⁴.

Ändringssökandena påstår att havsörnen inte hotar ejderstammen. Redan i följande mening konstaterar de dock att den huvudsakliga orsaken till ejderstammens nedgång är att havsörnen har blivit vanligare och predationen har ökat. Eftersom ejdern klassas som starkt hotad och havsörnen är den huvudsakliga orsaken bakom stammens nedgång måste det per definition betyda att havsörnen hotar ejderstammen. Ändringssökandena hävdar vidare att ejderstammen ökade fram till 1990-talet nästan utan ejderns naturliga huvudrovdjur och att ejdern fortfarande är den vanligaste vattenfågeln i skärgården med ett häckande bestånd på omkring 100 000 par. Det kan konstateras att underlaget för beståndsuppskattningen är föråldrat då uppgifterna baserar sig på material som insamlats under

¹¹ Öst, M., Lindén, A., Karell, P., Ramula, S. & Kilpi, M. 2018. To breed or not to breed: drivers of intermittent breeding in a seabird under increasing predation risk and male bias. *Oecologia* 188, 129-138.

¹² Hario, M. & Rintala, J. 2009. Age of first breeding in the Common Eider *Somateria m. mollissima* population in the northern Baltic Sea. *Ornis Fennica* 86(3).

¹³ Ejdern klassas som starkt hotad både nationellt och i Europa.

¹⁴ Lehikoinen, P., Alhainen, M., Frederiksen, M., Jaatinen, K., Juslin, R., Kilpi, M., Mikander, N. & Nagy, S. (compilers) 2022. International Single Species Action Plan for the Conservation of the Common Eider *Somateria m. mollissima* (Baltic, North & Celtic Seas, and Norway & Russia populations) and *S. m. borealis* (Svalbard & Franz Josef Land population). AEWA Technical Series No. 75, Bonn, Germany.

2013–2018.¹⁵ Redan under perioden 2000–2009 halverades ejderstammen i de stora häckningsområdena i Finland och Sverige¹⁶ och eftersom nedgången har fortsatt och beståndet lidit av en hög dödlighet bland vuxna ådor samtidigt som ungproduktionen varit dålig under och efter denna period betyder det att stammen idag är betydligt mindre. Därför har också ejdern klassats som starkt hotad sedan år 2019 i Finland och i rödlistan beskrivs att "nedgången för den starkt hotade (EN) ejdern (*Somateria mollissima*) är kraftig, särskilt i kärnområdet för populationen i den sydvästra skärgården".¹⁷ I den internationella förvaltningsplanen för ejdern är följaktligen de högst prioriterade målsättningarna att öka överlevnaden för ejderns alla livsstadier genom att minska predationen.¹⁸ Som ändringssökandena säger ökade ejderstammen under en period då havsörnsstammen var mycket liten. En viss tillbakagång av ejderstammen när havsörnsstammen återhämtade sig var därför mycket riktigt förväntad och det är också troligt att det i ett naturligt ekosystem hade uppnåtts någon form av nytt normaltillstånd, men detta har inte inträffat, troligtvis för att ekosystemet är så rubbat av mänsklig påverkan att naturliga processer inte fungerar som tidigare. Att havsörnen nästan försvann var också en följd av mänsklig påverkan då havsörnsstammen redan var hårt utsatt på grund av mänsklig förföljelse och sedan drabbades hårt av miljögifter som påverkade reproduktionen. Tillika är havsörnens snabba återhämtning också en följd av mänsklig påverkan, direkt och indirekt. Då arbetet med att rädda havsörnsstammen inleddes var en av huvudmålsättningarna att erbjuda havsörnarna giftfri föda genom stödutfodring.¹⁹ Genom stödutfodringen under vintrarna ökades ungöverlevnaden betydligt och havsörnsstammen återhämtade sig snabbt. Stödutfodringen pågick dock ända in på 2000-talet, även efter att havsörnsstammen inte längre var hotad (i början av 70-talet häckade 2–4 par havsörnar på Åland, år 2000 var antalet 72 och år 2022 var antalet 120). Fortfarande pågår en omfattande oavsiktlig utfodring av havsörn genom att havsörnarna har en god tillgång till vinterföda genom slaktrester från jakt som lämnas i skogen, fiskrens från yrkes- och fritidsfiske som lämnas på stränderna eller isen, och åtelmateriel som läggs ut för fotografering eller jakt på små rovdjur. Även tillgången på annan vinterföda är större idag då de stora hjortdjursstammarna erbjuder vinterföda i form av

¹⁵ Lehtikoinen, P., Alhainen, M., Frederiksen, M., Jaatinen, K., Juslin, R., Kilpi, M., Mikander, N. & Nagy, S. (compilers) 2022. International Single Species Action Plan for the Conservation of the Common Eider *Somateria m. mollissima* (Baltic, North & Celtic Seas, and Norway & Russia populations) and *S. m. borealis* (Svalbard & Franz Josef Land population). AEWA Technical Series No. 75, Bonn, Germany.

¹⁶ Ekroos, J., Fox, A. D., Christensen, T. K., Petersen, I. K., Kilpi, M., Jónsson, J. E., Green, M., Laursen, K., Cervencí, A., de Boer, P., Nilsson, L., Meissner, W., Garthe, S. & Öst, M. 2012. Declines amongst breeding eider *Somateria mollissima* numbers in the Baltic/Wadden Sea flyway. – *Ornis Fenn.* 89: 81–90.

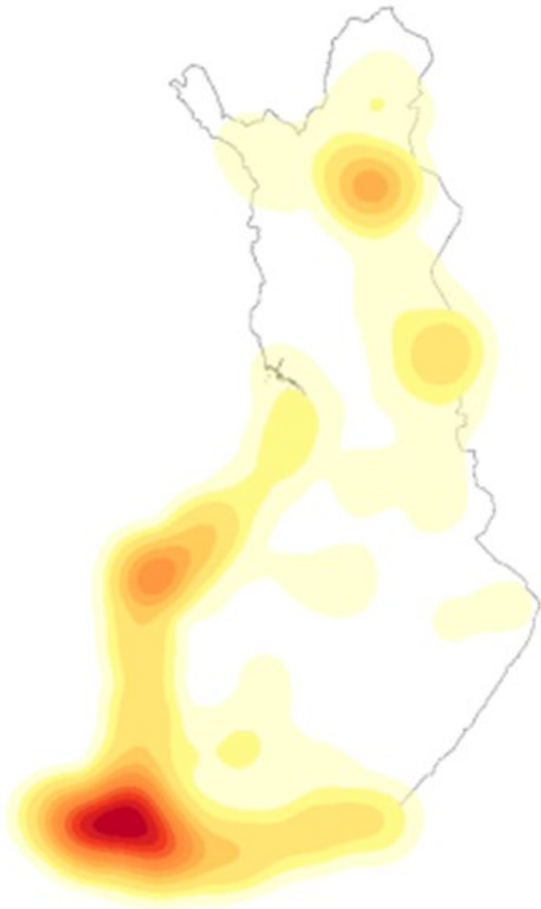
¹⁷ Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (eds.) 2019. The 2019 Red List of Finnish Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 p.

¹⁸ Lehtikoinen, P., Alhainen, M., Frederiksen, M., Jaatinen, K., Juslin, R., Kilpi, M., Mikander, N. & Nagy, S. (compilers) 2022. International Single Species Action Plan for the Conservation of the Common Eider *Somateria m. mollissima* (Baltic, North & Celtic Seas, and Norway & Russia populations) and *S. m. borealis* (Svalbard & Franz Josef Land population). AEWA Technical Series No. 75, Bonn, Germany.

¹⁹ WWF. 2016. MERIKOTKIEN PUOLESTA – WWF:N merikotkatyöryhmän vuosikymmenten taival.

https://wwf.fi/app/uploads/q/x/d/q6rwrveu5kcdhgww7y6ca/merikotkaraportti_130117.pdf

själv döda och trafikdödade djur (dessa saknades också på till exempel 70-talet då havsörnsstammen var som minst), klimatförändringarna ger mildare vintrar utan istäcke vilket ger havsörnarna tillgång till fisk (den efter sjöfågel viktigaste födan) och inträffar en strängare vinter dör mängder av knölsvanar i skärgården (knölsvanarna var också mycket sällsynta på 70-talet). Tillsammans har detta bidragit till att havsörnssituationen på Åland idag är exceptionell. Ingen annanstans i Finland häckar havsörnarna så tätt som på Åland.

Figur 1. Distributionen av häckande havsörnar i Finland. Kartan visar revir som varit aktiva minst en gång under 2017–2021. Källa: Ekblad C. 2022. The return of the white-tailed eagle: Ecology of predator-prey relationships in the Baltic Sea and Arctic inland.

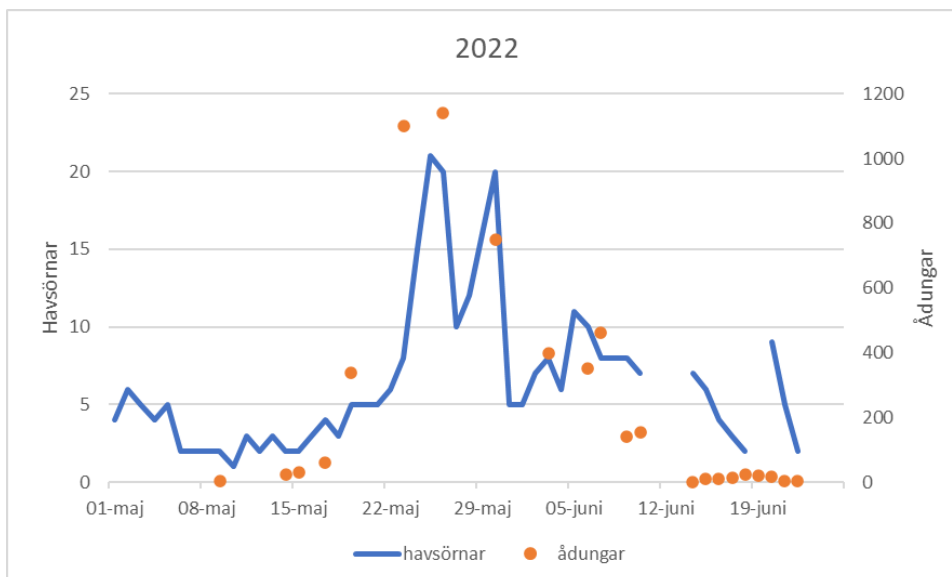
Sammantaget betyder det att det finns mer havsörn än någonsin och detta har orsakat ett ohållbart predationstryck på ejdern, havsörnens viktigaste bytesart på Åland²⁰, vilket har fått följden att ejderstammen har minskat kraftigt. Havsörnens betydelse för ejderstammens nedgång är välstuderad

²⁰ Ekblad C. 2022. The return of the white-tailed eagle: Ecology of predator-prey relationships in the Baltic Sea and Arctic inland.

och särskilt i ytterskärgården, som tidigare hyste de största antalen häckande ejdrar, har nedgången varit kraftigast.²¹

Ändringssökandena hävdar att det inte har påvisats att havsörnen skulle ha orsakat det stora svinnet av ådungar år 2022 och att de flesta ungarna försvann i början av juni när ingen observation pågick i området. Detta är ett falskt påstående, då stationen var bemannad oavbrutet från den 11 april till den 10 juni. Det maximala antalet ådungar registrerades den 26 maj, 1141 ungar, och den 10 juni var antalet nere i 154. Det är uppenbart att de flesta ungarna försvann under en period då stationen var bemannad. Det är såklart omöjligt att bevisa att havsörnarna åt upp alla ungar men sambandet mellan antalet havsörnar i området och ådungarnas försvinnande är starkt (se figur 2).

Landskapsregeringen baserar också uppfattningen av läget på omfattande fältarbete och observationer som bedrivits i området under flera års tid. Således är landskapsregeringen på plats i området och observerar vad som händer under häckningssäsongen. Se landskapsregeringens bifogade film som dokumentation på hur det brukar se ut i området. **(Bilaga 6)**

Figur 2. Antal havsörnar och ådungar i området 1 maj - 22 juni.

Ändringssökandena tar upp ett nästan 30 år gammalt exempel på när ungöverlevnaden på Lågsjär var obefintlig trots att ingen havsörn befann sig i området. Exemplet är alltså från 1996 då det är dokumenterat att ett utbrott av ett reovirus drog över ejderstammen i Finland och orsakade nästan

²¹ Ekroos, J., Fox, A. D., Christensen, T. K., Petersen, I. K., Kilpi, M., Jónsson, J. E., Green, M., Laursen, K., Cervenc, A., de Boer, P., Nilsson, L., Meissner, W., Garthe, S. & Öst, M. 2012. Declines amongst breeding eider *Somateria mollissima* numbers in the Baltic/Wadden Sea flyway. – *Ornis Fenn.* 89: 81–90, Öst, M., Lindén, A., Karell, P., Ramula, S., & Kilpi, M. (2018). To breed or not to breed: drivers of intermittent breeding in a seabird under increasing predation risk and male bias. *Oecologia*, 188(1), 129-138 och Vösa, R., Högmänder, J., Nordström, M., Kosonen, E., Laine, J., Rönkä, M. & von Numers, M. 2017. Skärgårdsfågelfaunans historia, utveckling och nuläge i Åbo skärgård. Forststyrelsens naturskyddspublikationer. Serie A 226.

total ungdomlighet.²² Det finns inga misstankar om återkommande sjukdomsutbrott på senare tid bland ådungarna på Lågskär, som skulle ha orsakat hög dödlighet. Eftersom fågelstationen har varit bemannad kontinuerligt under häckningssäsongerna sedan landskapsregeringen 2017 började arbeta aktivt med skötselåtgärderna skulle detta ha observerats.

Ändringssökandena anser att situationen på Lågskär inte avviker från den övriga ytterskärgården bortsett från att ejderstammen har vuxit de senaste åren. Som redan konstaterats har ejderstammen i sig inte vuxit, utan det är antalet ådor som skridit till häckning som har ökat. Tvärtemot ändringssökandenas påstående avviker också situationen på Lågskär avsevärt från den angränsande ytterskärgården på så sätt att ejdern i praktiskt taget har försvunnit från andra områden. Landskapsregeringen inventerar årligen den angränsande arkipelagen i Björkörs naturreservat. Ejdern har i stort sett försvunnit som häckande fågel från hela reservatsområdet då det enligt räkningarna endast häckar omkring 20 ådor i hela Björkörs- och Sundskärsarkipelagen, ett mångdubbelt större område än Lågskär. Den väsentliga skillnaden mellan dessa områden är den mänskliga närvaron på Lågskär. Det utgör ett tydligt exempel på hur betydelsefull havsörnens predation har varit och det är sannolikt att ejderkolonin skulle krascha på endast några år om Lågskär lämnades obemannat. Kolonins utsatthet observerades våren 2020 då det på grund av covidrestriktionerna blev svårt att bemanna fågelstationen. När de första ornitologerna för säsongen kom ut den 30 april räknades 42 havsörnar på jakt efter ruvande ådor i området.

Den mänskliga närvaron har fungerat som ett skydd för att bevara ejderkolonin. Trots de goda resultaten har ändå den årliga överlevnaden till flygfärdig ålder varit obefintlig. Det enda undantaget har varit år 2021 då havsörnarna anlände till området senare än normalt (se årsrapporten för år 2021 som bifogats ansökan om skydds jakt). Landskapsregeringens ursprungliga förhoppning var att de andra åtgärderna skulle få en tillräckligt stor sammanlagd effekt så att ungöverlevnaden skulle öka. Trots att antalet häckande ådor har ökat, predationen av kråkor och korp har minimerats, ådorna har erbjudits en tryggare häckningsmiljö med mänsklig närvaro och fågelskrämmor har skyddat ådorna under ruvningssäsongen vilket sammantaget har resulterat i att ett rekordantal ungar kommer ut på vattnet, har effekten av havsörnarnas predation på nykläckta ungar ändå överskuggat effekten av de övriga förvaltningsåtgärderna. Det är därför som skydds jakt på havsörn utgör den sista åtgärden för att säkerställa kolonins långsiktiga livskraftighet. Det har konstaterats att det är naturligt att ungöverlevnaden varierar, men det är inte naturligt att ungöverlevnaden år efter år är obefintlig.

Ändringssökandena menar vidare att skydds jakten i sig skulle skrämja iväg ådorna så de skulle lämna ungarna skyddslösa och därmed få följder för ejderstammen som är motsatta till avsikten.

²² Hollmén, T., Franson, J., Kilpi, M., Docherty, D., Hansen, W. & Hario, M. 2002. Isolation and Characterization of a Reovirus from Common Eiders (*Somateria mollissima*) from Finland. *Avian diseases*. 46. 478-84.

Detta väcker frågan om ändringssökandena är medvetna om att nykläckta ådungar är försvarslösa mot havsörnen eftersom ådorna är tvungna att lämna kullen för att inte själva hamna i havsörnarnas klor (se landskapsregeringens bifogade film om fågellivet på Lågskär som visar hur havsörnarnas jakt går till).

Ändringssökandena har också uppenbarligen ingen kännedom om hur skyddsjakten har bedrivits. På inget sätt utgjorde skyddsjakten en störning som skulle ha haft någon negativ effekt för fågellivet i området. Landskapsregeringen är tillgänglig för att svara på frågor om detta behöver utvecklas närmare. Ytterligare ett bevis för att skyddsjakten inte har bidragit med några negativa effekter är att skydds jakt på kråka redan har bedrivits på ett mycket mer omfattande sätt i flera år, mitt i ejderkolonin bland ruvande ådor och andra häckande fåglar och trots detta har ådorna funnit miljön så trygg att häcka i att antalet har ökat. Det första året som skydds jakt på kråka bedrevs, år 2021 sköts 24 kråkor och året efter hade antalet ådor som skred till häckning ökat med omkring 20 %. Det är också oklart varför ändringssökandena tror att landskapsregeringen skulle vidta en åtgärd som skulle vara skadlig för fågellivet i området när skötselåtgärdernas uttryckliga syfte är att gynna fågellivet.

Ändringssökandena anser även att landskapsregeringen inte har beaktat att det är ett viktigt område för många andra fåglar, till exempel den "i hela världen hotade alfågeln och den i Europa ytterst hotade ejdern" (landskapsregeringen noterar att ejdern tidigare av ändringssökandena beskrevs som den vanligaste vattenfågeln i skärgården) och att skytte skulle ha en skrämmande effekt på fåglar som vilar i området. Återigen är det uppenbart att ändringssökandena inte har någon kännedom om hur skyddsjakten har bedrivits. Skyddsjakten har genomförts på ett noggrant planerat sätt som minimerat störningen för övrigt fågelliv. Tillståndet medger att enstaka individer av havsörn får fällas under en ytterst begränsad tid och det ligger naturligtvis i landskapsregeringens intresse att alla skötselåtgärder vidtas på ett sätt som minimerar alla negativa effekter.

Ändringssökandena hävdar att ingen konsekvensbedömning för naturvärden inom Natura 2000-området enligt 24a och 24b §§ landskapslag (1998:82) om naturvård ingår i beslutet. Konsekvensbedömning har inte utförts eftersom skyddsjakten varken utgör ett projekt eller en plan enligt 3 § 2 mom. landskapslag (2018:31) om miljökonsekvensbedömning och miljöbedömning eller plan enligt artikel 2 i direktiv 2001/42/EG om planer och programs miljöpåverkan, vilket i sin tur gör att varken 24a eller 24b §§ i naturvårdslagen är tillämpliga. Landskapsregeringen bedömer därför att man har agerat i enlighet med lag när man inte har gjort en konsekvensbedömning av skyddsjakten. Inte heller skulle artikel 6 i rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (habitatdirektivet, felaktigt översatt till fågeldirektivet i HFD:s översättning) kräva någon sådan konsekvensbedömning i detta fall. Enligt artikel 6, punkt 3 krävs att: "3. Alla planer eller projekt som inte direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av ett område, men som enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt kan påverka området på ett betydande sätt, skall på lämpligt sätt bedömas med avseende på konsekvenserna för målsättningen vad gäller bevarandet av området.". Detta är inte någon plan eller projekt som påverkar området på ett betydande sätt

Sammanfattning

Landskapsregeringen beslut har fattats i enlighet med jaktlagen och fågeldirektivet.

Landskapsregeringen anser inte att ändringsökanden har framfört några materiella synpunkter som skulle medföra att landskapsregeringens beslut inte är lagligt. Landskapsregeringen anser att besvären ska förkastas som ogrundade.

Landskapsregeringen översänder samtliga begärda handlingar i ärendet.

Lantråd Veronica Thörnroos

Minister Christian Wikström

BILAGOR

Bilaga 1: Birdlife Finland, korrespondens

Bilaga 2: Protokoll, viltförvaltningsråd

Bilaga 3: STUK, korrespondens

Bilaga 4: Ansökan om skydds jakt

Bilaga 5: Årsrapport 2023

Bilaga 6: Havsörnarna på Lågskär, film

https://adahosting-my.sharepoint.com/:v/g/person/david_abrahamsson_regeringen_ax/ERgoaimVuldDtigL5sQsvABEPxvSTFle9wiZZ_NtBFAqQ?e=J9Ozv2

Lösenord: Havsörnar 2020

Bilaga 7 – 14: Övriga handlingar i ärendet

David Abrahamsson

Från: aki.arkioma aki.arkioma@birdlife.fi
Skickat: tisdag 23 maj 2023 12:27
Till: David Abrahamsson
Kopia: John Eriksson; Michaela Slotte; Sanna Karlsson
Ämne: RE: Sv: Sv: Sv: Beslut beställningen

Hej och tack för svaret,

Inom förvaltningsrätten är det svårt att på förhand veta vem som har rätt att överklaga. Särskilt när Århusavtalets plikter beaktas.

När man beställer ett överklagbart beslut från registratören, väntar man att få lagligt beslut med bilagor utan att serarat fråga dom.

Jag hoppas, att landskapsregeringen själv upphäver beslutet utan att man är tvungen att vända sig till högsta förvaltningsdomstolens sida.

Mvh Aki Arkioma

Lähetetty laitteesta Galaxy

----- Alkuperäinen viesti -----

Lähetäjä: David Abrahamsson <David.Abrahamsson@regeringen.ax>

Päivämäärä: 23.5.2023 11.55 (GMT+02:00)

Saaja: aki.arkioma@birdlife.fi

Kopio: John Eriksson <John.Eriksson@regeringen.ax>, Michaela Slotte <Michaela.Slotte@regeringen.ax>, Sanna Karlsson <sanna.karlsson@regeringen.ax>

Aihe: Sv: Sv: Sv: Beslut beställningen

Hej Aki,

sökanden som fått beslutet har även fått besväransvisningen då beslutet delgivits. Ålands landskapsregering publicerar dock aldrig beslut med besväransvisning, grunden är att part i ärendet har besvär rätt. Det definieras i 8 § och 42 förvaltningslag (ÅFS 2008:9) för landskapet Åland om vem som är part i ärendet samt kravet på besväransvisning. Själva besväransvisningen är dock en offentlig handling så den bifogas här.

Med vänliga hälsningar,

DAVID ABRAHAMSSON

Ålands landskapsregering / The Government of the Åland Islands

PB 1060

AX-22111 MARIEHAMN

ÅLAND

+358 18 25551

Från: aki.arkioma@birdlife.fi <aki.arkioma@birdlife.fi>
Skickat: onsdag 17 maj 2023 10:46
Till: David Abrahamsson <David.Abrahamsson@regeringen.ax>
Ämne: VS: Sv: Sv: Beslut beställningen

Hej,

Tack för svaret.

Min fråga handlade inte om miljöorganisationers besvärsmätt utan varför det inte finns besvärsmnvisning beslutet och på vilken grund endast den sökande har rätt att överklaga.

Det är lite speciellt att du som miljöexpert har fått uppdrag att svara på juridiska frågor, även om jag inte känner till din bakgrund.

Mvh

Lähettsjää: David Abrahamsson [mailto:David.Abrahamsson@regeringen.ax]

Lähetetty: keskiviikko 17. toukokuuta 2023 10.05

Vastaanottaja: aki.arkiomaä <aki.arkiomaä@birdlife.fi>

Aihe: Sv: Sv: Sv: Beslut beställningen

Enligt 18 § 16 punkten självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) har landskapet Åland lagstiftningsbehörighet vad gäller jakt och fiske. Enligt jaktlagen (ÅFS 1985:31) för landskapet Åland saknar natur- och miljöorganisationer besvärshätt vad gäller Ålands landskapsregerings beslut ÅLR 2023/3548.

DAVID ABRAHAMSSON

Naturvårdsintendent

Social- och miljöavdelningen, miljöbyrån

Ålands landskapsregering / The Government of the Åland Islands

PB 1060

AX-22111 MARIEHAMN

ÅLAND

+358 18 25551

David Abrahamsson

Från: aki.arkioma@birdlife.fi
Skickat: onsdag 17 maj 2023 10:46
Till: David Abrahamsson
Ämne: VS: Sv: Sv: Beslut beställningen

Hej,

Tack för svaret.

Min fråga handlade inte om miljöorganisationers besvärsmätt utan varför det inte finns besvärsmnvisning beslutet och på vilken grund endast den sökande har rätt att överklaga.

Det är lite speciellt att du som miljöexpert har fått uppdrag att svara på juridiska frågor, även om jag inte känner till din bakgrund.

Mvh

Lähetttjä: David Abrahamsson [mailto:David.Abrahamsson@regeringen.ax]

Lähetetty: keskiviikko 17. toukokuuta 2023 10.05

Vastaanottaja: aki.arkioma <aki.arkioma@birdlife.fi>

Aihe: Sv: Sv: Sv: Beslut beställningen

Enligt 18 § 16 punkten självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) har landskapet Åland lagstiftningsbehörighet vad gäller jakt och fiske. Enligt jaktlagen (ÅFS 1985:31) för landskapet Åland saknar natur- och miljöorganisationer besvärsmätt vad gäller Ålands landskapsregerings beslut ÅLR 2023/3548.

DAVID ABRAHAMSSON
Naturvårdsintendent
Social- och miljöavdelningen, miljöbyrån

Ålands landskapsregering / The Government of the Åland Islands
PB 1060
AX-22111 MARIEHAMN
ÅLAND
+358 18 25551

David Abrahamsson

Från: aki.arkioma@birdlife.fi
Skickat: tisdag 16 maj 2023 09:18
Till: David Abrahamsson
Ämne: VS: Sv: Sv: Beslut beställningen

Hej David,

Tack för svaret. Enligt vilken lag och paragraf?

mvh Aki Arkioma

Lähettsj: David Abrahamsson [mailto:David.Abrahamsson@regeringen.ax]
Lähetetty: tiistai 16. toukokuuta 2023 8.56
Vastaanottaja: aki.arkioma@birdlife.fi
Aihe: VB: Sv: Sv: Beslut beställningen

Hej Aki,

Enligt åländsk jaktlagstiftning har endast sökande besvärsmätt.

Med vänliga hälsningar,

DAVID ABRAHAMSSON
Naturvårdsintendent
Social- och miljöavdelningen, miljöbyrån

Ålands landskapsregering / The Government of the Åland Islands
PB 1060
AX-22111 MARIEHAMN
ÅLAND
+358 18 25551

Från: aki.arkioma <aki.arkioma@birdlife.fi>
Skickat: fredag 12 maj 2023 08:28
Till: Regeringen Registrator-Registraturen <registrator@regeringen.ax>
Ämne: RE: Sv: Sv: Beslut beställningen

Hej,

Enligt min uppfattning strider det mot lagen och justitiekanslern har tidigare varnat landskapsregeringen för liknande procedur.

Jag ber att min krav vidarebefordras till beslutsfattarna för att komplettera beslutet. Jag kräver att få laglig besväransvisningen.
Mvh Aki Arkiomaa

Lähetetty laitteesta Galaxy

----- Alkuperäinen viesti -----

Lähetetty: Regeringen Registrator-Registraturen <registrator@regeringen.ax>

Päivämäärä: 12.5.2023 8.02 (GMT+02:00)

Saaja: "aki.arkiomaa" <aki.arkiomaa@birdlife.fi>

Aihe: Sv: Sv: Beslut beställningen

Hej Aki,

Tyvärr finns ingen besväransvisning för detta protokoll. Jag föreslår att du kontaktar naturvårdsintendent David Abrahamsson för mer information.

Ha en trevlig dag!

Med Vänliga Hälsningar

Registratorskontoret

CATERINA MAVILIA

Ledande registrator/Leading registrar

Enheten för rättsliga och internationella frågor

Regeringskansliet/Government Office

Ålands landskapsregering/

Government of Åland

PB 1060

AX-22111 MARIEHAMN

+358 18 25176

Från: aki.arkioma <aki.arkioma@birdlife.fi>

Skickat: torsdag 11 maj 2023 16:53

Till: Regeringen Registrator-Registraturen <registrator@regeringen.ax>; David Abrahamsson <David.Abrahamsson@regeringen.ax>

Ämne: RE: Sv: Beslut beställningen

Hej,

Tack. Besvärsanvisningen tappas. Den vill jag också ha så fort som möjligt.

Mvh Aki

Lähetetty laitteesta Galaxy

----- Alkuperäinen viesti -----

Lähettsj: Regeringen Registrator-Registraturen <registrator@regeringen.ax>

Päivämäärä: 11.5.2023 16.23 (GMT+02:00)

Saaja: "aki.arkioma" <aki.arkioma@birdlife.fi>

Aihe: Sv: Beslut beställningen

Hej Aki,

Bifogar länken till protokoll för pleniföredragning nr 3 taget den 11.05.2023 om ärende ÅLR 2023/3548 enligt din begäran:

<https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/protocol/nr3-2023-pleni-S4.pdf>

Vid ytterligare frågor kontakta naturvårdsintendent David Abrahamsson via e-post david.abrahamsson@regeringen.ax.

Med Vänliga Hälsningar

Registratorskontoret

CATERINA MAVILIA

Ledande registrator/Leading registrar

Enheten för rättsliga och internationella frågor

Regeringskansliet/Government Office

Ålands landskapsregering/

Government of Åland

PB 1060

AX-22111 MARIEHAMN

+358 18 25176

Från: aki.arkioma <aki.arkioma@birdlife.fi>

Skickat: torsdag 11 maj 2023 15:39

Till: Regeringen Registrator-Registraturen <registrator@regeringen.ax>

Ämne: Beslut beställningen

Hej,

Får jag ha elektroniskt beslut med besvärsanvisningen via email om nedan besult:

Nr 3

Tillstånd att bedriva skydds jakt på havsörn
inom Lågskärs Natura 2000-område 2023.

ÅLR 2023/3548

100 S4

Mvh Aki Arkiomaa

Lähetetty laitteesta Galaxy

Mötesanteckningar

Viltförvaltningsråd 14 december 2022, plats konferensrum Ryssö, i Alandica samt teams.

Deltagande:

Från landskapsregeringen:

Robin Juslin, jaktförvaltare,

Roger Gustavsson, jakthandläggare,

David Abrahamsson, naturvårdsintendent,

Ted Waleij Slight, naturvårdsintendent.

Från jaktvårdsföreningarna:

Conny Rosenberg, Lemland

Arvid Mörn, Saltvik

Johan Hilander, Eckerö

Magnus Rosenqvist, Finström

Lars Nordström, Hammarland

Joel Sundström, Kökar

Viktor Eriksson, Brändö (med via teams)

Rainer Juslin, Föglö

Lucas Wideman, Archipelago pares r.f. samt Lumparlands jvf (via teams)

David Ståhlman, Vårdö (via teams)

Övriga (samtliga via teams):

Jouko Högmänder, Havsörnsgruppen, Fiskgjusestiftelsen

Johan Ekholm, Ålands fågelskyddsförening

Josefine Egenfelt, Ålands Natur & Miljö

Docent Mikael Kilpi, pensionerad ejderforskare

Docent Kim Jaatinen, ejderforskare och VD för Natur- och viltvårdsstiftelsen

- Robin öppnade mötet och hälsade alla välkomna, de närvarande fick kort presentera sig själva.
- Robin fortsatte med att gå igenom bakgrunden till vad vi gjort för att främja sjöfåglarna från förvaltningens sida. (Se separat presentation)
- Robin gick snabbt igenom analysen av de sjöfågelinventeringar vi genomfört på Åland totalt 21 områden varav det äldsta sedan 1948 Kumlinge. Sedan 10 områden från tidigt 1990-tal tills nu och ytterligare 10 områden från 2017 tills nu. (Se separat presentation)
- Robin fortsatte med att närmare presentera hur vi har inventerat och aktivt arbetat med viltvård på Lågskär inventeringarna har genomförts till stor del av Ålands fågelskyddsförening och Birdlife Finland. (Se separat presentation) Vi har valt ut Lågskär då det är den absolut viktigaste häckningslokalen för ejdern i hela Finland. I år var det ca 1 150 ådor som häckade där, under 1980-talet finns det uppgifter om att 1 500 ådor har häckat på ön. Och till detta var det ett stort antal häckningar på öarna/skären runt omkring men nu förtiden är det bara på huvudön som ejdrarna häckar.
- Då Lågskär ligger så lång ut i havet finns där inte några markpredatorer men däremot har det funnits till och med häckningar av kråka och korp. Men genom skydds jakt på de stationära kråkorna samt det häckande korparet har man få stora förbättringar av häckningsresultatet för ejdern. Det är dock ett stort problem med örnar som håller till på Lågskär. Det är framför allt ungor och det rör sig om, och det är två aktivitetsperioder som örarna är som mest närvarande. Den första inträffar då ejdern ska börja häcka, men tack vare att Lågskärs fågelstation är bemannad och genom att fågelkådare rör sig över ön hela tiden och varje dag så får de flesta ådor vara i fred. Fågelstationens bemanning under hela häckningsperioden har säkerställts genom inventeringsuppdraget som innebär veckovisa ejderinventeringar under hela häckningsperioden. Människans närvaro har förstärkts genom

människolika fågelskrämmor. Den andra perioden som är desto mer kritisk infinner sig när ådungarna skall ut på vattnet och örnarna börjar jaga dem och de flesta åren slutar det med att det inte finns några ungar kvar. För denna period har aktiva skrämselförsök med drönare och skrämselförsök samt avledande utfodring testats utan resultat.

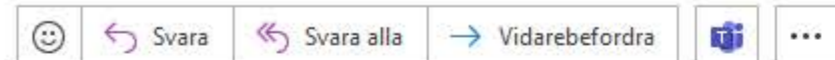
- Johan E berättade att det verkar som att örnattackerna triggar vitfågel som är utanför Lågskär att komma till dukat bort. Det är inte så mycket vitfågel på Lågskär men när örnarna börjar jaga ådfågel så följer vitfågeln efter och vissa dagar tar vitfågel lika många ådungar som örnarna.
- Kim J betonade att med tanke på ovanstående så är det framför allt under häckningsperioden som man måste vara mycket aktiv med viltvårdsåtgärderna och man kan göra ett stort och bra arbete om man just då håller efter kråkfågel men också markpredatorer på de platser där även de finns.
- Det blev även en diskussion om örnförekomsten kunde tänkas begränsas av att det finns ett revirhävdande par på häckningslokalen. Men de erfarenheter som finns talar visserligen för att någon örn till och med kan duka under i samband med revirets ibruktagande på vårvintern, men senare under året när födotillgången är så god så verkar örnarna nog koncentrera sig på att jaga och äta och inte hålla efter varandra. Detta höll både Mikael K och Jouko H med om.
- Lucas W berättade att ådtak kan göra skillnad i liten omfattning men det kräver nästan att man placerar taken över ett gammalt ådbo, då är chansen störst att ådan nästa år använder skyddet. Finns det naturligt skydd för ådorna täta buskar eller dylikt så finns det ingen orsak att placera ådtaken på sådana platser. Men jakten på övriga predatorer gör mycket större nytta än att placera ut ådtak så man ska alltid börja i den ändan.
- Den stora mängden unga örnar som finns i omlopp är ett problem och det kan vara så att överlevnaden av ungar är onaturligt stor. Det vore därför viktigt att man inte erbjuder örnarna fri tillgång till mat varför det borde undvikas helt att man lämnar kadaver från t.ex lantbruk lättillgängliga i naturen. Även jägarna borde tänka sig för här och framför allt slaktrester bör man ta vara på och inte lämna öppet i landskapet. Här är det dock ett problem i och med att vi nu har stora stammar av hjortdjur både i Sverige, Finland och på Åland så erbjuder redan fallviltet en stor del av örnens vintermat. Dessa är ju förstås omöjliga att städa bort. Ovanstående gäller förstås även för andra predatorer som mårhundar och rävar med mera. Ådans vänner har startat en kampanj där de erbjuder åtelburar som förhindrar örnar från att komma åt slaktrester men ändå medger att åtel nyttjas vid jakt på marklevande predatorer. En grop med en fanerskiva över som skydd fungerar också och kan täckas över efter jaktsäsongen.
- Mötet diskuterade även om det kommer att bli ett växelspel mellan örn och ejder. Och det har väl redan skett på så vis att ejdern nu söker sig närmare människan för att hitta tryggare häckningsplatser. Men dessa platser kan på inget vis kompensera de områden i ytterskärgården där ejdern nu saknas. För det första är de nya områdena för små och de har inte heller tillräckligt med mat att erbjuda ejdrarna eller dykänderna över lag för den delen. Det väcktes också en tanke om att havsörnarna "drar vidare" från områden i ytterskärgården efter att bytesdjuren har försvunnit och sjöfåglarna kan sedan återuppbygga populationen igen när örnarna har tappat intresse för platsen.

Förslag:

- Conny Rosenberg föreslog att det bör vara predatorfritt på Lågskär, oberoende av art.
- Kim Jaatinen nämnde att jakten på invasiva arter är grundbulten. Andra åtgärder kommer som nästa steg efter att de invasiva arterna är under kontroll.

- Lucas Wideman kommenterade att speciella områden behöver särskilt skydd, första steget är att intensifiera jakten på små predatorer, efterlyste en tydligare havsörnsförvaltning, uppdatering av förvaltningsplanen.
- Joel Sundström anförde att det ofta finns för lite tid för att frivilligt arbete ska räcka till, avlönat viltvårdsarbete behövs.
- Arvid Mörn tog upp att även Låga skärgården är ett sådant område där andra åtgärder mot havsörn skulle kunna bli aktuella eftersom det är praktiskt möjligt att hålla det fritt från marklevande predatorer.
- Jouko tror att en skydds jakt kommer att bli mycket svår att genomföra och att havsörnarna kommer att bli väldigt skygga och svåra att komma åt, men ändå stanna kvar i området och äta ungar.
 - Robin kommenterade att det är en mycket begränsad tid som skydds jakt i sådana fall skulle vara aktuell då det först är fråga om ådungen börjar komma ut på vattnet som det skulle behövas. Därför skulle det vara möjligt att sätta in omfattande resurser under en begränsad tid för att säkerställa att skydds jakten genomförs på ett grundligt sätt.
 - Kim Jaatinen underströk att skydds jakt på havsörn skulle vara aktuell först när verkligen alla andra åtgärder är på plats.
- Lucas Wideman framförde att landskapsregeringen har fastslagit en målsättning för ejderstammen i åtgärdsplanen för ejderstammen på Åland, att ejdern ska bibehållas som ett dominerande inslag i skärgården, och då behöver kraftfulla åtgärder vidtas om målet ska kunna uppnås, annars behöver målsättningen revideras.
- Josefin Egenfelt poängterade att strandängar också är en viktig livsmiljö för många sjöfåglar
- David Abrahamsson poängterade att strandskydd och båtliv också påverkar
- Rainer Juslin föreslog att jaktvårdsföreningarna sammanställer en skrivelse där de uppmanar landskapsregeringen att gå vidare med diskussionerna om skydds jakt på havsörn med kommissionen och en uppmaning att testa skydds jakt på subadulta havsörnar som nästa åtgärd för att skydda ejderkolonin på Lågskär (se bifogad skrivelse).
- Jouko lyfter att idén om skydds jakt på havsörn förvisso är intressant som försök, men troligtvis lönlös, men om landskapsregeringen ändå går vidare med det bör noggrann uppföljning av resultatet planeras.

SV: Laser för att skrämma fågel

tors 15-03-2018 16:17

We have discussed the issues and because of the uncertainties regarding possible eye damages to birds and fly safety, decided not to go forward with the trials.

Thank you for all the information.

Kind regards,

Robin

Från: Ylianttila, Lasse <Lasse.Ylianttila@stuk.fi>

Skickat: den 13 mars 2018 15:13

Till: Robin Juslin <Robin.Juslin@regeringen.ax>

Ämne: RE: Laser för att skrämma fågel

Hi!

the eye damage risk for birds is a subject where there is very little information. Most of the eye damage studies have been made with human eyes or with animals with similar eyes to humans. How much different dimensions and reflection properties of an eye do affect the damage threshold is quite open question. I do know one study where bird eyes were actually tested with real laser exposure. The test was made with cormorants (cormorant eye does have reflection surface below retina, human eye does have absorbing surface) with lower power levels than with what Agrilaser uses. Therefore I can't say anything for sure. Agrilaser claims that they are bird eye safe, but there isn't really tested information available.

The deterrent of lasers is based on bright reflection on surface which scares the birds. The methods works at roofs, fields etc. where the birds can see the bright laser spot moving towards the birds.

The laser works best on scaring the birds (possible roosting) off from fields and roofs.

The laser beam itself isn't visible (unless in dark conditions with scattering media like smoke or fog). The scaring effect for flying birds would be low.

Another thing is safety. The beam should always be ended (i.e. the user must see where the beam ends) Pointing the laser beam to sky is a fly safety issue and the beam should not be projected to sky. The laser beam can cause glare, flash blindness and other visual effects to a very long distance. The Agrilaser can cause flash blindness and other long lasting visual effects up to 10 kilometers and can distract at much greater distances. Therefore the beam can only be pointed to ground.

If the laser would be used to point the beams to the sky, there should be appropriate warning with possible flight restriction zones for aviation.

Best regards,

Lasse Ylianttila

From: Robin Juslin [<mailto:Robin.Juslin@regeringen.ax>]

Sent: Tuesday, March 13, 2018 1:21 PM

To: Ylianttila, Lasse

Subject: SV: Laser för att skrämma fågel

Thank you very much for the answer. What would you say about the risk that the laser can damage the eyes of birds? Is there a time-factor where a short exposure (say less than 1 second for example) by accidentally pointing the beam in the eye of the bird can be considered not harmful or is it any exposure? We are discussing the possibility to use laser to interrupt eagle attacks in important colonies of breeding birds and that would require pointing the laser directly at (or at least very close to) a flying eagle.

Kind regards,

Robin

27. 04. 2023

Ansökan om skydds jakt på natura 2000-område

Härmed ansöker landskapsregeringens enhet för jakt- och viltvård om tillstånd att bedriva skydds jakt på havsörn (*Haliaeetus albicilla*) inom Långskärs natura 2000-område och de omkringliggande vattenområdena under tiden 12 maj – 9 juni 2023. Skydds jakten inriktas på sub-adulta individer och omfattar ett maximalt antal om fem havsörnar. Skydds jakten genomförs i syfte att minska predationen på ungar av ejder (hädanefter ådungar) i området. Predationstrycket har varit så omfattande att produktionen av ungar som uppnått flygfärdig ålder har varit obefintlig i området under många år (se årsrapporter för 2020, 2021 och 2022). Den faktor som i huvudsak har påverkat ungöverlevnaden har varit havsörnarna, specifikt det stora antal icke-häckande havsörnar som samlas i området när ådungarna börjar komma ut på vattnet. Ett flertal alternativ till skydds jakt har provats och utvärderats, utan att nå önskvärda resultat, varför skydds jakt har bedömts utgöra den enda lämpliga lösningen.

Skydds jakten genomförs om havsörnsaktiviteten i området ökar på ett sådant sätt, att erfarenheter från tidigare år visar att risken för att hela årskullen går förlorad är överhängande, alltså att antalet stationära havsörnar i området från och med den 12 maj ökar över det dagliga antalet 4 havsörnsindivider och de börjar jaga ådungar. Tidigare år har havsörnsaktiviteten ökat på ett väldigt förutsägbart sätt, vilket kan observeras i årsdiagrammen för 2021 och 2022 över havsörnsaktiviteten i området (se bifogade rapporter och även längst ner i denna ansökan). Antalet havsörnar i området dokumenteras av Ålands fågelskyddsförenings bemanning på fågelstationen och med video och fotografier. Om skydds jakt inleds och en havsörn skjuts, utvärderas situationen och havsörnsaktiviteten i området på nytt enligt samma kriterier innan fortsatt skydds jakt genomförs.

För att maximera skrämseffekten ansöker enheten för jakt- och viltvård om att få hänga upp döda havsörnar vid de mest frekventerade rastplatserna, till exempel vid Kalvskär, Inre- och Yttre Jungfrun och som komplement placera ut människolika figurer i området.

Skydds jakten genomförs av enheten för jakt- och viltvård som vid behov bör kunna ta hjälp av muntligen utsedda medhjälpare, i samråd med miljöbyrån. Skydds jakten genomförs med hagel- eller kulgevär. Enheten för jakt och viltvård anhåller samtidigt om tillstånd att bedriva skydds jakten från båt.

Bakgrund

Ejderstammen i Östersjön har minskat kraftigt. Under perioden 2000–2009 minskade antalet häckande par med 48 % på populationsnivå och stammen halverades i de stora häckningsområdena i Finland och Sverige¹. Kraftigast har nedgången varit i ytterskärgården där det talas om att ejderstammen har kraschat². En viktig faktor bakom ejderstammens nedgång, särskilt för den delen som häckar i ytterskärgården, har varit den

¹ Ekroos, J., Fox, A. D., Christensen, T. K., Petersen, I. K., Kilpi, M., Jónsson, J. E., Green, M., Laursen, K., Cervencel, A., de Boer, P., Nilsson, L., Meissner, W., Garthe, S. & Öst, M. 2012. Declines amongst breeding eider *Somateria mollissima* numbers in the Baltic/Wadden Sea flyway. – *Ornis Fenn.* 89: 81–90.

² Vösa, R., Högmänder, J., Nordström, M., Kosonen, E., Laine, J., Rönkä, M. & von Numers, M. 2017.

Skärgårdsfågelfaunans historia, utveckling och nuläge i Åbo skärgård. Forststyrelsens naturskyddspublikationer. Serie A 226.

mycket starka återhämtningen av havsörnsstammen^{3,4}. Även i områden utanför Östersjön har predation av havsörn observerats vara en av de huvudsakliga faktorerna som kan påverka ejderns häckningsresultat⁵. Populationsnedgången har medfört att ejderpopulationens status i rödlistorna har ändrats, så den numera klassas som "Starkt hotad" i Europa⁶, Sverige⁷ och Finland⁸. En storskalig inventering av ejderstammen på Åland som genomfördes under vårarna 2017–2018 visade då på ett häckande bestånd på omkring 6.000 honor av ejder (hädanefter ådor) och 14.000 hanar av ejder (hädanefter gudingar).⁹ Av dessa räknades 727 häckande ådor på Lågskär, alltså över 10 % av beståndet i en och samma koloni. Lågskär utsågs därefter till studieområde där kunskapsläget bakom ejderstammens kunde förbättras och åtgärder för att vända utvecklingen kunde utvärderas.

Ökad predation och låg produktivitet har identifierats som en av de huvudsakliga faktorerna bakom ejderstammens nedgång.¹⁰ Lågskär, med sitt isolerade läge ute till havs, omkring 10 kilometer från närmaste angränsande skärgård, eller 20 kilometer från fasta Åland, utgör ett idealiskt studieområde eftersom marklevande predatorer saknas. Det betyder att en viktig faktor som annars kunde påverka resultaten därför kan avskrivas. Lågskär huserar också Finlands i särklass viktigaste ejderkoloni. Våren 2022 häckade 1145 ådor på Lågskär medan det häckade 466 ådor på Bengtskär år 2020¹¹, Finlands näst största enskilda koloni. Med beaktande av att uppskattningsvis omkring 25 % av hela Ålands häckande bestånd för tillfället återfinns inom ett och samma område på Lågskär, utgör det också motiv i sig att utföra riktade insatser för att säkerställa kolonins framtid. Eftersom kolonin är så stor har det betydelse för ejderstammen på hela Åland. Målsättningen för området har varit att få så många ådor som möjligt att häcka, få ut så mycket ungar som möjligt på vattnet och få så många av dem som möjligt att överleva. Den långsiktiga målsättningen är omkring 1000 – 1500 häckande ådor och en ungproduktion på omkring en flygfärdig unge per häckande åda. Detta för att kolonin ska producera ett årligt överskott av ungar som skulle kunna kolonisera den omkringliggande skärgården och hjälpa ejderstammen att återhämta sig. På grund av vuxna ådors starka häckningsfilopatri kan tillgången på förstagångshäckare som kan sprida sig till säkrare häckningsområden vara av avgörande betydelse under förhållanden med ökande och förändrat predationstryck¹².

³ Ekroos, J., Fox, A. D., Christensen, T. K., Petersen, I. K., Kilpi, M., Jónsson, J. E., Green, M., Laursen, K., Cervenc, A., de Boer, P., Nilsson, L., Meissner, W., Garthe, S. & Öst, M. 2012. Declines amongst breeding eider *Somateria mollissima* numbers in the Baltic/Wadden Sea flyway. – *Ornis Fenn.* 89: 81–90.

⁴ Öst, M., Lindén, A., Karell, P., Ramula, S., & Kilpi, M. (2018). To breed or not to breed: drivers of intermittent breeding in a seabird under increasing predation risk and male bias. *Oecologia*, 188(1), 129–138.

⁵ Koryakin, A.S & Boyko, N.S. 2005. The White-tailed Sea Eagle *Haliaeetus albicilla* and the Common Eider *Somateria mollissima* in the Gulf of Kandalaksha, White Sea. Status of raptor populations in eastern Fennoscandia 2005, 184.

⁶ BirdLife International (2021) European Red List of Birds. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

⁷ SLU Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala

⁸ Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (eds.) 2019. The 2019 Red List of Finnish Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 p.

⁹ Juslin, R. Kilpi, M & Mikkola-Roos, M. 2019. Ahvenanmaan haahkat laskettiin. *Linnut* 2/2019.

¹⁰ Ekroos, J., Fox, A. D., Christensen, T. K., Petersen, I. K., Kilpi, M., Jónsson, J. E., Green, M., Laursen, K., Cervenc, A., de Boer, P., Nilsson, L., Meissner, W., Garthe, S. & Öst, M. 2012. Declines amongst breeding eider *Somateria mollissima* numbers in the Baltic/Wadden Sea flyway. – *Ornis Fenn.* 89: 81–90.

¹¹ <https://www.bengtskar.fi/sv/se-och-upplev/naturen-pa-bengtskar/> Hämtad den 14.4.2023

¹² Fox, A. D., Jónsson, J. E., Aarvak, T., Bregnballe, T., Christensen, T. K., Clausen, K. K., Clausen, P., Dalby, L., Holm, T. E., Pavón-Jordan, D., Laursen, K., Lehikoinen, A., Lorentsen, S.-A., Møller, A. P., Nordström, M., Öst, M., Söderquist, P. & Therkildsen, O. R. 2015: Current and potential threats to Nordic duck populations — a horizon scanning exercise. — *Ann. Zool. Fennici* 52: 193–220.

Sedan 1965 driver Ålands fågelskyddsförening en fågelstation på Lågskär med utgångspunkt i den gamla fyrvaktarbostaden. Tack vare att verksamheten håller stationen bemannad under stora delar av vår och höst har den mänskliga aktiviteten på ön erbjudit ett skydd för ruvande ådor mot havsörnen. Lågskär ligger annars i ytterskärgården, där havsörnens påverkan har varit som mest påtaglig på ejderstammen¹³. Till exempel visar landskapsregeringens inventeringar att det i den närmast angränsande skärgården, Björkör och Sundskären, finns ett häckande bestånd på omkring 20 ådor i ett mångfalt större område. Tack vare den mänskliga aktiviteten har alltså kärnan i beståndet, de vuxna ådorna, klarat sig bättre än i andra områden. I många år har dock kolonin tampats med låg ungproduktion och därmed riskerar kolonin i förlängningen att i krascha på grund av avsaknad av rekrytering av nya (unga) häckande ådor. Den låga ungproduktionen kan till stor del förklaras av det stora predationstrycket från havsörn från tidpunkten då ådungarna har kommit ut på vattnet. 2019 räknades till exempel 20 ungar i början av juli och vid samma tidpunkt år 2020 endast 10.

Landskapsregeringen inledde arbetet med riktade insatser för att stärka kolonins livskraftighet under häckningssäsongen 2019 genom ett pilotprojekt som skulle utvärdera potentialen i att störa havsörnarna i området med hjälp av drönare. Försöket genomfördes under två dygn och gav erfarenhet till planeringen av ett mer omfattande försök följande vår. Våren 2020 genomfördes det huvudsakliga försöket under perioden 19–27 maj. Efter en försiktigt positiv inledning blev havsörnarna habituerade och skrämseffekten avtog. Endast 10 ådungar kunde räknas efter avslutad häckningssäsong. Se bifogad årsrapport för år 2020 för en mer detaljerad beskrivning.

Från våren 2021 har fågelstationens oavbrutna bemanning säkerställts genom ett inventeringsuppdrag till Ålands fågelskyddsförening. Tack vare inventeringsuppdraget, som innefattar veckovisa inventeringar av alla ejdrar omkring Lågskär under hela häckningssäsongen samt en årlig boräkning, hålls fågelstationen bemannad under hela ejderns häckningssäsong. Den ökade mänskliga närvaron erbjuder ett skydd mot havsörn för ådorna under ruvningstiden. Människans närvaro har kompletterats genom att människolika figurer, fågelskrämmor, har placerats ut på de mer avsides belägna uddarna. Den ökade närvaron hade god effekt på antalet häckande ådor i området, vilka ökade från 727 år 2017 då inga särskilda åtgärder hade vidtagits, till 964 år 2021. Våren 2021 inleddes också skydds jakt på kråkor och korp med mycket gott resultat. 24 kråkor och en korp fälldes under våren, vilket hade effekten att i medeltal 16 kråkor uppehöll sig på Lågskär under häckningssäsongen jämfört med 28 år 2020 och inga stationära korpar observerades. Avledande utfodring med trafikdödade rådjur och fisk provades som åtgärd för att locka örnarna bort från Lågskär. Utfodringen utfördes i närheten av Sundskären, ca 10 km från Lågskär, mellan 11 april – 8 juni men nyttjades inte av havsörnarna under den tid det skulle ha behövts. Utfodringen lockade dock en stor mängd kråk- och måsfågel vilket bidrar till oönskad utfodring av dessa, som även kan bidra till ökad predation på sjöfågelungar och ägg.

När ådungarna började kläckas våren 2021 observerades att havsörnarna inte började samlas i området i större antal förrän omkring två veckor efter att kläckningen hade inletts. Det förefaller som att det var den

¹³ Vösa, R., Högmander, J., Nordström, M., Kosonen, E., Laine, J., Rönkä, M. & von Numers, M. 2017. Skärgårdsfågelfaunans historia, utveckling och nuläge i Åbo skärgård. Forststyrelsens naturskyddspublikationer. Serie A 226.

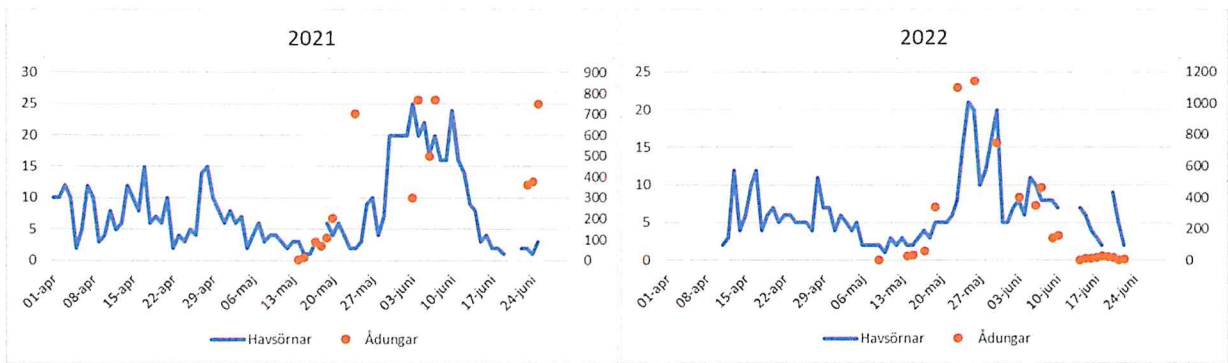
ökade mänskliga aktiviteten gjorde att havsörnarna inte samlades lika tidigt i området och inte den avledande utfodringen vid Sundskären eftersom havsörnarna inte hade samlats där heller. Vanligtvis har örnförekomsten ökat på ett väldigt tydligt sätt samtidigt som kläckningen har startat, men detta år blev ankomsten alltså två veckor försenad. Det bidrog till att de ungar som kläcktes under den perioden hann växa sig lite starkare och lyckades sedan undvika predationen när väl antalet örnar ökade. Havsörnarna lämnade sedan Långskär trots att ett stort antal ungar återstod troligtvis för att de var för stora för att utgöra lika lättfångade och intressanta byten. När årsproduktionen summerades kunde 750 överlevande ungar räknas in. Se bifogad årsrapport för år 2021 för en mer detaljerad beskrivning.

Våren 2022 vidtogs i stort sett samma åtgärder som det lyckade året 2021. Bemanningen var kontinuerlig under häckningssäsongen, skyddsjakten på kråkor bidrog med ytterligare 12 fällda kråkor vilket betydde att antalet stationära kråkor sjönk ytterligare till 9 (16 år 2021) och inga stationära korpar observerades. Enheten för jakt- och viltvård beviljades tillstånd att skrämma havsörnar i området med båt och genom att skjuta skrämmselskott om havsörnsaktiviteten ökade efter att antalet ådunger kommit ut på vattnet. Antalet häckande ådor ökade ytterligare till 1145. Att antalet häckande ådor ökar, trots att det inte kan bero på den lyckade ungpåproduktionen år 2021 eftersom ådorna börjar häcka först vid omkring tre års ålder¹⁴, ger en stark indikation på att ådorna i området har avstått från att häcka tidigare år på grund av det höga predationstrycket, vilket har observerats vara ett utbrett fenomen i ejderstammen i Finland¹⁵, och att de har valt att skrida till häckning när de har erbjudits en tryggare miljö. Det tyder också på att ådorna är i god kondition, en uppfattning som understöds av en studie som enheten för jakt- och viltvård har deltagit i. Studien framhåller att det knappast är ådornas kondition eller tillgången på resurser som begränsar den lokala populationen.¹⁶ Till en början var havsörnsaktiviteten jämförbar med 2021 då antalet hölls på en låg nivå under ruvningsstadiet, men därefter ökade antalet havsörnar snabbare och tidigare än år 2021. Den 25 maj räknades 21 havsörnar i området, vilket kan jämföras med 2021 då endast 3 havsörnar räknades samma datum. Då det observerades att havsörnsaktiviteten ökade på ett annat sätt än tidigare år genomfördes försök att skrämma havsörnarna i området med båt och med skrämmselskott, men med mycket ringa och framför allt ingen ihållande effekt. Se separat rapport för 2022 för mer detaljerad information. När årets ungpåproduktion skulle summeras den 18 juni räknades endast 25 ungar, trots att ett rekordantal på omkring 4000 ungar bör ha kläckts i området. Övrig dödlighet som till exempel sjukdomar har inte observerats i populationen så den enda faktorn som väsentligt skilde år 2022 från 2021, förutom att förutsättningarna endast var bättre år 2022 då fler ådor häckade och fler ungar kom ut på vattnet, var att havsörnsaktiviteten ökade tidigare än år 2021. De första dagarna och veckorna för de nykläckta ådungen är mycket kritiska för överlevnaden då de i stort sett är chanslösa under den första tiden. De orkar inte dyka särskilt länge och klarar därför inte av att parera de ihållande attackerna när flera örnar jagar samtidigt.

¹⁴ Hario, M & Rintala, J. 2009. Age of first breeding in the Common Eider *Somateria m. mollissima* population in the northern Baltic Sea. *Ornis Fennica* 86(3)

¹⁵ Öst, M. Lindén, A., Karell, P., Ramula, S. & Kilpi, M. 2018. To breed or not to breed: drivers of intermittent breeding in a seabird under increasing predation risk and male bias. *Oecologia* 188(1) 129-138

¹⁶ Laursen, K. Møller, A.P. & Öst, M. 2019. Body condition of Eiders at Danish wintering grounds and at pre-breeding grounds in Åland. *Journal of Ornithology*, 160, 239-248.

Figur 1. Antalet havsörnar i området och antalet ådungar på vattnet. År 2021 ökade antalet havsörnar i området betydligt senare än år 2022 då havsörnsaktiviteten ökade simultant med ådungarnas kläckning.

Skillnaden mellan 2021 och 2022 visar tydligt hur starkt sambandet mellan havsörnens ankomst och antalet överlevande ungar är. Risken att havsörnsaktiviteten ökar på liknande sätt även detta år är så stor att det behöver finnas en beredskap för att genomföra skydds jakt för att säkerställa kolonins livskraftighet. Eftersom andra åtgärder för att minska predationstrycket och störa havsörnarna i området från tidpunkten då ungarna har kommit ut på vattnet har misslyckats är skydds jakt det enda kvarvarande alternativet.

Rapport över åtgärder för att minska predation på ejder på Lågskär våren 2022

I syfte att minska boplundring och ungpredation på ejder och andra fåglar på Lågskär genomförde enheten för jakt- och viltvård, genom jaktförvaltaren Robin Juslin, skydds jakt på kråka under våren 2022. Skyddsjakten genomfördes vid två besök under våren. Inga stationära korpar har observerats och därmed riktades ingen skydds jakt mot korp detta år.

Vid det första besöket 11-12 april noterades endast sex stationära kråkor. Det visar att effekten av skyddsjakten från den föregående säsongen var god och ihållande. Vid samma tidpunkt året före, innan skyddsjakten hade inletts, noterades ett tjugotal kråkor redan i början av april. Vid besöket fälldes tre kråkor. Målsättningen är att minimera antalet kråkor vid tidpunkten för ådornas äggläggning då boplundringen är som störst före ådan har börjat ruva.

Ett andra besök genomfördes 13-22 maj för att minska på antalet kråkor då ådorna ska börja gå ut med ungar. Vid ankomsten noterades 15 stationära kråkor på ön och 9 kråkor fälldes under perioden. Antalet stationära kråkor var i medeltal 13 under veckan före besöket och 6 veckan efter. Även detta år fälldes en ringmärkt kråka vilken hade märkts som bounge två år tidigare, den 30.5.2020. Totalt fälldes 12 kråkor under våren 2022.

Sammantaget har resultatet av skyddsjakten varit mycket lyckat. Vissa farhågor om att nya kråkor skulle ta de bortskjutna kråkornas plats dryftades under försökets inledande skede, men effekten har varit god och även om en viss ökning av antalet kråkor kan noteras efter att en liten tid har förflutit sedan skyddsjakten har antalet kråkor bibehållits på en väsentligt lägre nivå än tidigare. Sett över perioden 30 april – 5 juni (den period vi har data från året före skydds jakt och de två påföljande åren med skydds jakt) har antalet stationära kråkor i medeltal varit 28 för år 2020, 16 för år 2021 och 9 för år 2022, alltså endast en tredjedel av predationstrycket under det senaste året jämfört med året före skyddsjakten inleddes. Dessutom har inga nya korpar etablerat sig på Lågskär. Ytterligare en effekt av skyddsjakten är också att de kvarvarande kråkorna blir skyggare för människor vilket gör att de störs mer av den mänskliga aktiviteten på ön, samt att gamla erfarna kråkor troligtvis kan komma ihåg var de har hittat bon tidigare vilket sannolikt ökar boplundringen eftersom ådorna gärna häckar i samma bogrop år efter år. Nya kråkor som vandrar in och ersätter de gamla revirkråkorna får börja leta från början och kanske inte är lika framgångsrika i att lokalisera bon.

Ejderinventeringarna

Även detta år räknades antalet ådbon och den positiva utveckling som observerades under fjolåret höll i sig. Sammanlagt 1145 bon lokaliserades, ytterligare en uppgång sedan 2021 då 925 bon konstaterades. Den senaste beräkningen som genomfördes före de aktiva förvaltningsåtgärderna inleddes gjordes år 2017 då 727 bon konstaterades. Antalet bon säsongen 2022 motsvarar alltså en uppgång på nästan 60 %. Även detta år, liksom häckningssäsongen 2021, planerade Ålands fågelskyddsförening för att verksamheten på fågelstationen skulle pågå oavbrutet under häckningssäsongen för att öka människans närvaro på Lågskär. Detta ledde till att örn förekomsten och predationen på ruvande ådor minimerades under ruvningsperioden eftersom kontinuerlig närvaro på ön avskräcker havsörnarna från att gå ner och jaga på huvudön. Liksom våren 2021 placerades "örnskrämmor", människoliknande figurer, också ut på huvudöns mer avlägsna delar

för att förstärka effekten av människans närvaro. Endast örnskrämmor i sig skulle troligtvis inte ha någon större inverkan på örnförekomsten utan de ska ses som ett komplement till människans närvaro.

Örnaktiviteten var till en början jämförbar med 2021. Den ökade mänskliga aktiviteten höll antalet örnar på en begränsad nivå under ådornas ruvningskedje. Detta är grunden till den starka ökningen i antalet häckande ådor. Eftersom färre örnar hade samlats runt Lågskär i jakt på ådor under ruvningsperioden var det också färre örnar i området när ungarna började komma ut. Normalt sett observeras en tydlig topp i örnförekomsten från att ådungarna börjar komma ut på vattnet i mitten av maj. Då kan 15-25 havsörnar samlas omkring Lågskär och de hinner då ta ungarna i ungefär samma takt som de kommer ut. I år kom den första kullen ut redan den 9 maj vilket betyder att ruvningsperioden inleddes omkring den 12 april. Flera kullar började komma ut den 14 maj, samma tid som förra året, och då befann sig endast två örnar runt Lågskär. 23 maj räknades 1100 ungar i området och 26 maj 1141 st. Det var ett större antal än vad som registrerades under säsongen 2021 men efter det gick det brant utför. Den 23 maj hade antalet örnar i området ökat till åtta, och 25 maj hela 21. Jämförelsevis var antalet örnar i området bara två den 24 maj 2021. Detta var en något snabbare ökning av antalet örnar i området, ungefär en vecka tidigare än året före. När säsongen summerades den 18 juni räknades endast 25 ungar. Trots mycket lovande förutsättningar med ett rekordantal häckande ådor och minimerad boplundring som gjorde att omkring 4000 ungar kom ut på vattnet blev det ingenting kvar. Med tanke på ejderstammens utveckling är det ett mycket dystert resultat och eftersom inga andra faktorer som kan ha påverkat ungarernas dödlighet observerades, som sjukdomar eller dåliga väderförhållanden, är det tydligt att örnförekomsten de första veckorna som ungarna kommer ut på vattnet är mycket kritiska för överlevnaden.

Under säsongen testades skrämseleffekt i syfte att avskräcka örnar från att vistas i området. I samband med att de första ådungarna kom ut på vattnet och fler örnar började samlas kring Lågskär sköts skrämseleffekt med kulgevär från land. Trots skott i berget bredvid örnarna hade det mycket ringa skrämseleffekt. Örnarna flyttade endast plats från en håll till en annan och blev inte alls så skrämda så de förflyttade sig några längre sträckor. Därefter testades också skrämseleffekt med hagelgevär på närmare håll och genom att vistas i området med båt. Effekten var mycket svag och örnarna bytte oftast bara sida från ena sidan Lågskär till den andra. Vid två tillfällen började havsörnar jaga på ungvallar som de råkade flyga över genast efter att de hade blivit uppskrämda. De verkade inte heller associera skrämseleffekten med något som var särskilt farligt och framför allt var skrämseleffekten inte ihållande. Eftersom det är få dagar som det är möjligt att vistas ute på vattnet med båt är det inte genomförbart att ligga ute dag efter dag och vakta på ådungarna och när inte skrämseleffekten håller i sig lyckas man därför inte begränsa predationen på ett betydande sätt.

Sammanfattning:

På den positiva sidan kan man konstatera att flera av förvaltningsåtgärderna har gett ett mycket gott resultat. Att 1145 ådor valde att skrida till häckning på Lågskär tyder dels på att ådorna känner sig trygga att häcka i området tack vare den ökade mänskliga närvaron som erbjuder skydd mot havsörn, dels att de är i tillräckligt god kondition för att satsa på att genomföra häckningen. Att 1141 ungar noterades på vattnet den 26 maj, klart fler än vid samma tidpunkt året före, tydde också på en lyckad kläckning och att skyddsjakten på kråka ytterligare hade minskat boplundringen. Trots de goda förutsättningarna överlevde dock inga ungar till flygfärdig ålder. Det förefaller som att havsörnarnas senarelagda ankomst som observerades år 2021 och

troligtvis orsakades av den ökade mänskliga närvaron uteblev i alla fall delvis detta år. Antalet havsörnar steg i alla fall betydligt en vecka tidigare än år 2021. Trots skrämselförsöken avskräcktes inte örnarna såpass att det kunde kompensera för den tidigare starten utan antalet ungar minskade raskt tills det var ingenting kvar. Årets resultat tyder därför på att örnförekomsten vid de nykläckta ungaras första dagar är mycket kritisk för hur häckningen lyckas. Om havsörnarna börjar samlas i området genast när ungarna börjar kläckas går snabbt hela produktionen förlorad. Det är också tydligt hur havsörnsförekomsten överskuggar alla andra faktorer. Trots att antalet häckande ådor har ökat med 60 % och antalet kråkor i området har minskat till en tredjedel, boplundringen sannolikt ännu mer, och det därmed har kommit ut ett rekordstort antal ungar på vattnet har ändå inga ungar överlevt till flygfärdig ålder. Det enda undantaget var våren 2021 då havsörnarnas ankomst försenades tillräckligt för att en del av ungarna hann bli så stora att de klarade sig. Havsörnarna verkar dock ha anpassat sig till den ökade mänskliga aktiviteten och effekten uteblev detta år, trots att ökade skrämselförsök sattes i gång när vi observerade att fler örnar började samlas i området.

Förslag till åtgärder för våren 2023

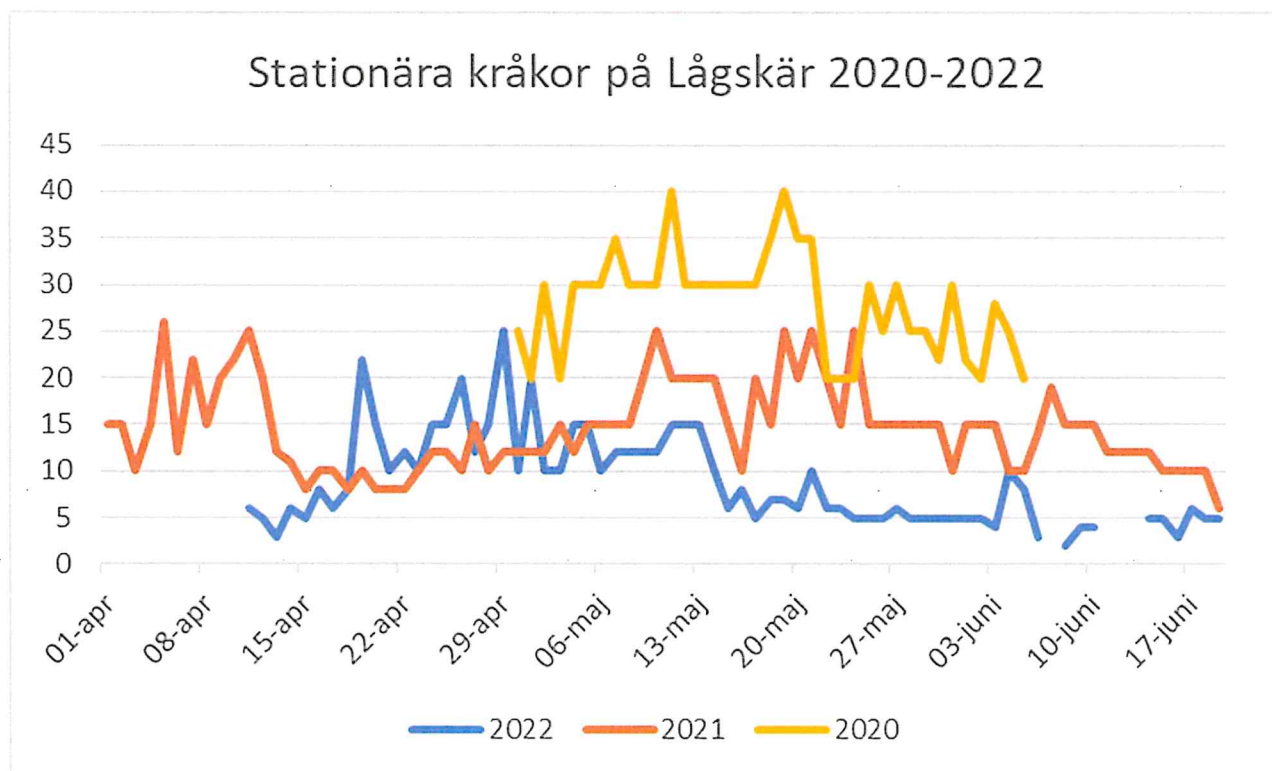
- Oavbruten bemanning på fågelstationen från mitten av april.
- Ejderäkning en gång per vecka, inklusive boräkning omkring 13 maj.
- Fågelskrämmor sätts ut inför ruvningstiden
- Skydds jakt på kråka och korp samt kontinuerligt förhindrande av häckningsförsök genom rivning av bon.
- Aktiva åtgärder för att minimera predation av havsörn i området från att de första ådungarna börjar komma ut på vattnet. De första ungarerna observerades den 14 maj år 2021 och den 9 maj år 2022 (fler kullar från 14 maj igen dock). Det skulle vara mycket viktigt att säkerställa att örnförekomsten hålls på en låg nivå de första veckorna från att ungarna börjar komma ut på vattnet.

Förslag till målsättningar för området

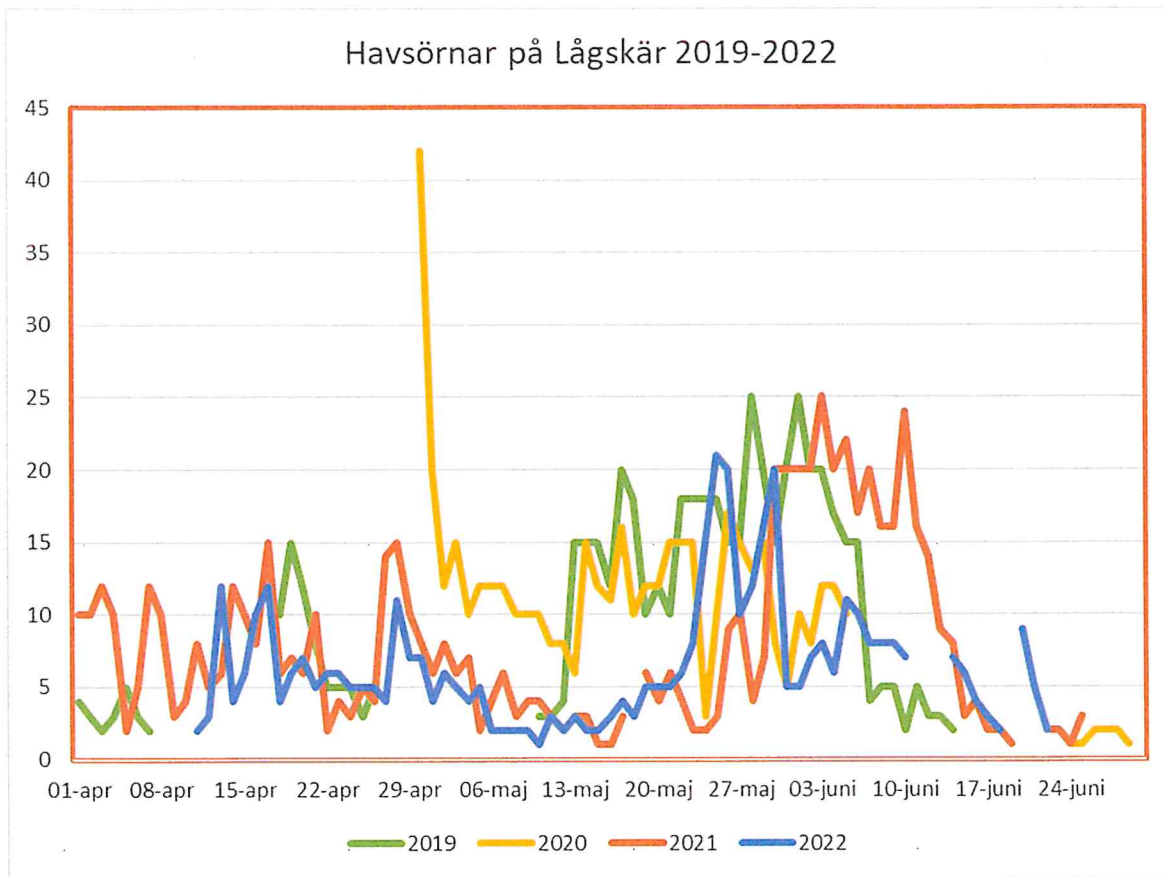
- Målsättningen är att området, som är Finlands i särklass viktigaste ejderkoloni, bibehålls på en livskraftig nivå.
- Kolonin bedöms som livskraftig när antalet ådor som häckar i området ligger omkring 1000 – 1500* och i medeltal håller en ungpåproduktion omkring en flygfärdig** unge per häckande åda.
- Det skulle vara mycket viktigt att detta exceptionellt värdefulla område skulle vara högproduktivt för att kompensera för områden där det går sämre för ejdern. Vuxna ådor uppvisar ett starkt filopatiskt beteende och byter inte gärna häckningsområde men om Lågskär kunde producera ett årligt överskott av ungar skulle det skapa möjligheter för att ungar skulle sprida sig till omkringliggande områden. Det skulle vara mycket viktigt med tanke på artens långsiktiga utbredning när samtidigt arbetet med att skapa bättre förutsättningar för ejdern i områden som inte är lika hårt utsatta för havsörnen pågår, till exempel genom att skapa häckningsområden fria från marklevande predatorer. Många av dessa områden saknar i dagsläget en produktiv stam och behöver koloniserats utifrån.
- Områdets särklass och betydelse för ejderstammen på hela Åland ska också bedömas med beaktande av att det i dagsläget i stort sett inte produceras några överlevande ungar alls i den övriga skärgården.

*De veckovisa ejderräkningarna visar att omkring 2000 ådor är associerade till området under häckningssäsongen och historiska data visar att 1500 ådor häckade på Lågskär i början av 80-talet, alltså före stammen nådde de exceptionellt höga nivåerna under 90-talet. 1190 ungar räknades också den 2 juni 1981 (ur Tiira).

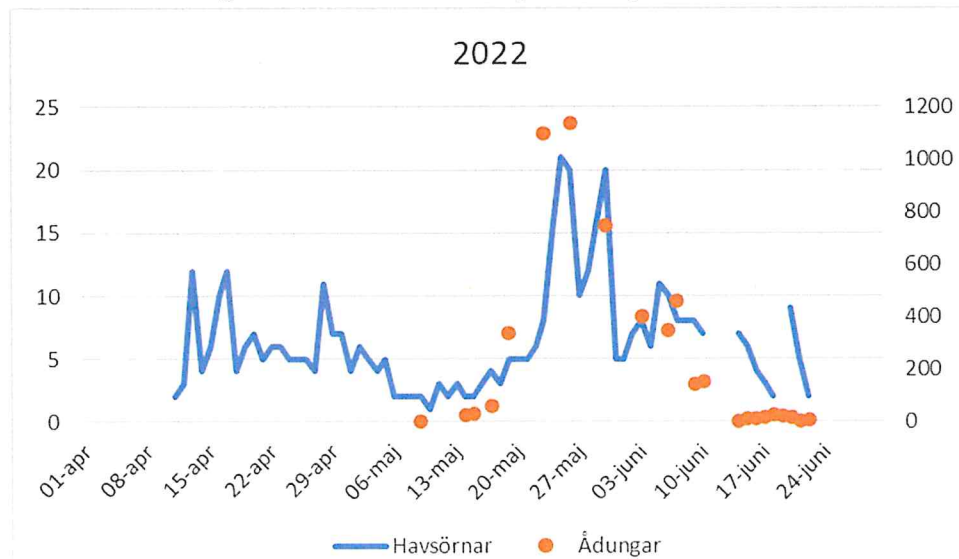
** Det är naturligt med stor variation, men de ska kompenseras med år med bättre överlevnad. Vissa år kan till exempel väderförhållanden ha stor betydelse för överlevnaden.

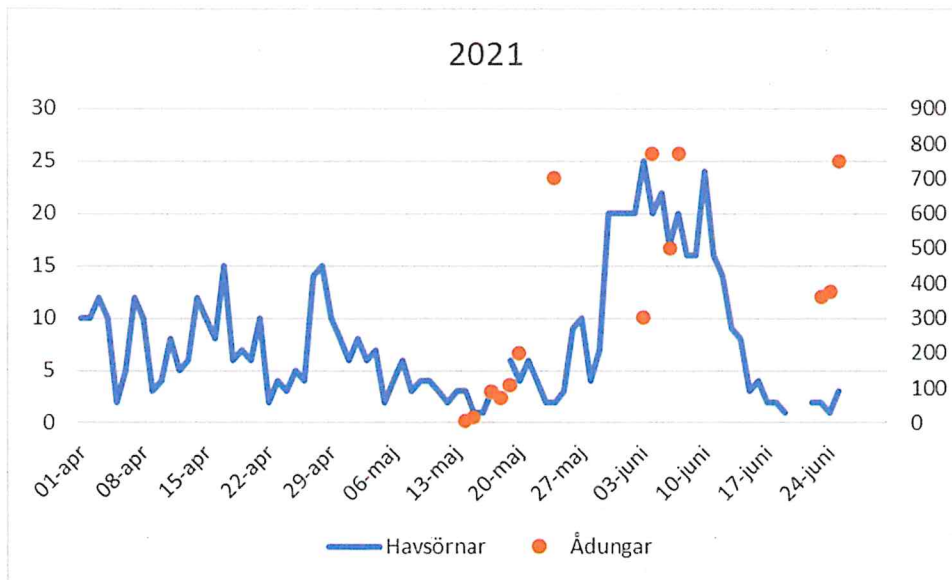
Figur 1. Antal stationära kråkor på Lågskär 2020-2022. 2020 vidtogs inga åtgärder, skydds jakt har bedrivits 2021 och 2022.

Figur 2. Antal havsörnar i området runt Lågskär 2019-2022. Den exceptionella piken år 2020 berodde på att fågelstationen var obemannad tidigare under våren eftersom inga fastländska fågelskådare kunde ta sig ut på grund av reserestriktionerna. När de kom ut vid valborg var antalet havsörnar i området 42. Detta illustrerar hur viktigt det är med kontinuerlig mänsklig aktivitet i området under häcknings säsongen.

Figur 3. Antal ådungar på vattnet och antal havsörnar i området år 2022.

Figur 4. Som jämförelse, antal ådungar på vattnet och antal havsörnar i området år 2021.

Rapport över åtgärder för att minska predation på ejder på Lågskär våren 2021

I syfte att minska boplundring och ungpredation på ejder och andra fåglar på Lågskär genomförde enheten för jakt- och viltvård, genom jaktförvaltaren Robin Juslin, skydds jakt på kråka och korp under våren 2021. Skyddsjakten genomfördes under fyra besök under våren.

Vid det första besöket, den 16-17 mars, observerades tre stationära korpar. Troligtvis utgjorde de det gamla paret som har häckat på Lågskär i många år, samt en ungfågel. En korp fälldes och sannolikt var det en ur paret som blev skjuten för under återstoden av våren gjordes inga häckningsförsök och korpar besökte oftast Lågskär bara sporadiskt eller till natten. Vissa dagar observerades inga korpar alls, eller endast sträckande. Vid besöket raserades också gamla kråkbon.

Följande insats genomfördes den 11-18 april och resulterade i 15 fällda kråkor. Till en början gjordes ett försök med fällfångst (Ölandsbås) men med liten framgång varför den fortsatta skyddsjakten utfördes med gevär (hagel och kula). Veckan före skyddsjakten observerades omkring 20 stationära kråkor dagligen, plus en del sträckande och rastande individer. Dagarna efter besöket rapporterades åtta stationära. Kråkorna blev snabbt mycket skygga och svåra att komma åt, men genom att utnyttja olika jaktmetoder blev resultatet lyckat. Vid detta besök placerades också tre "örnskrämmor" ut i form av människofigurer. Skrämmorna placerades ut vid Lågskärs norra, östra och södra uddar i syfte att förstärka effekten av människans närvaro.

Efter besöket ökade sakta antalet stationära kråkor. Ett visst inflöde av nya kråkor och brutna parformationer bland de kvarvarande kråkorna underlättade troligtvis återetableringen. Ytterligare ett besök gjordes därför över dagen den 24 maj som resulterade i ytterligare sju fällda kråkor. Sista insatsen genomfördes den 2-3 juni då två kråkor fälldes varav den ena var ringmärkt. Uppgifterna visade att den märktes som bounge på Lågskär exakt ett år tidigare. I övrigt var den största delen av kråkorna gamla fåglar. Sammanlagt blev resultatet en korp och 24 kråkor.

Uppföljningen av antalet stationära kråkor visar en nästan halverad förekomst av kråkor under 2021 jämfört med 2020. I medeltal var det under perioden 30 april - 5 juni (den period vi har data från båda år) 16 stationära kråkor på Lågskär under 2021 jämfört med 28 stationära under 2020 (se bilaga 1). Ytterligare en effekt av skyddsjakten kan vara att de kvarvarande kråkorna blev skyggare för människor vilket gör att de störs mer av den mänskliga aktiviteten på ön, samt att gamla erfarna kråkor troligtvis kan komma ihåg var de har hittat bon tidigare vilket sannolikt ökar boplundringen eftersom ådorna gärna häckar i samma bogrop år efter år. Nya kråkor som vandrar in och ersätter de gamla revirkråkorna får börja leta från början och kanske inte är lika framgångsrika i att lokalisera bon.

Ejderinventeringarna

Resultaten från ejderinventeringarna visar på ett mycket bättre häckningsresultat. Totalt 964 häckningsförsök konstaterades genom boräkning varav 925 var ruvande ådor och 39 var plundrade bon. En konstaterad plundring på 4 % är en mycket låg nivå jämfört med andra studier, där kråkplundringen kan uppgå till

omkring 40 % (se till exempel Stien et al. 2010¹). I vår inventering kunde dock inte andelen delvis plundrade bon uppskattas. Vi har inte heller data över boplundringen från tidigare år men rent visuellt kunde en tydlig skillnad mellan år 2020 och 2021 observeras, då boplundringen var mycket omfattande år 2020 när inga åtgärder mot kråkfåglar vidtogs.

Antalet häckningsförsök av ejder visar också på en ökning på 33 % jämfört med den senaste beräkningen som genomfördes år 2017 där 727 bon konstaterades. Inför säsongen planerade Ålands fågelskyddsförening för att verksamheten på fågelstationen skulle pågå oavbrutet under häckningssäsongen för att öka människans närvaro på Lågskär. Detta ledde sannolikt till att örnförekomsten och predationen på ruvande ådor minimerades under ruvningsperioden eftersom kontinuerlig närvaro på ön avskräcker havsörnarna från att gå ner och jaga på huvudön. "Örnkrämmorna" bidrog sannolikt även i viss mån till att förstärka effekten på de mer avlägsna delarna av huvudön. Endast fem slagna ådor hittades under säsongen varav tre av dem hittades på den sydvästra udden där ingen örnkrämma var utplacerad. Endast örnkrämmor i sig skulle troligtvis inte ha någon större inverkan på örnförekomsten utan de ska ses som ett komplement till människans närvaro.

Den stora örnförekomsten tidigare år har orsakat att ett stort antal ådor har avstått från att häcka helt och hållet eftersom det har varit förknippat med för stora risker. Särskilt våren 2020 var örnförekomsten på en exceptionellt hög nivå då pandemin medförde reserestriktioner som gjorde att de fastländska ornitologerna inte kunde komma ut och bemanna stationen. Ingen beräkning gjordes men antalet häckande ådor uppskattades då till omkring hälften jämfört med normalt.

Örnförekomsten var i genomsnitt på en lägre nivå detta år. Eftersom färre örnar hade samlats runt Lågskär i jakt på ådor under ruvningsperioden var det också färre örnar i området när ungarna började komma ut. Normalt sett observeras en tydlig topp i örnförekomsten från att ådungarna börjar komma ut på vattnet i mitten av maj. Då kan 15-25 havsörnar samlas omkring Lågskär och de hinner då ta ungarna i ungefär samma takt som de kommer ut. I år kom de första ungarna ut den 14 maj och då befann sig endast tre örnar omkring Lågskär. Den 24 maj räknades 702 ungar och bara två örnar. Först den 30 maj steg örnförekomsten betydligt och ett liknande antal som tidigare år började vistas i området. Redan efter den 10 juni började de dock söka sig vidare så den sammanlagda perioden med hög örnförekomst var i praktiken halverad. Den 25 juni räknades antalet överlevande ådungar för denna häckningssäsong och 750 ungar kunde konstateras. Detta är en markant förbättring av häckningsresultatet. År 2019 räknades vid samma tidpunkt 20 överlevande ungar och år 2020 endast 10.

Det är möjligt att den inledningsvis låga örnförekomsten gjorde att de tidigt kläckta ungarna hann bli lite större före örnarna kom i gång med jakten och sedan klarade av att hålla sig undan när fler örnar började vistas i området. Havsörnarna koncentrerade troligtvis jakten till de nykläckta ungarna och de tidigare kläckta klarade sig så länge att de sedan inte var lika attraktiva att jaga för havsörnarna. I sammanhanget bör också sägas att trutarna står för en betydande predation på ungar, men trutarna gynnas starkt av örnarnas närvaro

¹ Stien, J., Yoccoz, N.G. and Ims, R.A. 2010. Nest predation in declining populations of common eiders *Somateria mollissima*: an experimental evaluation of the role of hooded crows *Corvus cornix*. *Wildlife Biology* 16(2), 123-134.

då de utnyttjar den kaotiska situation som uppstår när flera örnar jagar tillsammans och tvingar ådorna på flykt. I frånvaro av havsörn försvarar ådorna i vanliga fall kullarna mot trutarna som då inte är närmelsevis lika effektiva. Detta minskade sannolikt även trutpredationen detta år.

Under våren testades avledande utfodring som ett led i försöken att utvärdera åtgärder för att minska predation på nykläckta ådungar. Trafikdödade rådjur och fiskrens kördes ut till västra Sundskärsarkipelagen. Maten kördes ut mellan 11 april och 8 juni men utfodringsplatsen besöktes inte av havsörnar under den del av våren som det hade varit nödvändigt, alltså från att ådungarna hade börjat komma ut på vattnet. En stor mängd mås- och kråkfågel besökte dock utfodringsplatserna vilket i sig kan utgöra ett bekymmer då det inte ses som önskvärt att i onödan utfodra dem och locka ut dem i skärgården då de också är stora predatorer på ägg och ungar. Den avledande effekten kunde i alla fall avskrivas då ingen noterbar effekt på havsörnar kunde konstateras. Att utfodra under en längre period eller med större mängder för att på så sätt vänja fler örnar vid platsen utgör inte ett alternativ då det skulle kunna locka fler predatorer av flera arter till området och även kunna bidra till en ökad överlevnad av ungor, något som med beaktande av den stora stammen i dagsläget inte är önskvärt. Med beaktande av årets erfarenhet är det också sannolikt att örnarna ändå skulle intressera sig för ådungarna vid Lågskär eftersom det utgör en grundläggande del av deras naturliga beteende. Det är också möjligt att den varma dagstemperaturen från mitten av maj bidrar till att åtelmaterial snabbt blir dåligt och inte intresserar örnarna.

Sammanfattningsvis kan konstateras att 2021 var ett mycket framgångsrikt år tack vare en kombination av åtgärder. Den konstanta närvaron av människor redan från häckningens inledning höll örnarna på avstånd från huvudön vilket ledde till en ökning av antalet ådor som skred till häckning och en lägre predation på ruvande ådor. Kråkfågelkontrollen bidrog i sin tur till att minska boplundringen och förbättrade häckningsresultatet bland de som genomförde häckningen. Ett ökat antal häckande ådor och större andel lyckade häckningar bidrog till att ett större antal ungar kom ut på vattnet. Tack vare den inledningsvis låga örnfrekvensen lyckades också en större del av dessa överleva de första kritiska dagarna och var sedan så stora att örnarna lämnade området trots att ett stort antal ungar fanns kvar. De senaste åren har örnaktiviteten ökat genast när ungarna har börjat komma ut på vattnet och minskat först när ungarna har tagit slut, troligtvis för att de har hunnit ta dem i samma takt som de har kommit ut, men detta år lämnade örnarna området när ungarna hade blivit för stora för att vara intressanta. Resultatmässigt betydde det i slutändan 750 flygfärdiga ungar på 964 häckande ådor, vilket innebär en produktion på omkring 0,8 flygga ungar per åda. Målsättningen för området bör vara en årlig produktion på omkring en flygfärdig unge per åda för att kolonin ska kunna växa och producera ett överskott som kan kolonisera omkringliggande häckningsområden som ejdern har försvunnit från men där aktiva åtgärder på nytt har skapat bättre förutsättningar för en lyckad häckning.

Förslag till åtgärder för våren 2022:

- Oavbruten bemanning på fågelstationen från mitten av april.
- Fågelskrämmor, kompletteras med två till, sammanlagt fem stycken.
- Skydds jakt på kråka och korp samt kontinuerligt förhindrande av häckningsförsök genom rivning av bon.

- Beredskap för att vidta aktiva åtgärder för att skrämma bort havsörn från området från att de första ådungarna börjar komma ut på vattnet. De första ungarna observerades den 14 maj år 2021. Det skulle vara mycket viktigt att säkerställa att örnförekomsten hålls på en låg nivå de första veckorna från att ungarna börjar komma ut på vattnet.

Robin Juslin
Jaktförvaltare
24.1.2022

Figur 1. Antal stationära kråkor på Lågsjär våren 2020 och 2021, samt antal skjutna kråkor 2021.

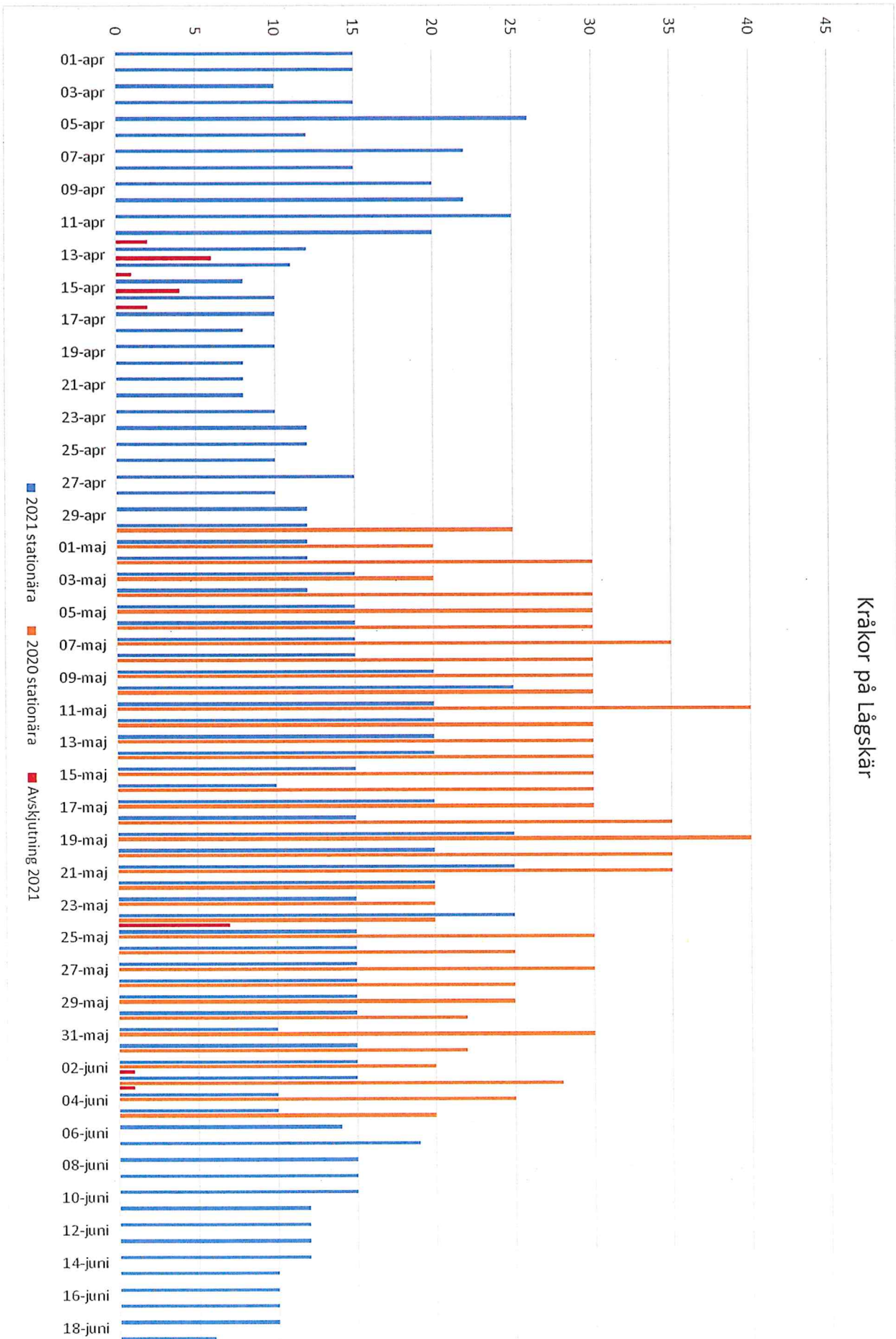
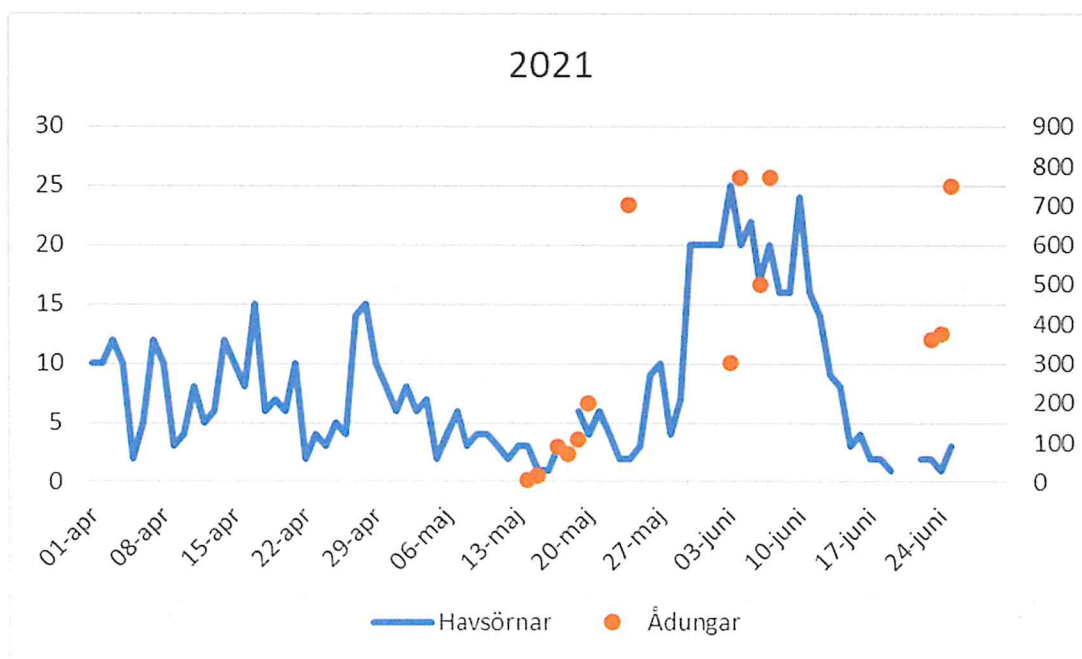

Bild 1: Önskrämma placerad på norra udden.

Figur 2: Antal ådungar på vattnet och antal havsörnar i området år 2021.

Observationer från Lågskär, häckningssäsongen 2020.

Jag var stationerad på Lågskär i åtta dygn från den morgonen den 19 till morgonen den 27 maj för att tillsammans med en professionell drönarflygare utvärdera störning med drönare som metod för att minska havsörnens predation på ådungar. Tanken var att ge örnarna färre tillfällen att attackera ådkullarna genom att störa ut dem till de yttre holmarna och genom att aktivt försöka avbryta pågående attacker och förhindra att örnarna samarbetar. Under jakten samarbetar örnarna genom att turas om att attackera och eliminerar på så sätt effektivt en hel kull på kort tid eftersom ungarna inte orkar dyka tillräckligt länge för att hålla sig undan. Under örnattackerna passar också trutar på att utnyttja situationen. I vanliga fall försvarar ådorna sina ungar mot trutarna, men eftersom ådorna tvingas lämna kullen när örnarna attackerar för att inte riskera att själva bli tagna blir trutarna väldigt effektiva. Förhoppningen var därför att både örnarnas och trutarnas effektivitet kunde begränsas om örnarna inte fick samarbeta ostört. På detta sätt var målsättningen att vi skulle kunna begränsa predationen tillräckligt mycket för att bygga upp en liten population av ungar som skulle hinna bli upp till en dryg vecka gamla under vår vistelse. Ådungar är som mest utsatta för predation de första 10-12 dagarna så dessa skulle därmed ha bättre möjlighet att hålla undan för havsörnarnas attacker efter att vi lämnat Lågskär och dessutom skulle de nya ungar som kommer ut vara lättare byten och fungera som en "buffert" för de större ungarna.

Till att börja med kunde vi konstatera att ådornas häckningsresultat 2020 redan hade försämrats kraftigt eftersom örnförekomsten hade varit ovanligt hög redan under det inledande stadiet av häckningen. På grund av reserestriktionerna föranledda av Covid-19 hade fågelstationen inte varit bemannad under april och endast sporadiskt besökts av olika naturintresserade. En naturfotograf, rapporterade den 23 april om upp till 16 örnar som jagade ådor på Lågskär. Jag åkte ut för att kontrollera läget på morgonen den 27 april, precis den tid då de flesta ådor lägger ägg, och när vi kom ut observerade vi 18 örnar. Efter att jag åkte iland på förmiddagen den 28 april var Lågskär folktomt till eftermiddagen den 30 april då den första gruppen ornitologer för säsongen kom ut och då rapporterade de 42 havsörn i området. Till följd av detta hade förstås ett okänt antal ådor blivit slagna, men sannolikt hade också ett stort antal ådor avstått från att häcka. Normala år har bemanningen effekten att örnarna inte får möjlighet att uppehålla sig ostört på huvudön, men så var alltså inte fallet i år. Ålands fågelskyddsförening räknade 280 ådor "nära land", alltså inte häckande, från fyren den 17 maj och utöver detta tillkommer ett stort antal ådor på övriga delar av området, samt de som håller sig längre ut. Den senaste boräkningen genomfördes våren 2017 då räknades 727 ådbon på huvudön och de mer erfarna Lågskärsbesökarna uppskattade att det kanske endast var hälften så många bon i år. Utöver detta har kråkförekomsten varit ovanligt hög. Under maj månad har 20-40 stationära kråkor rapporterats från Lågskär och jag observerade ett stort antal plundrade bon och äggskal. Runt ådor som fortfarande ruvade kunde man ofta se rester av plundrade ägg. Ett korp-par häckar också på ön vilket förstås bidrar till boplundringen. Under min längre vistelse på Lågskär observerade jag en del ådor som gick ut med ungar och många av dem hade färre ungar än normalt, endast en till tre stycken i stället för omkring fyra. Den första ådkullen observerades den 13 maj, men först på måndagen den 18 började det komma ut flera kullar. Första dagen vi var ute, alltså den 19 maj, uppskattade ornitologerna antalet ungar till 100 st.

Utgångsläget var alltså dåligt. Färre häckande ådor och en omfattande boplundring av kråkor ledde till ett sämre häckningsresultat och därmed färre ådkullar att försöka skydda med drönarna redan från början. Upplägget för drönarförsöket var att vi stationerade oss på varsin sida av huvudön, drönarflygaren vid fyrvaktarbostaden och jag vid det östra vindskyddet och hade varsin drönare i beredskap. När örnar sökte sig närmare huvudön försökte vi schasa ut dem till de yttre holmarna, främst Kalvskär och Inre Jungfrun. Om de började jaga försökte vi antingen följa efter dem för att

jaga i väg dem, eller hovra med drönaren ovanför gruppen med ådungar för att på så sätt vara i vägen för örnarna.

Till en början lyckades vi delvis. Det tar en liten stund före all utrustning är igång och drönaren är i luften så oftast hann de börja attackera före man var framme, även när man upptäckte örnen redan när den gav sig av från t.ex. Kalvskär. Det svåraste med detta var att en attack triggade igång alla örnar samtidigt, ofta på båda sidor av huvudön, vilket gjorde att vi inte kunde ge understöd åt varandra och man fick väldigt många örnar i luften att ta hand om själv. När många örnar samarbetade var det svårare att avbryta attacken på annat sätt än att hovra med drönaren ovanför ungarna men då satte sig bara örnarna på hållarna i närheten och attackerade igen så fort man försökte något annat. De kunde också ge sig på någon annan kull som de upptäckte i närheten. Med de goggles vi använde för att kunna flyga effektivt (som man har på huvudet och gör att man ser som att man hade suttit inne i drönaren) var det svårt att hålla koll på vad örnarna gjorde runtom. Batterikapaciteten (ca 20–25 minuter) gjorde det också svårt att hinna med när det var många örnar igång samtidigt. I många fall kunde vi dock avbryta attacken tidigare än vad som annars hade varit fallet. Ibland för att örnarna började försöka stjäla byten av varandra i stället. Det som fungerade bäst verkade vara att hålla örnarna på avstånd när de försökte mobilisera sig närmare land. Ofta satt de ute på de yttre holmarna för att sedan söka sig till någon av de närmare hållarna, antagligen för att ha bättre uppsikt. Då gick det oftast bra att schasa ut dem igen. Det kunde gå flera timmar mellan attackerna på detta sätt. Det är förstås svårt att veta om det hade varit fler attacker om vi inte hade gjort det, men vi uppfattade i alla fall att det hade betydelse. Vi arbetade långa dagar, på pass från 05.00 till 21–22.00 med endast någon kort paus för matlagning eller batteriladdning och vid flera tillfällen inträffade attacker just då, trots att det kunde ha gått flera timmar utan attacker före det. Trots det upplevde vi inte någon effekt från dag till dag på antal ådkullar, alltså att vi uppnådde något resultat i linje med målsättningen att bygga upp en liten population av ungar. De kullar som kom ut var helt enkelt för hårt utsatta ändå. Dagssumman av ungar uppskattade jag relativt konstant runt 100 ungar från dag till dag, kanske något över det vissa dagar. Örnförekomsten var ändå relativt låg, ca 12–13 havsörnar dagligen jämfört med ca 15–25 som var det vanliga under motsvarande period året före.

Från morgonen den 24 maj blev det ordentlig dimma som inte lättade före eftermiddagen den 25. Sikten var oftast bara ett par hundra meter och ibland mindre. Örnarna jagade trots det, om än inte lika organiserat. Även trutarna verkade utnyttja tillfället för att sitta på span närmare kullarna och vänta på att någon unge avvek lite från gruppen. När dimman till sist lättade hittade vi inte enda unge längre, inte ens i området närmast fyren som annars fick vara ganska ifred. Det kan förstås ha varit ungar kvar ändå som vi inte såg, men skillnaden mot hur det såg ut före dimman var påtaglig.

Det kom fortfarande ut nya kullar men mot slutet av perioden upplevde vi mer och mer att örnarna vände sig med drönarna. Man kunde flyga så nära att drönarens krocksensorer sade ifrån och örnen tog ändå bara ett hopp åt sidan. Det gjorde att den tidigare hyfsat framgångsrika taktiken att schasa ut örnarna till de yttre holmarna försvårades. Generellt är habituering ett stort problem när det gäller olika skrämsemetoder och det är svårt att hitta metoder som har en ihållande effekt.

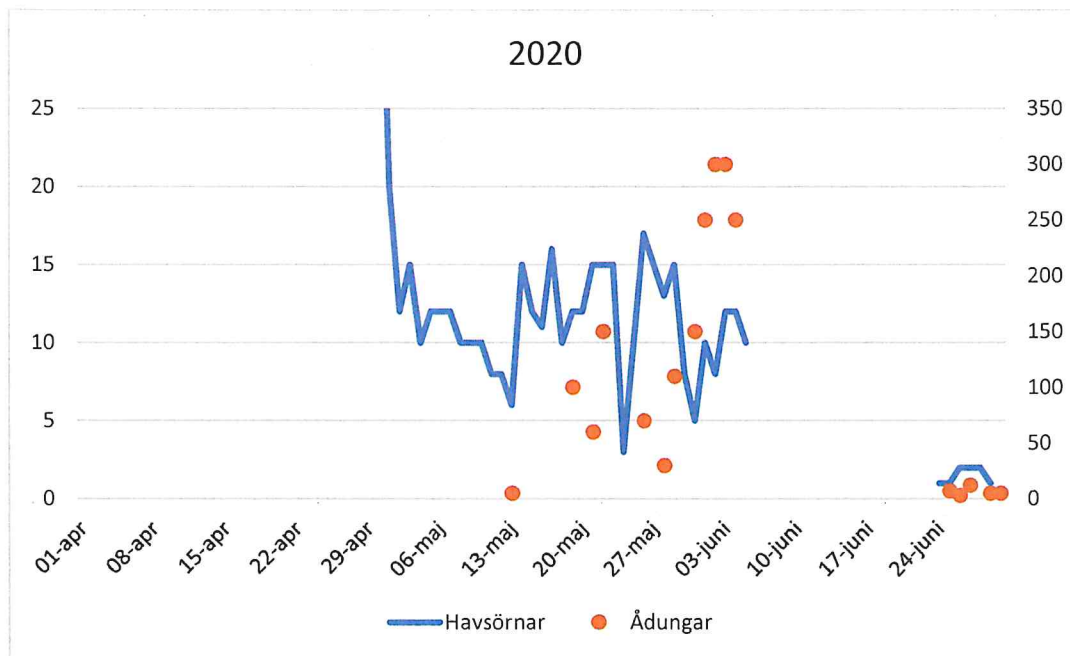
Vi dokumenterade också hur det typiskt sett såg ut för en ny grupp med ådungar. Här följer ett exempel från eftermiddagen den 26 maj: *9 ådor med ca 25 nykläckta ungar simmar omkring vid inloppet till fladan. Kl 13 börjar de ge sig iväg ut ur fladan längs stranden i riktning mot Hästgrund. Ungefär kl 15 börjar de simma ut mot Sundblomsgrund och hamnar därför ut på öppet vatten. När de är mitt mellan Hästgrund och Sundblomsgrund börjar örnarna attackera. Åtta havsörnar och några trutar reducerade kullen effektivt så det endast återstod fyra ungar när attacken var över.*

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att drönare inte kommer att fungera för att uppnå någon betydande effekt på ungridproduktionen. Örnarna vänjer sig och alla år kommer det att uppstå väderförhållanden som gör att man inte kan flyga. Nu var inte heller örn förekomsten särskilt hög. Antagligen hade fler örnar samlats omkring Lågskär om tillgången på ungrid hade varit bättre och då hade vi inte haft någon möjlighet att hinna med, trots två drönare i beredskap.

Förslag inför nästa år:

- Säkerställa att fågelstationen är bemannad kontinuerligt från mitten av april så inte örnarna får samma möjlighet att uppehålla sig ostört på huvudön som i år.
- Det kunde vara möjligt att komplettera skyddet som människors närvaro ger de ruvande ådorna med att placera ut fågelkrämmor på de mer avlägsna delarna av huvudön. Norra udden hade varit särskilt utsatt för örnarna denna vår och där kunde några skrämmor komplettera människans närvaro. I skrätärnekolonier i Sverige har det fungerat relativt väl, men det gäller så klart mindre områden. Detta har också endast betydelse under ruvningstiden.
- Begränsa kråkfåglarna. Antalet kråkor måste reduceras och korp-paret borde också tas bort. Ingenting av arterna är hotade och värdet att maximera ungridproduktionen i en av Finlands viktigaste ejderkolonier överstiger värdet av att freda enskilda individer av dessa arter. Kråkfåglarna kunde skyddsjagas utan att störa det övriga fågellivet nämnvärt genom att utnyttja fällor.
- Nya alternativ för att skydda ungridarna måste tas fram.

Målsättningen skulle vara att maximera antalet häckande ådor och minimera förlusterna till boplundrare. Sen är frågan om detta endast leder till att fler havsörn stationerar sig omkring Lågskär så ungridarna går åt ändå, men oberoende av vilka metoder som vidtas för att begränsa predationen på ungridarna är det högprioriterat att se till att det kläcks så många ungrid som möjligt till att börja med. Metoder för att begränsa havsörnens predation på ungridarna måste tas fram så fort som möjligt eftersom ungridproduktionen på Lågskär måste förbättras inom några år om inte Ålands och kanske Finlands viktigaste häckningsområde för ejder ska förloras. Föregående års ungridräkning som genomfördes den 7 juli 2019 visade att den totala ungridproduktionen för häckningssäsongen summerades till 20 ungrid. En överlevnad på 0,8 % baserat på 727 ådors genomsnittliga antal kläckta ungrid. Normal överlevnad uppgår till ca 10 % vilket hade inneburit 265 flygfärdiga ungrid. Det är vanligt att ejdern har enskilda år med väldigt låg ungridöverlevnad men detta ska kompenseras med år med bättre överlevnad. I de västnyländska studieområdena har det talats om en obefintlig ungridproduktion de sju senaste åren och även om ådorna normalt sett är långlivade är det förstås en ohållbar situation.

Figur 1. Antal ådungar på vattnet och antal havsörnar i området år 2020. Havsörnskurvan startar på 42 men är klippt för att informationen i diagrammet ska bli mer överskådlig. Det höga antalet berodde på att fågelstationen var obemannad tidigare under våren. Detta visar hur sårbar kolonin är för trycket från havsörnarna, om fågelstationen skulle lämnas obemannad.

Robin Juslin

Jaktförvaltare

Rapport över åtgärder för att minska predation på ejder på Lågskär våren 2023

I syfte att minska boplundring och ungpredation på ejder och andra fåglar på Lågskär genomförde enheten för jakt- och viltvård skydds jakt på havsörn och kråka och under våren 2023. Inga stationära korpar har observerats och därmed riktades ingen skydds jakt mot korp detta år.

Vid det första besöket den 17 april noterades 7 stationära kråkor. Effekten av skydds jakten från de tidigare säsongerna har varit ihållande då det under åren före skydds jakten inleddes kunde noterades ett tjugotal kråkor redan i början av april. Vid besöket fälldes två kråkor, varav en var ringmärkt som bounge på Lågskär den 2.6.2020. Målsättningen är att minimera antalet kråkor vid tidpunkten för ådornas äggläggning då boplundringen är som störst före ådan har börjat ruva. Vid besöket sattes också de människolika "örnskrämmorna" ut vid Lågskärs uddar.

Sammanlagt fälldes sex kråkor under säsongen. Erfarenheterna är fortsättningsvis goda och effekten har varit ihållande. Sett över perioden 30 april – 5 juni (den period vi har data från åren före skydds jakt och de påföljande åren med skydds jakt) var antalet stationära kråkor i medeltal 8 för år 2023.

Tabell 1. Antal stationära kråkor i medeltal för perioden 30.4-5.6 och antal fällda kråkor 2019-2023

År	Antal stationära kråkor	Antal fällda kråkor
2019	24	0
2020	28	0
2021	16	24
2022	9	12
2023	8	6

Predationstrycket från kråkor har varit endast omkring en tredjedel under de senaste åren jämfört med åren före skydds jakten inleddes. Dessutom har inga nya korpar etablerat sig på Lågskär. Ytterligare en effekt av skydds jakten är också att de kvarvarande kråkorna blir skyggare för människor vilket gör att de störs mer av den mänskliga aktiviteten på ön, samt att gamla erfarna kråkor troligtvis kommer ihåg var de har hittat bon tidigare vilket sannolikt ökar boplundringen eftersom ådorna gärna häckar i samma bogrop år efter år. Nya kråkor som vandrar in och ersätter de gamla revirkråkorna får börja leta från början och är inte lika framgångsrika i att lokalisera bon.

Ejderinventeringarna

Även detta år räknades antalet ådbon. Sammanlagt 1093 bon lokaliserade, varav 61 var förstörda eller övergivna. De största skillnaderna mot 2022 då 1145 bon lokaliserades var ett ökat antal bon i område A (hemlandet) från 198 till 258, medan en nedgång noterades i det bästa området, område B (norra udden) från 526 till 402. Ett något större antal förstörda eller övergivna bon noterades också, 61 jämfört med endast 7 år 2022.

Tabell 2. Antal räknade bon områdesvis, totalt och antal förstörda eller övergivna bon.

År	Område-A	Område-B	Område-C	Område-D	Förstörda	Totalt
2017					17	727
2021 (14–18.5)	196	346	144	258	39	964
2022 (13–17.5)	191	526	128	300	7	1145
2023 (12–15.5)	258	402	106	327	61	1093

Den senaste beräkningen som genomfördes före de aktiva förvaltningsåtgärderna inleddes (2019) gjordes år 2017 då 727 bon konstaterades. Antalet bon säsongen 2023 motsvarar fortfarande en uppgång på över 50 %, även om antalet bon var något lägre än 2022. Även detta år, liksom häckningssäsongen 2021 och 2022, planerade Ålands fågelskyddsförening för att verksamheten på fågelstationen skulle pågå oavbrutet under häckningssäsongen för att öka människans närvaro på Lågskär. Detta bidrar till att örnförekomsten och predationen på ruvande ådor minimeras under ruvningsperioden eftersom kontinuerlig närvaro på ön avskräcker havsörnarna från att gå ner och jaga på huvudön. Liksom våren 2021 och 2022 placerades "örnskrämmor", människoliknande figurer, också ut på huvudöns mer avlägsna delar för att förstärka effekten av människans närvaro. Endast örnskrämmor i sig skulle troligtvis inte ha någon större inverkan på örnförekomsten utan de ska ses som ett komplement till människans närvaro.

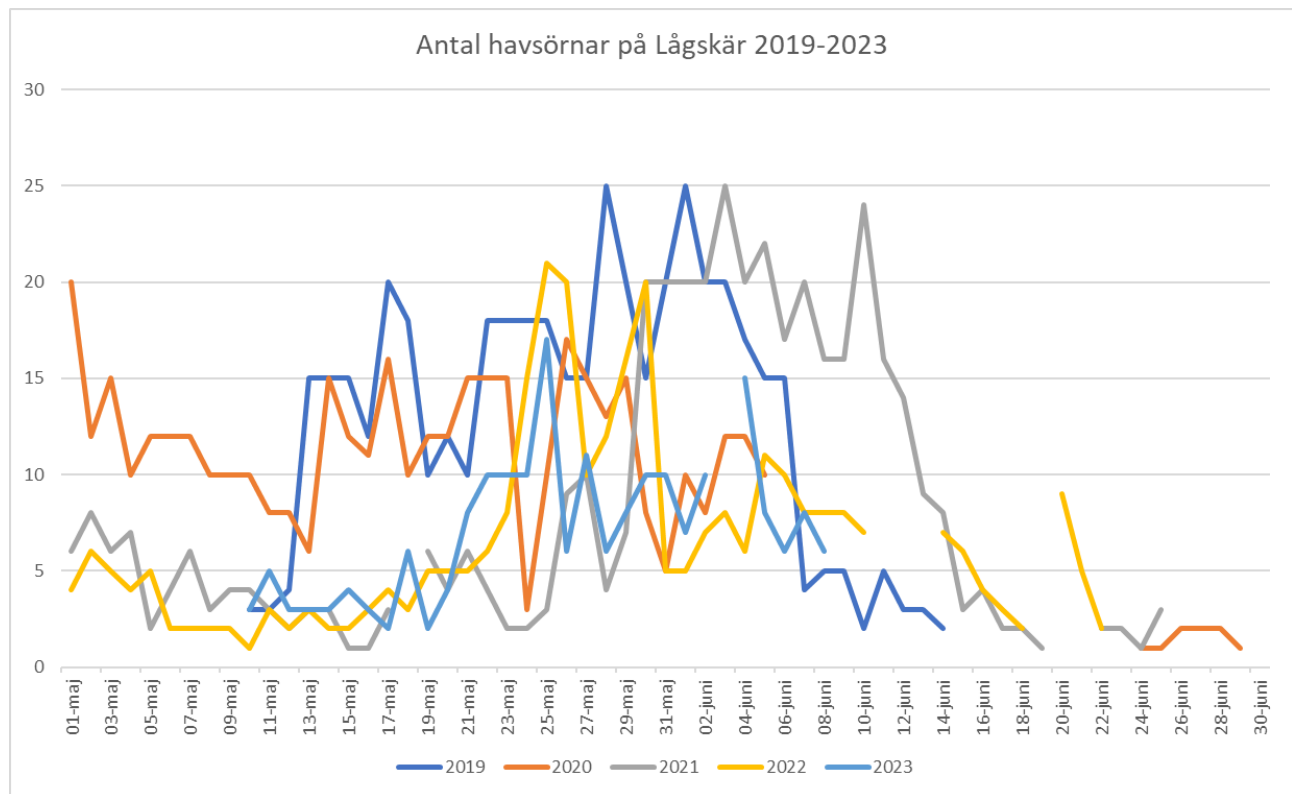
Örnaktiviteten var till en början jämförbar med 2021 och 2022. Den ökade mänskliga aktiviteten sedan 2021 har hållit antalet örnar på en signifikant lägre nivå under ådornas ruvningskedje och kläckningens inledande skede. Detta är grunden till den starka ökningen i antalet häckande ådor. Att ådor helt avstår från att häcka för att undvika hög predationsrisk är annars ett utbrett fenomen bland ejderstammen i Finland¹. Den tryggare miljön som erbjudits vid Lågskär tack vare de ökade förvaltningsåtgärderna och den mänskliga närvaron gör att en större andel av ådorna skriker till häckning.

Normalt sett har en tydlig topp i örnförekomsten observerats i samband med att ådungarna har börjat kläckas, men eftersom den ökade mänskliga närvaron har medfört att färre örnar samlas runt Lågskär i jakt på ådor under ruvningsperioden är det också färre örnar i området när ungarna började komma ut. Åren före förvaltningsåtgärderna inleddes brukade normalt 15–25 havsörnar samlas omkring Lågskär och de hann då ta ungarna i ungefär samma takt som de kom ut på vattnet. Havsörnarnas ankomst har dock försenats något tack vare den ökade aktiviteten vilket lägger grunden till att de nykläckta ådungarna ska klara sig. År 2021 försenades havsörnarnas ankomst med så mycket som två veckor vilket gjorde att den fleråriga trenden med obefintlig unproduktion bröts och omkring 750 ådungar uppnådde flygfärdig ålder.

2021 var det första året med oavbruten bemanning under ejderns hela häckningstid och första året som "örnskrämmorna" togs i bruk. Det är möjligt att den ökade aktiviteten hade särskilt stor effekt det första året. Generellt är habituering ett problem vid användning av skrämrelätgärder genom icke-dödliga metoder då den avskräckande effekten avtar med tiden. Det samma observerades vid försöket med att skrämja bort havsörnarna med drönare. Både 2022 och 2023 började havsörnsaktiviteten stiga redan omkring den 22 maj, medan den ökade först den 30 maj det lyckade året 2021. De första dagarna i livet utgör ungarna mycket

¹ Öst, M., Lindén, A., Karell, P., Ramula, S. & Kilpi, M. 2018. To breed or not to breed: drivers of intermittent breeding in a seabird under increasing predation risk and male bias. *Oecologia* 188, 129-138.

lätta byten för havsörnarna så det har stor betydelse för ungöverlevnaden hur hög havsörnsaktiviteten är i området när kläckningen kommer i gång.

Figur 1. Antalet havsörnar i området per dag under maj-juni år 2019-2023.

Om man drar slutsatsen att de två första veckorna av kläckningen har störst betydelse för ungöverlevnaden (se även årsrapporten för 2022) är det också intressant att titta på antalet havsörnar i området under de veckorna. I tabellen nedan (tabell 3) har antalet havsörnar i området under 14-31 maj summerats till ett "havsörnsindex" vilket ger en indikation på havsörnsaktiviteten under ungarnas första två veckor. Ur indexet kan utläsas att havsörnsaktiviteten endast var omkring hälften till en tredjedel under 2021 jämfört med 2020 och 2019.

Tabell 3. Havsörnsindex (summering av antalet havsörnar i området per dag under perioden 14-31 maj) och ejderns ungproduktion (ungefärligt antal ungar som uppnår flygfärdig ålder) för åren 2019-2023

År	Havsörnsindex	Ungproduktion
2019	294	20
2020	219	10
2021	105	750
2022	162	25
2023	130	75

I år observerades de första ådungarna den 14 maj (vilket innebär att ruvningen startade den 17 april), några dagar senare än fjolåret (9 maj). Kanske den kalla våren senarelade häckningen något. Den 17 maj kom kläckningen i gång ordentligt. Redan den 20 maj var havsörnsaktiviteten klart ökande, vilket skiljer sig

betydligt från det lyckade året 2021 då aktiviteten ökade först de sista dagarna i maj. Med beaktande av att kläckningen också var något senare blir skillnaden ännu tydligare. Den 21 maj uppfylldes kriterierna för att inleda skydds jakt på havsörn vilket innebar att fler än fem havsörnar hade samlats i området och att de hade börjat jaga ådungar. Under dagen noterades åtta havsörnsindivider. Morgonen den 23 maj fälldes sedan den första havsörnen. Eftersom kriterierna för skyddsjakten stadgade att havsörnsaktiviteten skulle utvärderas på nytt efter varje skjuten havsörn och att väderförhållandena begränsade jaktmöjligheterna blev resultatet sedan att två havsörnar till fälldes den 25 och den 27 maj, ytterligare ett jaktförsök utfördes den 29 maj, dock utan att någon havsörn fälldes men med resultatet att de flesta havsörnarna lämnade området. Den 31 maj rapporterade ornitologerna på Lågskär att de misstänkte fågelinfluensa bland ejdrarna i området. Eftersom situationen för ådungarna också tydde på att häckningsresultatet såg ut att vara påverkat (se nedan) beslöts därför i samråd med miljöbyrån att avbryta skyddsjakten.

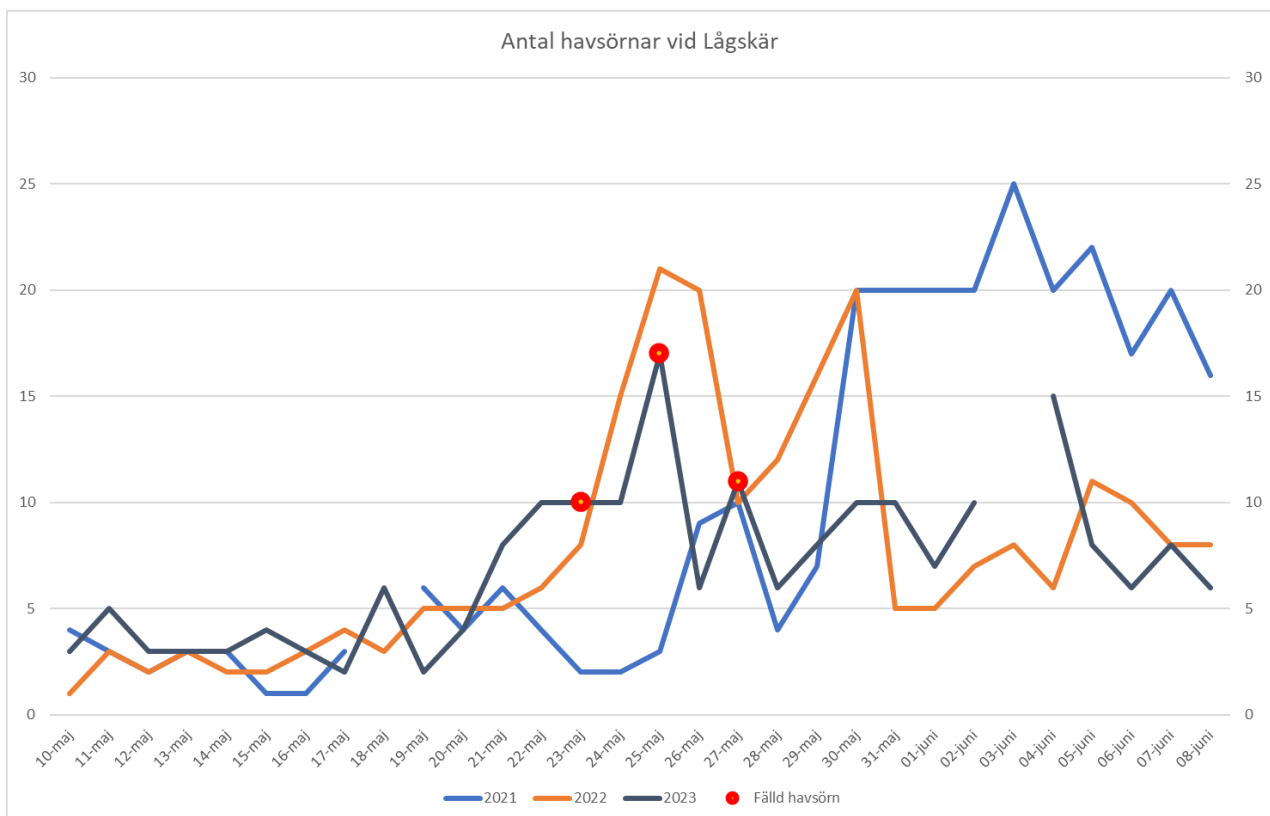
Misstankar om fågelinfluensa

Till en början såg kläckningen ut att starta normalt, men sedan klingade det av snabbare än väntat. Antalet häckande ådor var jämförbart med år 2022 men maxnoteringen för antalet ungar var bara 650 den 27 maj medan maxnoteringen för 2022 var 1141 den 26 maj. Redan den 30 maj var antalet nere i 444 och 5 juni endast 130. Den 7 juni 2022 räknades jämförelsevis fortfarande 461 ungar, även om det då hade minskat kraftigt redan och det sedermera inte blev något kvar. Under boräkningen och dagarna där efter påträffades enstaka döda ådor, men inte så det verkade särskilt alarmerande i det skedet. Under boräkningen noterades också fler förstörda eller övergivna bon än normalt (se tabell 2). Den 31 maj rapporterade ornitologerna att flera döda ådor hade hittats vilket väckte misstankar om att fågelinfluensa brutit ut i området. Tre av ådorna skickades till livsmedelsverket för analyser. Provsvarerna var negativa men den 14 juni samlades ytterligare två döda ådor in vilka testades positivt för högpatogeten H5N1. Det är möjligt att fågelinfluensan hade spridit sig i kolonin under ruvningsfasen, vilket kan ha orsakat det stora antalet övergivna bon och det sämre kläckningsresultatet. Till exempel observerade jag själv en åda som lämnade boet självmant mitt i ruvningen den 18 maj utan att återvända igen. Ådan låg precis bredvid stenvallen vid stigen och var mycket van vid mänsklig aktivitet varför det är osannolikt att någon yttre störning orsakade övergivandet.

Erfarenheter av skyddsjakten

Trots att skyddsjakten avbröts i förtid på grund av utbrottet av fågelinfluensa erhöles värdefulla erfarenheter eftersom något liknande inte har genomförts tidigare, inte ens utanför Åland. Ingen visste säkert hur havsörnarna skulle reagera och olika teorier framfördes, både för och emot skyddsjakten. Eftersom villkoren för skyddsjakten behövde utformas i enlighet med proportionalitetsprincipen fastställdes att antalet havsörnar i området skulle överstiga fem individer och att de skulle jaga ådungar före skyddsjakten fick inledas. Dessutom stadgades att situationen skulle omvärderas på nytt enligt samma kriterier efter att en havsörn hade fällts. När den första havsörnen hade fällts på morgonen den 23 maj avvaktades därför med fortsatt jakt för att se hur det skulle påverka havsörnsaktiviteten. Antalet havsörnar i området var då 10. Dagen efter skyddsjakten var antalet fortfarande 10 men den följande dagen ökade det till 17. Ytterligare en havsörn fälldes och denna gång hade skyddsjakten bättre effekt då antalet havsörnar följande dag var endast 6. Antalet steg sedan igen och den 27 maj registrerades 11 individer varvid ytterligare en havsörn sköts. Antalet havsörnar sjönk igen till 6 men steg till 8 dagen efter. Ytterligare ett jaktförsök gjordes, dock utan att någon havsörn fälldes, men med resultatet att de flesta havsörnarna lämnade området ändå. Inga fler

jaktförsök gjordes då skyddsjakten avbröts kort därefter på grund av misstankarna om fågelinfluensa. Sammantaget var dock erfarenheterna av skyddsjakten goda. Som sagt visste ingen exakt hur havsörnarna skulle reagera och tillståndet för skyddsjakten utformades med villkor på den försiktigare sidan för att undvika att skyddsjakten skulle uppfattas som för omfattande i förhållande till proportionalitetsprincipen. Risken med detta var dock att åtgärden eller störningen skulle bli för mild för att på ett betydande sätt påverka havsörnsaktiviteten. Sett i efterhand borde villkoret att situationen ska omvärderas efter varje skjutna havsörn strykas eftersom det i alla fall i början förhindrade att en tillräckligt stor störning kunde erhållas. Effekten av den första skjutna havsörnen visade sig vara obefintlig och skyddsjakten borde genast ha återupptagits för att upprepa störningen. Effekten av de följande jaktförsöken var dock bättre och syns även i statistiken över antalet havsörnar i området. Havsörnsindexet för perioden 23-31 maj (perioden då skyddsjakt pågick) var 88 jämfört med 127 för samma period år 2022. Skyddsjakten lyckades bryta trenden för en ökande havsörnsaktivitet, men insatsen borde ha inletts på ett mer intensivt sätt för att säkerställa att önskad effekt uppnås tillräckligt snabbt.

Figur 2. Antal havsörnar i området 2021-2023 för perioden 10 maj – 8 juni.

De skjutna havsörnarna hängdes upp i människofigurer vid några av havsörnarnas favoritrastplatser men detta visade sig ha obefintlig effekt på havsörnarna. De visade tvärt emot förväntningarna ingen rädsla för döda upphängda artfränder, som till exempel kråkfåglar uppvisar, utan satt på samma hållar som tidigare, precis i närheten av de upphängda havsörnarna.

Sammanfattning

Även om detta års reproduktion förlorades till fågelinfluensan erhöles värdefulla erfarenheter av hur skydds jakt på havsörn ska genomföras i praktiken vid dessa förhållanden och vilken nivå på störning som behöver uppnås för att få önskvärd effekt. Med facit i hand borde skyddsjakten ha inletts med lite högre intensitet och ett nytt jakt försök skulle ha genomförts omgående efter att den första havsörnen blev skjuten. Tillståndet var dock villkorat så att skyddsjakten skulle bedrivas enligt en försiktigare modell för att undvika en situation där åtgärden skulle kunna kritiseras för att vara onödigt omfattande och därför fanns det också en risk för att skyddsjakten inte skulle kunna bedrivas tillräckligt effektivt. Därmed inte sagt att skyddsjakten inte hade någon effekt. Det var endast efter den första skjutna havsörnen som inte någon påverkan på havsörnsaktiviteten kunde observeras och vid de följande jakt försöken var effekten god. Eftersom de första dagarna efter kläckning är så viktiga för ungförelvningen skulle det dock vara viktigt att kunna inleda skyddsjakten på ett intensivare sätt.

Ett stort orosmoment för tillfället är hur fågelinfluensan slog mot ejderkolonin, i synnerhet för att ejdrarna verkade vara särskilt utsatta för denna variant. Några misstankar om utbrott bland andra arter på Lågskär rapporterades det inte om, trots att ett flertal arter av måsfåglar häckar i området. Hur stor del av ejdrarna som drabbades är omöjligt att uppskatta och eftersom troligtvis endast en liten del av de döda ejdrarna påträffades är det svårt att säga hur kolonins långsiktiga livskraftighet påverkades. Nästa års beräkning blir en bra indikation på i vilken omfattning kolonin som helhet påverkades.

Förslag till åtgärder för våren 2023

- Oavbruten bemanning på fågelstationen från mitten av april.
- Ejderräkning en gång per vecka, inklusive beräkning omkring 13 maj.
- Fågelskrämmor sätts ut inför ruvningstiden
- Skydds jakt på kråka och korp samt kontinuerligt förhindrande av häcknings försök genom rivning av bon.
- Skydds jakt på havsörn från att de första ådungarna börjar komma ut på vattnet. De första ungarerna brukar observeras kring den 14 maj. Det skulle vara mycket viktigt att säkerställa att örn förekomsten hålls på en låg nivå de första veckorna från att ungarerna börjar komma ut på vattnet.

Förslag till målsättningar för området

- Målsättningen är att området, som är Finlands i särklass viktigaste ejderkoloni, bibehålls på en livskraftig nivå.
- Kolonin bedöms som livskraftig när antalet ådor som häckar i området ligger omkring 1000 – 1500* och i medeltal håller en ungförelvning omkring en flygfärdig** unge per häckande åda.
- Det skulle vara mycket viktigt att detta exceptionellt värdefulla område skulle vara högproduktivt för att kompensera för områden där det går sämre för ejdern. Vuxna ådor uppvisar ett starkt filopatiskt beteende och byter inte gärna häckningsområde men om Lågskär kunde producera ett årligt överskott av ungar skulle det skapa möjligheter för att ungarerna skulle sprida sig till omkringliggande områden. Det skulle vara mycket viktigt med tanke på artens långsiktiga utbredning när samtidigt

arbetet med att skapa bättre förutsättningar för ejdern i områden som inte är lika hårt utsatta för havsörnen pågår, till exempel genom att skapa häckningsområden fria från marklevande predatorer. Många av dessa områden saknar i dagsläget en produktiv stam och är beroende av nya rekryter utifrån.

- Områdets särklass och betydelse för ejderstammen på hela Åland ska också bedömas med beaktande av att det i dagsläget i stort sett inte produceras några överlevande ungar alls i den övriga skärgården.

*De veckovisa ejderräkningarna visar att omkring 2000 ådor är associerade till området under häckningssäsongen och historiska data visar att 1500 ådor häckade på Lågskär i början av 80-talet, alltså före stammen nådde de exceptionellt höga nivåerna under 90-talet. 1190 ungar räknades också den 2 juni 1981 (ur Tiira).

** Det är naturligt med stor variation, men de ska kompenseras med år med bättre överlevnad. Vissa år kan till exempel väderförhållanden ha stor betydelse för överlevnaden.

29.8.2023

Jaktförvaltare

Robin Juslin

Från: Robin Juslin <Robin.Juslin@regeringen.ax>
Skickat: torsdag 27 april 2023 16:33
Till: Regeringen Registrator-Registraturen <registrator@regeringen.ax>
Ämne: VB: Lågskär, naturvård och jakträtt

Registreras på ÅLR 2023/3548

Från: Castrén Antti <Antti.Castren@vayla.fi>
Skickat: torsdag 27 april 2023 15:41
Till: Robin Juslin <Robin.Juslin@regeringen.ax>
Kopia: Nuuja Katri <Katri.Nuuja@vayla.fi>; Ahlroos Joonatan <Joonatan.Ahlroos@vayla.fi>; Laajalehto Tomi <Tomi.Laajalehto@vayla.fi>
Ämne: VS: Lågskär, naturvård och jakträtt

Hej!

Tack för diskussionen och informationen.

Trafikledsverket som ett ämbetsverk som besitter fastighetsförmögenhet för den Finska staten ägda fastigheten 417-411-1-0 (Lågskär) upplåter jakträtt till Ålands landskapsregeringens enhet för jakt- och viltvård enligt 6 § i jaktlag (1985:31) för landskapet Åland. Upplåtelsen gäller skydds jakt på havsörn (*Haliaeetus albicilla*) inom fastighetens område (inkl. vattenområdena) under tiden 12 maj – 9 juni 2023.

Med upplåtelse av detta jakträtt Trafikledsverket tar ingen ställning om själva skyddsjakten, dess laglighet eller dess aspekter gällande naturvård och miljöskydd. Om enheten inte får skydds jakt tillstånd som vinner laga kraft, skall denna upplåtelse vara ogiltig.

Trafikledsverket och Ålands Fågelskyddsförening r.f har ett avtal om nyttjanderätt av Lågskärs fyr, fyrmästarhuset och magasinet. Föreningen får använda byggnader för fågelskådning samt att förevisa Lågskärs historia. Vid skyddsjakten måste enheten beakta föreningens aktiviteter och människor som rör sig i område.

Med vänlig hälsning

Antti Castrén

--

Antti Castrén
chef för fastighetsenhet, dipl.ing.
Trafikledsverket
PB 33, 00521 HELSINGFORS
Semaforbron 12A
tel. +358 295 343430
antti.castren()trafikledsverket.fi
www.vayla.fi/sv

Hänvisning
Er ansökan 27.4.2023

Ålands landskapsregering
Enheten för jakt- och viltvård
Härst.

Kontaktperson
Naturvårdsintendent David Abrahamsson,
telefon +358 (0)18 25551
david.abrahamsson@regeringen.ax

Ärende

Tillstånd att bedriva skydds jakt på havsörn inom Lågskärs Natura 2000-område 2023

Beslut

Landskapsregeringen bifaller enheten för jakt och viltvårds ansökan om tillstånd för att bedriva skydds jakt på maximalt fem individer av havsörn (*Haliaeetus albicilla*) inom Lågskärs Natura 2000-område under perioden 12.5 – 9.6.2023. Skydds jakten söks specifikt för att skydda ungproduktionen av ejder i området.

Miljöbyrån vid Ålands landskapsregering kontrollerar att följande villkor efterlevs:

- Tillståndet gäller under förutsättning att jakträtt i enlighet med 2 kap. i jaktlagen för landskapet för Åland (1985:31) innehas.
- Maximalt **fem individer** av havsörn (*Haliaeetus albicilla*) får fällas under den tillståndsgivna perioden, jakten ska riktas mot sub-adulta individer.
- Jakt får endast bedrivas under perioden 12.5 – 9.6.2023, rapport över utförd jakt samt dess effekt ska upprättas och lämnas in till miljöbyrån vid Ålands landskapsregering senast den 30.8.2023.
- Jakt får endast ske på det område som markerats på **bifogad karta**.
- Jakt får endast inledas i de fall att tätheten havsörn överstiger fem flygga individer inom det tillståndsgivna området. Antalet havsörnar på plats ska dokumenteras med video eller foto, dokumentation ska tillställas miljöbyrån som en del av den rapport som ska inlämnas senast 30.8.2023. Havsörnarna ska även ha börjat jaga ådungar. Efter att en havsörn har skjutits, ska det göras en ny utvärdering av situationen och havsörnsaktiviteten i området enligt samma kriterier innan fortsatt skydds jakt genomförs.
- Om kriterierna för att inleda skydds jakt inte har uppfyllts senast 31 maj ska inte skydds jakt inledas, då ejderungarna bedöms vara tillräckligt utvecklade vid detta datum för att extensiv predation på dessa ska kunna undvikas.
- Jakten får endast utföras av enheten för jakt- och viltvård och endast med skjutvapen, både hagelgevär och kulgevär är godtagbara.
- Jakt ska utföras på sådant sätt att maximal skrämseleffekt erhålls.

- De fällda individerna får hängas upp i samma område var i jakten bedrivs. Kadavren ska tas ned senast två veckor efter att skyddsjakten avslutats (23.6.2023), kadavren ska sedan skickas till livsmedelsverket för analys i enlighet med gällande rutiner.
- Tillståndet kan återkallas i det fall att det missköts eller leder till negativ effekt på andra arter.
- Sökande får vid behov begära handräckning från tredje part, detta ska dock ske i samråd med miljöbyrån.
- Om skydds jakt ämnas bedrivas från båt ska tillstånd inhämtas skilt enligt 51a § jaktlagen (1985:31) för landskapet Åland.

Motivering

Tillståndet beviljas med stöd av 28 § 1 mom. 4. p jaktlagen (ÅFS 1985:31) för landskapet Åland för att skydda djur. Denna punkt motsvaras av fågeldirektivets (2009/147/EG) artikel 9, 1. a) vilken stadgar att medlemsstaterna får, om det inte finns någon annan lämplig lösning, medge undantag från artiklarna 5–8 (vilka fastställer på vilka sätt arter av fåglar ska åtnjuta skydd) av följande anledningar: a) -för att skydda flora och fauna. Sökanden har presenterat att andra lämpliga lösningar har utvärderats men utan att ett tillfredsställande resultat har kunnat uppnås. Landskapsregeringen bedömer därför att villkoret att det inte ska finnas någon annan lämplig lösning i detta fall är uppfyllt.

Ejderen har sedan 2000 en minskande status och populationen i Östersjön klassificerades år 2019 som starkt hotad (EN) Sökanden har noggrant beskrivit bakgrunden till ejderstammens nedgång. Ökad predation och låg produktivitet har identifierats som en av de huvudsakliga faktorerna bakom ejderstammens nedgång. Den enskilt viktigaste predatorn, särskilt i ytterskärgården där ejderstammen nedgång har varit som starkast, är havsörnen. Sökanden har också presenterat stöd för att det i den aktuella situationen inte är andra faktorer, som till exempel att ådorna skulle vara i dålig kondition på grund av brist på födoresurser, som bidragit till den dåliga produktiviteten. Eftersom fågelstationen är bemannad under hela häckningssäsongen har även det dagliga antalet havsörnar i området kunnat dokumenteras och observationerna i fält bekräftar även att havsörnarna står för en omfattande predation på nykläckta ådungar.

I AEWAs (The Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds) internationella förvaltningsplan för ejder framförs målsättningen att överlevnaden för ejdern under alla dess livsstadier bör ökas. De åtgärder som föreslås är minskning av predation dels från invasiva främmande, dels från inhemska arter. Ålands landskapsregering anlitar jägare för utrotning av mink och mårhund på de landskapsägda markerna på Åland samt viker 40.000 euro årligen för att utrota förekomster av mink och mårhund på privata marker. Utöver arbetet mot invasiva främmande arter måste även predationen som orsakas av inhemska arter stävjas. I AEWA:s åtgärdsplan föreskrivs utvecklingen av sådana metoder.

Ålands landskapsregerings enhet för jakt- och viltvård har sedan 2019 idkat icke-letala skyddsåtgärder på Lågskär för att förbättra häckningsresultatet och ungförelivnaden hos ejder.

Sökande har redogjort för att följande åtgärder har vidtagits:

- Skrämsel med drönare
- Ökad och oavbruten bemanning på Lågskärs fågelstation under ejderns häckning
- Fågelskrämmor på land
- Avledande utfodring
- Skydds jakt på kråka och korp samt förhindrande av deras häckning
- Skrämselskott

Sökande beskriver försöken samt deras resultat i större detalj i sin anhållan.

Det konstateras även att Lågskärsarkipelagen är geografiskt isolerad från resterande Åland (ca 20 km från närmsta fasta punkt på Åland, ca 8 km från närmsta skär) och helt fritt från marklevande predatorer.

Havsörnens populationsstatus klassificeras både i Finland och i Europa som livskraftig (LC) och ökande varför det konstateras att skydds jaktens omfattning i storlek (fem individer), geografiska avgränsning (endast bilagd karta) samt inriktning (individer under revirhävande och köns mogen ålder) är allt för ringa för att ha en negativ effekt på havörns populationen, vare sig på lokal eller på nationell nivå.

Det konstateras på basis av ansökan samt handlingar bilagda till denna att det har skapats effektiva åtgärder och rutiner för att skydda ruvande ådor och ägg, men att det saknas effektiva åtgärder för att stävja predation på de nyligen kläckta ungarna då de befinner sig på vatten. I EU-kommissionens DG-miljöns brev uttrycks att det saknas jämförbara erfarenheter från andra områden gällande skydd av nykläckta ungar på vatten, vilket accentuerar vikten av att utveckla metoder för att skydda dessa. Eftersom DG-miljö uttrycker att nya metoder behöver utvecklas, dras härvid slutsatsen att samtliga i dagsläget tillgängliga lösningar har nyttjats och att skydds jakt därför kvarstår som det enda reella alternativet för att minska predationen på ådungar på vatten på Lågskär. Det isolerade läget bidrar till den exceptionella situationen där upp till 20–25 havsörnar uppehåller sig längre tider och därmed orsakar det ohållbart höga predationstrycket på ådungarna.

Det konstateras även att det i denna situation är mycket angeläget att säkerställa livskraften och produktiviteten i de områden där ejdern fortfarande häckar i större antal. Eftersom stammen har minskat kraftigt kan på detta sätt en proportionerligt stor del av stammen skyddas genom intensiva åtgärder i de starkare kolonierna. Att säkerställa att produktiviteten upprätthålls på en god nivå i dessa områden skapar även förutsättningar för att ejdern ska kunna återkolonisera omkringliggande områden som har befriats från

mink och mårhund inom ramen för de riktade åtgärder mot invasiva arter som har vidtagits i dessa. Under dessa förhållanden är tillgången på förstagångshäckare av avgörande betydelse eftersom vuxna ådor sällan byter häckningsområde. Antalet förstagångshäckare är helt beroende av att det finns områden som producerar ungar som överlever till vuxen ålder.

Bakgrund

Landskapsregeringens enhet för jakt och viltvård har den 27.4.2023 inkommit med ansökan om att under tiden 12 maj – 9 juni 2023 idka skydds jakt på maximalt fem individer av havsörn (*Haliaeetus albicilla*) inom Lågskärs Natura 2000-område för att skydda ungproduktionen av ejder (*Somateria molissima*). Skyddsjakten härrör sig till ejderns status som starkt hotad (EN) i Finland samt att Lågskärs utgör dess viktigaste häckningsplats i landet. Sökande har noggrant beskrivit situationen och bakgrunden i sin ansökan.

Tillämpat lagrum

28 §, 1 mom. 4. p. Jaktlag (ÅFS 1985:31) för Åland

Lantråd

Veronica Thörnroos

Minister

Christian Wikström

BILAGA

Karta över tillståndsgivet område

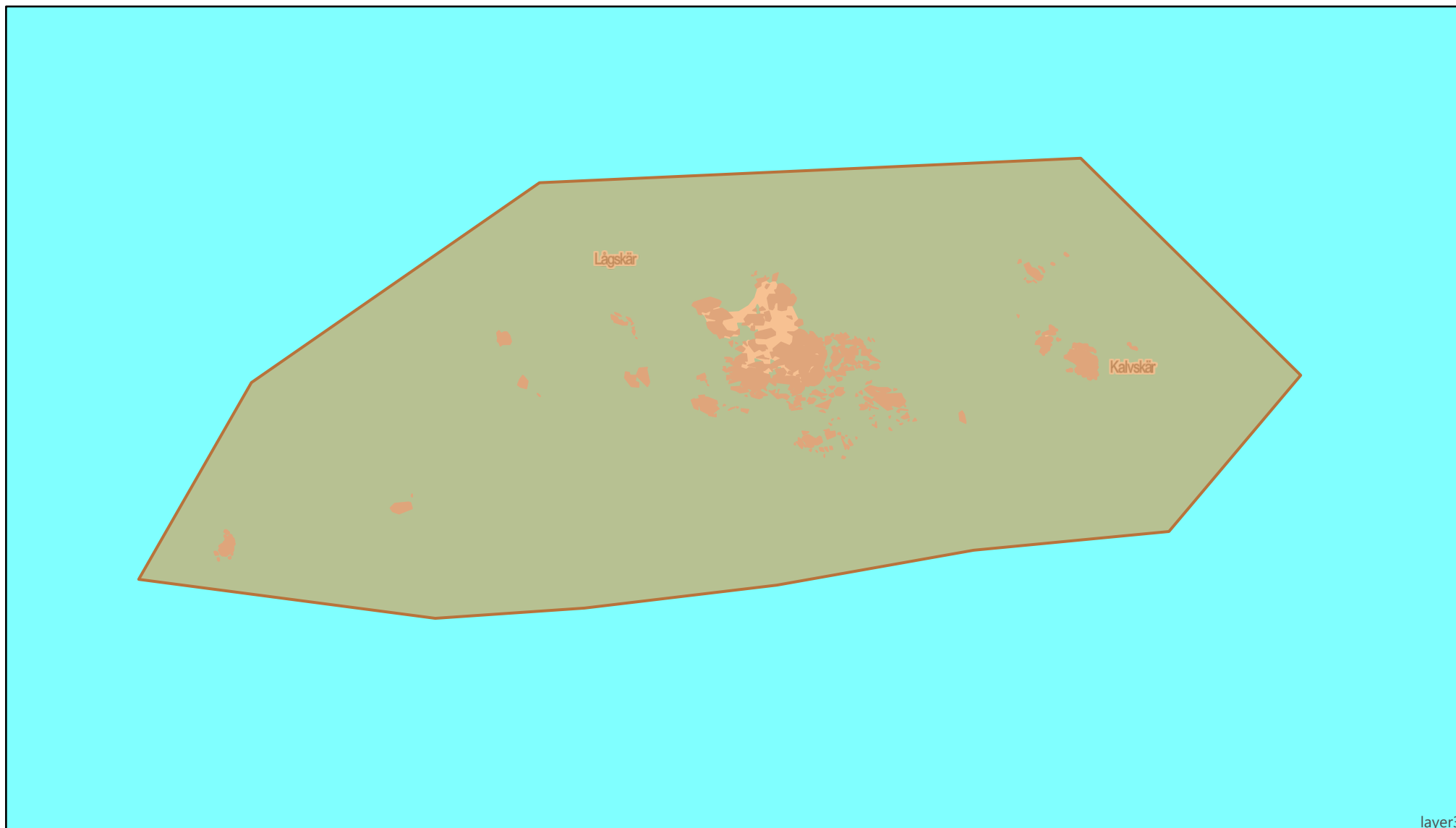
FÖR KÄNNEDOM

Trafikledsverket, Antti Castrén, antti.castren@trafikledsverket.fi

Ålands polismyndighet, registratur.aland@polisen.ax

Johan Ehn, Ålands representant i Helsingfors, johan.ehn@regeringen.ax

Ålands landskapsregering

layer3:

0 6.5 km

 Handling # 4 i ärende ÅLR 2023/3548

Åtgärd/Handl.* Ad

Info angående besvärsmott

Offentligt namn

Riktning	---
Skapad av	David.Abrahamsson@regeringen.ax
<u>Datum</u>	2023-05-15 14:40
Reg.datum	2023-05-15 14:40
<u>Gallr.datum</u>	
Handlingstyp	---
Handlingsstatus	---
Extern ref.	

Vald avsändare/mott

Namn	
Org.	
Postadr.	
Postnr	
Ort	
Land	

Information

Undertecknad har den 15.5.2023 blivit informerad av rättschef Michaela Slotte och Förvaltningschef John Eriksson att besvärsmott i ärendet endast föreligger de som har sökt beslutet enligt den åländska jaktlagen, besvärsmott skickas till sökande

Information

--

Storlek Filnamn

Personens å

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Miljöbyrån, S4

Beslutande
Minister
Christian Wikström

Föredragande
Naturvårdsintendent
David Abrahamsson

Justerat
Omedelbart

Nr 44

Tillstånd att bedriva skydds jakt på havsörn inom Lågskärs
natura 2000-område 2023.

ÅLR 2023/3548

Beslut

Landskapsregeringen beslöt att överföra ärendet till föredragning i plenum.

PROTOKOLL

Nummer
3

Sammanträdesdatum
11.5.2023

Protokoll fört vid pleniföredragning

Social- och miljöavdelningen
Miljöbyrån, S4

Närvarande
VT, HJ, RH, AH-J, AH, FK, CW

Frånvarande

Justerat
Omedelbart

Ordförande
Lantråd
Veronica Thörnroos

Föredragande
Minister
Christian Wikström

Protokollförare
Naturvårdsintendent
David Abrahamsson

Nr 3

Tillstånd att bedriva skydds jakt på havsörn
inom Lågskärs Natura 2000-område 2023.

ÅLR 2023/3548

100 S4

Ärendet har överförs från enskild föredragning 4.5.2023.

Beslut

Landskapsregeringen bifaller enheten för jakt och viltvårds ansökan om tillstånd för att bedriva skydds jakt på maximalt fem individer av havsörn (*Haliaeetus albicilla*) inom Lågskärs Natura 2000-område under perioden 12.5 – 9.6.2023. Skydds jakten söks specifikt för att skydda ungproduktionen av ejder i området.

Miljöbyrån vid Ålands landskapsregering kontrollerar att följande villkor efterlevs:

- Tillståndet gäller under förutsättning att jakträtt i enlighet med 2 kap. i jaktlagen för landskapet för Åland (1985:31) innehas.
- Maximalt **fem individer** av havsörn (*Haliaeetus albicilla*) får fällas under den tillståndsgivna perioden, jakten ska riktas mot sub-adulta individer.
- Jakt får endast bedrivas under perioden 12.5 – 9.6.2023, rapport över utförd jakt samt dess effekt ska upprättas och lämnas in till miljöbyrån vid Ålands landskapsregering senast den 30.8.2023.
- Jakt får endast ske på det område som markerats på bifogad karta (**bilaga 1, S423P03**).
- Jakt får endast inledas i de fall att tätheten havsörn överstiger fem flygga individer inom det tillståndsgivna området. Antalet havsörnar på plats ska dokumenteras med video eller foto, dokumentation ska tillställas miljöbyrån som en del av den rapport som ska inlämnas senast 30.8.2023. Havsörnarna ska även ha börjat jaga ådungar. Efter att en havsörn har skjutits, ska det göras en ny utvärdering av situationen och havsörnsaktiviteten i området enligt samma kriterier innan fortsatt skydds jakt genomförs.

- Om kriterierna för att inleda skydds jakt inte har uppfyllts senast 31 maj ska inte skydds jakt inledas, då ejderungarna bedöms vara tillräckligt utvecklade vid detta datum för att extensiv predation på dessa ska kunna undvikas.
- Jakten får endast utföras av enheten för jakt- och viltvård och endast med skjutvapen, både hagelgevär och kulgevär är godtagbara.
- Jakt ska utföras på sådant sätt att maximal skrämseleffekt erhålls.
- De fällda individerna får hängas upp i samma område var i jakten bedrivs. Kadavren ska tas ned senast två veckor efter att skydds jakten avslutats (23.6.2023), kadavren ska sedan skickas till livsmedelsverket för analys i enlighet med gällande rutiner.
- Tillståndet kan återkallas i det fall att det missköts eller leder till negativ effekt på andra arter.
- Sökande får vid behov begära handräckning från tredje part, detta ska dock ske i samråd med miljöbyrån.
- Om skydds jakt ämnas bedrivs från båt ska tillstånd inhämtas skilt enligt 51a § jaktlagen (1985:31) för landskapet Åland.

Motivering

Tillståndet beviljas med stöd av 28 § 1 mom. 4. p jaktlagen (ÅFS 1985:31) för landskapet Åland för att skydda djur. Denna punkt motsvaras av fågeldirektivets (2009/147/EG) artikel 9, 1. a) vilken stadgar att medlemsstaterna får, om det inte finns någon annan lämplig lösning, medge undantag från artiklarna 5–8 (vilka fastställer på vilka sätt arter av fåglar ska åtnjuta skydd) av följande anledningar: a) -för att skydda flora och fauna. Sökanden har presenterat att andra lämpliga lösningar har utvärderats men utan att ett tillfredsställande resultat har kunnat uppnås. Landskapsregeringen bedömer därför att villkoret att det inte ska finnas någon annan lämplig lösning i detta fall är uppfyllt.

Ejdern har sedan 2000 en minskande status och populationen i Östersjön klassificerades år 2019 som starkt hotad (EN) Sökanden har noggrant beskrivit bakgrunden till ejderstammens nedgång. Ökad predation och låg produktivitet har identifierats som en av de huvudsakliga faktorerna bakom ejderstammens nedgång. Den enskilt viktigaste predatorn, särskilt i ytterskärgråden där ejderstammen nedgång har varit som starkast, är havsörnen. Sökanden har också presenterat stöd för att det i den aktuella situationen inte är andra faktorer, som till exempel att ådorna skulle vara i dålig kondition på grund av brist på födoresurser, som bidragit till den dåliga produktiviteten. Eftersom fågelstationen är bemannad under hela häckningssäsongen har även det dagliga antalet havsörnar i området kunnat dokumenteras och observationerna i fält bekräftar även att havsörnarna står för en omfattande predation på nykläckta ådungar.

I AEWAs (The Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds) internationella förvaltningsplan för ejder framförs målsättningen att överlevnaden för ejdern under alla dess livsstadier bör ökas. De åtgärder som föreslås är minskning av predation dels från invasiva främmande, dels från inhemska arter. Ålands landskapsregering anlitar jägare för utrotning av mink och mårddhund på de landskapsägda markerna på Åland samt viker 40.000 euro årligen för att utrota förekomster av mink och mårddhund på privata marker. Utöver arbetet mot invasiva främmande arter måste även predationen som orsakas av inhemska arter stävjas. I AEWA:s åtgärdsplan föreskrivs utvecklingen av sådana metoder.

Ålands landskapsregerings enhet för jakt- och viltvård har sedan 2019 idkat icke-letala skyddsåtgärder på Lågskär för att förbättra häckningsresultatet och ungvärdet hos ejder.

Sökande har redogjort för att följande åtgärder har vidtagits:

- Skrämsel med drönare
- Ökad och oavbruten bemanning på Lågskärs fågelstation under ejderns häckning
- Fågelskrämmor på land
- Avledande utfodring
- Skydds jakt på kråka och korp samt förhindrande av deras häckning
- Skrämselskott

Sökande beskriver försöken samt deras resultat i större detalj i sin anhållan.

Det konstateras även att Lågskärsarkipelagen är geografiskt isolerad från resterande Åland (ca 20 km från närmsta fasta punkt på Åland, ca 8 km från närmsta skär) och helt fritt från marklevande predatorer.

Havsörnens populationsstatus klassificeras både i Finland och i Europa som livskraftig (LC) och ökande varför det konstateras att skydds jaktens omfattning i storlek (fem individer), geografiska avgränsning (endast bilagd karta) samt inriktning (individer under revirhävdande och köns mogen ålder) är allt för ringa för att ha en negativ effekt på havsörnpopulationen, vare sig på lokal eller på nationell nivå.

Det konstateras på basis av ansökan samt handlingar bilagda till denna att det har skapats effektiva åtgärder och rutiner för att skydda ruvande ådor och ägg, men att det saknas effektiva åtgärder för att stävja predation på de nyligen kläckta ungar då de befinner sig på vatten. I EU-kommissionens DG-miljö's brev uttrycks att det saknas jämförbara erfarenheter från andra områden gällande skydd av nykläckta ungar på vatten, vilket accentuerar vikten av att utveckla metoder för att skydda dessa. Eftersom DG-miljö uttrycker att nya metoder behöver utvecklas, dras härvid slutsatsen att samtliga i dagsläget tillgängliga lösningar har nyttjats och att skydds jakt därför kvarstår som det enda reella alternativet för att minska predationen på ådungar på vatten på Lågskär. Det isolerade läget bidrar till den exceptionella situationen där upp till 20–25 havsörnar uppehåller sig längre tider och därmed orsakar det ohållbart höga predationstrycket på ådungarna.

Det konstateras även att det i denna situation är mycket angeläget att säkerställa livskraften och produktiviteten i de områden där ejdern fortfarande häckar i större antal. Eftersom stammen har minskat kraftigt kan på detta sätt en proportionerligt stor del av stammen skyddas genom intensiva åtgärder i de starkare kolonierna. Att säkerställa att produktiviteten upprätthålls på en god nivå i dessa områden skapar även förutsättningar för att ejdern ska kunna återkolonisera omkringliggande områden som har befriats från mink och mårhund inom ramen för de riktade åtgärder mot invasiva arter som har vidtagits i dessa. Under dessa förhållanden är tillgången på förstagångshäckare av avgörande betydelse eftersom vuxna ådor sällan byter häckningsområde. Antalet

förstagångshäckare är helt beroende av att det finns områden som producerar ungar som överlever till vuxen ålder.

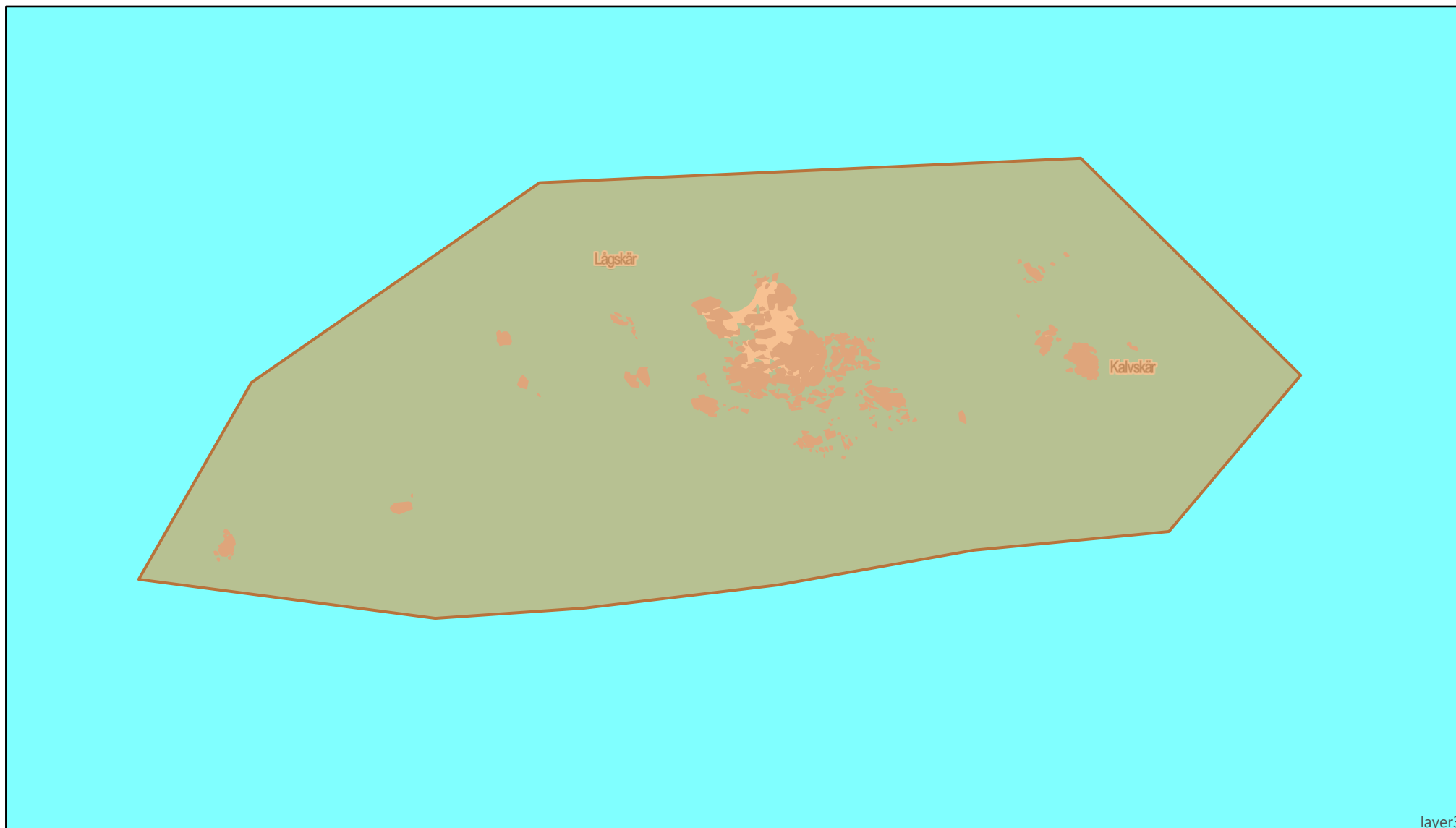
Bakgrund

Landskapsregeringens enhet för jakt och viltvård har den 27.4.2023 inkommit med ansökan (**bilaga 2, S423P03**) om att under tiden 12 maj – 9 juni 2023 idka skydds jakt på maximalt fem individer av havsörn (*Haliaeetus albicilla*) inom Långskärs Natura 2000-område för att skydda ungproduktionen av ejder (*Somateria molissima*). Skyddsjakten härrör sig till ejderns status som starkt hotad (EN) i Finland samt att Långskär utgör dess viktigaste häckningsplats i landet. Sökande har noggrant beskrivit situationen och bakgrunden i sin ansökan.

Tillämpat lagrum

28 §, 1 mom. 4. p. Jaktlag (ÅFS 1985:31) för Åland

Ålands landskapsregering

layer3:

0 6.5 km

27. 04. 2023

Ansökan om skydds jakt på natura 2000-område

Härmed ansöker landskapsregeringens enhet för jakt- och viltvård om tillstånd att bedriva skydds jakt på havsörn (*Haliaeetus albicilla*) inom Långskärs natura 2000-område och de omkringliggande vattenområdena under tiden 12 maj – 9 juni 2023. Skydds jakten inriktas på sub-adulta individer och omfattar ett maximalt antal om fem havsörnar. Skydds jakten genomförs i syfte att minska predationen på ungar av ejder (hädanefter ådungar) i området. Predationstrycket har varit så omfattande att produktionen av ungar som uppnått flygfärdig ålder har varit obefintlig i området under många år (se årsrapporter för 2020, 2021 och 2022). Den faktor som i huvudsak har påverkat ungöverlevnaden har varit havsörnarna, specifikt det stora antal icke-häckande havsörnar som samlas i området när ådungarna börjar komma ut på vattnet. Ett flertal alternativ till skydds jakt har provats och utvärderats, utan att nå önskvärda resultat, varför skydds jakt har bedömts utgöra den enda lämpliga lösningen.

Skydds jakten genomförs om havsörnsaktiviteten i området ökar på ett sådant sätt, att erfarenheter från tidigare år visar att risken för att hela årskullen går förlorad är överhängande, alltså att antalet stationära havsörnar i området från och med den 12 maj ökar över det dagliga antalet 4 havsörnsindivider och de börjar jaga ådungar. Tidigare år har havsörnsaktiviteten ökat på ett väldigt förutsägbart sätt, vilket kan observeras i årsdiagrammen för 2021 och 2022 över havsörnsaktiviteten i området (se bifogade rapporter och även längst ner i denna ansökan). Antalet havsörnar i området dokumenteras av Ålands fågelskyddsförenings bemanning på fågelstationen och med video och fotografier. Om skydds jakt inleds och en havsörn skjuts, utvärderas situationen och havsörnsaktiviteten i området på nytt enligt samma kriterier innan fortsatt skydds jakt genomförs.

För att maximera skrämseffekten ansöker enheten för jakt- och viltvård om att få hänga upp döda havsörnar vid de mest frekventerade rastplatserna, till exempel vid Kalvskär, Inre- och Yttre Jungfrun och som komplement placera ut människolika figurer i området.

Skydds jakten genomförs av enheten för jakt- och viltvård som vid behov bör kunna ta hjälp av muntligen utsedda medhjälpare, i samråd med miljöbyrån. Skydds jakten genomförs med hagel- eller kulgevär. Enheten för jakt och viltvård anholder samtidigt om tillstånd att bedriva skydds jakten från båt.

Bakgrund

Ejderstammen i Östersjön har minskat kraftigt. Under perioden 2000–2009 minskade antalet häckande par med 48 % på populationsnivå och stammen halverades i de stora häckningsområdena i Finland och Sverige¹. Kraftigast har nedgången varit i ytterskärgården där det talas om att ejderstammen har kraschat². En viktig faktor bakom ejderstammens nedgång, särskilt för den delen som häckar i ytterskärgården, har varit den

¹ Ekroos, J., Fox, A. D., Christensen, T. K., Petersen, I. K., Kilpi, M., Jónsson, J. E., Green, M., Laursen, K., Cervencel, A., de Boer, P., Nilsson, L., Meissner, W., Garthe, S. & Öst, M. 2012. Declines amongst breeding eider *Somateria mollissima* numbers in the Baltic/Wadden Sea flyway. – *Ornis Fenn.* 89: 81–90.

² Vösa, R., Högmänder, J., Nordström, M., Kosonen, E., Laine, J., Rönkä, M. & von Numers, M. 2017.

Skärgårdsfågelfaunans historia, utveckling och nuläge i Åbo skärgård. Forststyrelsens naturskyddspublikationer. Serie A 226.

mycket starka återhämtningen av havsörnsstammen^{3,4}. Även i områden utanför Östersjön har predation av havsörn observerats vara en av de huvudsakliga faktorerna som kan påverka ejderns häckningsresultat⁵. Populationsnedgången har medfört att ejderpopulationens status i rödlistorna har ändrats, så den numera klassas som "Starkt hotad" i Europa⁶, Sverige⁷ och Finland⁸. En storskalig inventering av ejderstammen på Åland som genomfördes under vårarna 2017–2018 visade då på ett häckande bestånd på omkring 6.000 honor av ejder (hädanefter ådor) och 14.000 hanar av ejder (hädanefter gudingar).⁹ Av dessa räknades 727 häckande ådor på Lågskär, alltså över 10 % av beståndet i en och samma koloni. Lågskär utsågs därefter till studieområde där kunskapsläget bakom ejderstammens kunde förbättras och åtgärder för att vända utvecklingen kunde utvärderas.

Ökad predation och låg produktivitet har identifierats som en av de huvudsakliga faktorerna bakom ejderstammens nedgång.¹⁰ Lågskär, med sitt isolerade läge ute till havs, omkring 10 kilometer från närmaste angränsande skärgård, eller 20 kilometer från fasta Åland, utgör ett idealiskt studieområde eftersom marklevande predatorer saknas. Det betyder att en viktig faktor som annars kunde påverka resultaten därför kan avskrivas. Lågskär huserar också Finlands i särklass viktigaste ejderkoloni. Våren 2022 häckade 1145 ådor på Lågskär medan det häckade 466 ådor på Bengtskär år 2020¹¹, Finlands näst största enskilda koloni. Med beaktande av att uppskattningsvis omkring 25 % av hela Ålands häckande bestånd för tillfället återfinns inom ett och samma område på Lågskär, utgör det också motiv i sig att utföra riktade insatser för att säkerställa kolonins framtid. Eftersom kolonin är så stor har det betydelse för ejderstammen på hela Åland. Målsättningen för området har varit att få så många ådor som möjligt att häcka, få ut så mycket ungar som möjligt på vattnet och få så många av dem som möjligt att överleva. Den långsiktiga målsättningen är omkring 1000 – 1500 häckande ådor och en ungproduktion på omkring en flygfärdig unge per häckande åda. Detta för att kolonin ska producera ett årligt överskott av ungar som skulle kunna kolonisera den omkringliggande skärgården och hjälpa ejderstammen att återhämta sig. På grund av vuxna ådors starka häckningsfilopatri kan tillgången på förstagångshäckare som kan sprida sig till säkrare häckningsområden vara av avgörande betydelse under förhållanden med ökande och förändrat predationstryck¹².

³ Ekroos, J., Fox, A. D., Christensen, T. K., Petersen, I. K., Kilpi, M., Jónsson, J. E., Green, M., Laursen, K., Cervenc, A., de Boer, P., Nilsson, L., Meissner, W., Garthe, S. & Öst, M. 2012. Declines amongst breeding eider *Somateria mollissima* numbers in the Baltic/Wadden Sea flyway. – *Ornis Fenn.* 89: 81–90.

⁴ Öst, M., Lindén, A., Karell, P., Ramula, S., & Kilpi, M. (2018). To breed or not to breed: drivers of intermittent breeding in a seabird under increasing predation risk and male bias. *Oecologia*, 188(1), 129–138.

⁵ Koryakin, A.S & Boyko, N.S. 2005. The White-tailed Sea Eagle *Haliaeetus albicilla* and the Common Eider *Somateria mollissima* in the Gulf of Kandalaksha, White Sea. Status of raptor populations in eastern Fennoscandia 2005, 184.

⁶ BirdLife International (2021) European Red List of Birds. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

⁷ SLU Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala

⁸ Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (eds.) 2019. The 2019 Red List of Finnish Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 p.

⁹ Juslin, R., Kilpi, M. & Mikkola-Roos, M. 2019. Ahvenanmaan haahkat laskettiin. *Linnut* 2/2019.

¹⁰ Ekroos, J., Fox, A. D., Christensen, T. K., Petersen, I. K., Kilpi, M., Jónsson, J. E., Green, M., Laursen, K., Cervenc, A., de Boer, P., Nilsson, L., Meissner, W., Garthe, S. & Öst, M. 2012. Declines amongst breeding eider *Somateria mollissima* numbers in the Baltic/Wadden Sea flyway. – *Ornis Fenn.* 89: 81–90.

¹¹ <https://www.bengtskar.fi/sv/se-och-upplev/naturen-pa-bengtskar/> Hämtad den 14.4.2023

¹² Fox, A. D., Jónsson, J. E., Aarvak, T., Bregnballe, T., Christensen, T. K., Clausen, K. K., Clausen, P., Dalby, L., Holm, T. E., Pavón-Jordan, D., Laursen, K., Lehikoinen, A., Lorentsen, S.-A., Møller, A. P., Nordström, M., Öst, M., Söderquist, P. & Therkildsen, O. R. 2015: Current and potential threats to Nordic duck populations — a horizon scanning exercise. — *Ann. Zool. Fennici* 52: 193–220.

Sedan 1965 driver Ålands fågelskyddsförening en fågelstation på Lågskär med utgångspunkt i den gamla fyrvaktarbostaden. Tack vare att verksamheten håller stationen bemannad under stora delar av vår och höst har den mänskliga aktiviteten på ön erbjudit ett skydd för ruvande ådor mot havsörnen. Lågskär ligger annars i ytterskärgården, där havsörnens påverkan har varit som mest påtaglig på ejderstammen¹³. Till exempel visar landskapsregeringens inventeringar att det i den närmast angränsande skärgården, Björkör och Sundskären, finns ett häckande bestånd på omkring 20 ådor i ett mångfalt större område. Tack vare den mänskliga aktiviteten har alltså kärnan i beståndet, de vuxna ådorna, klarat sig bättre än i andra områden. I många år har dock kolonin tampats med låg ungprouktion och därmed riskerar kolonin i förlängningen att i krascha på grund av avsaknad av rekrytering av nya (unga) häckande ådor. Den låga ungprouktionen kan till stor del förklaras av det stora predationstrycket från havsörn från tidpunkten då ådungarna har kommit ut på vattnet. 2019 räknades till exempel 20 ungar i början av juli och vid samma tidpunkt år 2020 endast 10.

Landskapsregeringen inledde arbetet med riktade insatser för att stärka kolonins livskraftighet under häckningssäsongen 2019 genom ett pilotprojekt som skulle utvärdera potentialen i att störa havsörnarna i området med hjälp av drönare. Försöket genomfördes under två dygn och gav erfarenhet till planeringen av ett mer omfattande försök följande vår. Våren 2020 genomfördes det huvudsakliga försöket under perioden 19–27 maj. Efter en försiktigt positiv inledning blev havsörnarna habituerade och skrämseffekten avtog. Endast 10 ådungar kunde räknas efter avslutad häckningssäsong. Se bifogad årsrapport för år 2020 för en mer detaljerad beskrivning.

Från våren 2021 har fågelstationens oavbrutna bemanning säkerställts genom ett inventeringsuppdrag till Ålands fågelskyddsförening. Tack vare inventeringsuppdraget, som innefattar veckovisa inventeringar av alla ejdrar omkring Lågskär under hela häckningssäsongen samt en årlig boräkning, hålls fågelstationen bemannad under hela ejderns häckningssäsong. Den ökade mänskliga närvaron erbjuder ett skydd mot havsörn för ådorna under ruvningstiden. Människans närvaro har kompletterats genom att människolika figurer, fågelskrämmor, har placerats ut på de mer avsides belägna uddarna. Den ökade närvaron hade god effekt på antalet häckande ådor i området, vilka ökade från 727 år 2017 då inga särskilda åtgärder hade vidtagits, till 964 år 2021. Våren 2021 inleddes också skydds jakt på kråkor och korp med mycket gott resultat. 24 kråkor och en korp fälldes under våren, vilket hade effekten att i medeltal 16 kråkor uppehöll sig på Lågskär under häckningssäsongen jämfört med 28 år 2020 och inga stationära korpar observerades. Avledande utfodring med trafikdödade rådjur och fisk provades som åtgärd för att locka örnarna bort från Lågskär. Utfodringen utfördes i närheten av Sundskären, ca 10 km från Lågskär, mellan 11 april – 8 juni men nyttjades inte av havsörnarna under den tid det skulle ha behövts. Utfodringen lockade dock en stor mängd kråk- och måsfågel vilket bidrar till oönskad utfodring av dessa, som även kan bidra till ökad predation på sjöfågelungar och ägg.

När ådungarna började kläckas våren 2021 observerades att havsörnarna inte började samlas i området i större antal förrän omkring två veckor efter att kläckningen hade inletts. Det förefaller som att det var den

¹³ Vösa, R., Högmander, J., Nordström, M., Kosonen, E., Laine, J., Rönkä, M. & von Numers, M. 2017. Skärgårdsfågelfaunans historia, utveckling och nuläge i Åbo skärgård. Forststyrelsens naturskyddspublikationer. Serie A 226.

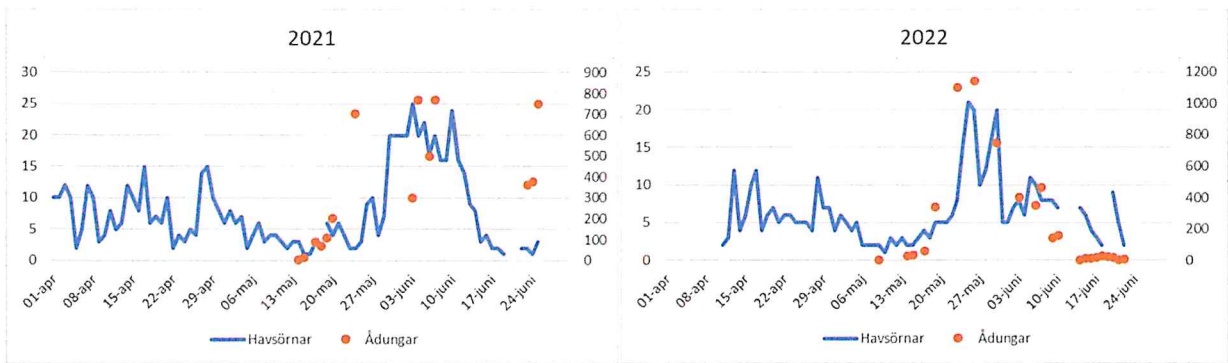
ökade mänskliga aktiviteten gjorde att havsörnarna inte samlades lika tidigt i området och inte den avledande utfodringen vid Sundskären eftersom havsörnarna inte hade samlats där heller. Vanligtvis har örnförekomsten ökat på ett väldigt tydligt sätt samtidigt som kläckningen har startat, men detta år blev ankomsten alltså två veckor försenad. Det bidrog till att de ungar som kläcktes under den perioden hann växa sig lite starkare och lyckades sedan undvika predationen när väl antalet örnar ökade. Havsörnarna lämnade sedan Långskär trots att ett stort antal ungar återstod troligtvis för att de var för stora för att utgöra lika lättfångade och intressanta byten. När årsproduktionen summerades kunde 750 överlevande ungar räknas in. Se bifogad årsrapport för år 2021 för en mer detaljerad beskrivning.

Våren 2022 vidtogs i stort sett samma åtgärder som det lyckade året 2021. Bemanningen var kontinuerlig under häckningssäsongen, skyddsjakten på kråkor bidrog med ytterligare 12 fällda kråkor vilket betydde att antalet stationära kråkor sjönk ytterligare till 9 (16 år 2021) och inga stationära korpar observerades. Enheten för jakt- och viltvård beviljades tillstånd att skrämma havsörnar i området med båt och genom att skjuta skrämmselskott om havsörnsaktiviteten ökade efter att antalet ådunger kommit ut på vattnet. Antalet häckande ådor ökade ytterligare till 1145. Att antalet häckande ådor ökar, trots att det inte kan bero på den lyckade ungpåproduktionen år 2021 eftersom ådorna börjar häcka först vid omkring tre års ålder¹⁴, ger en stark indikation på att ådorna i området har avstått från att häcka tidigare år på grund av det höga predationstrycket, vilket har observerats vara ett utbrett fenomen i ejderstammen i Finland¹⁵, och att de har valt att skrida till häckning när de har erbjudits en tryggare miljö. Det tyder också på att ådorna är i god kondition, en uppfattning som understöds av en studie som enheten för jakt- och viltvård har deltagit i. Studien framhåller att det knappast är ådornas kondition eller tillgången på resurser som begränsar den lokala populationen.¹⁶ Till en början var havsörnsaktiviteten jämförbar med 2021 då antalet hölls på en låg nivå under ruvningsstadiet, men därefter ökade antalet havsörnar snabbare och tidigare än år 2021. Den 25 maj räknades 21 havsörnar i området, vilket kan jämföras med 2021 då endast 3 havsörnar räknades samma datum. Då det observerades att havsörnsaktiviteten ökade på ett annat sätt än tidigare år genomfördes försök att skrämma havsörnarna i området med båt och med skrämmselskott, men med mycket ringa och framför allt ingen ihållande effekt. Se separat rapport för 2022 för mer detaljerad information. När årets ungpåproduktion skulle summeras den 18 juni räknades endast 25 ungar, trots att ett rekordantal på omkring 4000 ungar bör ha kläckts i området. Övrig dödlighet som till exempel sjukdomar har inte observerats i populationen så den enda faktorn som väsentligt skilde år 2022 från 2021, förutom att förutsättningarna endast var bättre år 2022 då fler ådor häckade och fler ungar kom ut på vattnet, var att havsörnsaktiviteten ökade tidigare än år 2021. De första dagarna och veckorna för de nykläckta ådungen är mycket kritiska för överlevnaden då de i stort sett är chanslösa under den första tiden. De orkar inte dyka särskilt länge och klarar därför inte av att parera de ihållande attackerna när flera örnar jagar samtidigt.

¹⁴ Hario, M & Rintala, J. 2009. Age of first breeding in the Common Eider *Somateria m. mollissima* population in the northern Baltic Sea. *Ornis Fennica* 86(3)

¹⁵ Öst, M. Lindén, A., Karell, P., Ramula, S. & Kilpi, M. 2018. To breed or not to breed: drivers of intermittent breeding in a seabird under increasing predation risk and male bias. *Oecologia* 188(1) 129-138

¹⁶ Laursen, K. Møller, A.P. & Öst, M. 2019. Body condition of Eiders at Danish wintering grounds and at pre-breeding grounds in Åland. *Journal of Ornithology*, 160, 239-248.

Figur 1. Antalet havsörnar i området och antalet ådungar på vattnet. År 2021 ökade antalet havsörnar i området betydligt senare än år 2022 då havsörnsaktiviteten ökade simultant med ådungarnas kläckning.

Skillnaden mellan 2021 och 2022 visar tydligt hur starkt sambandet mellan havsörnens ankomst och antalet överlevande ungar är. Risken att havsörnsaktiviteten ökar på liknande sätt även detta år är så stor att det behöver finnas en beredskap för att genomföra skydds jakt för att säkerställa kolonins livskraftighet. Eftersom andra åtgärder för att minska predationstrycket och störa havsörnarna i området från tidpunkten då ungarna har kommit ut på vattnet har misslyckats är skydds jakt det enda kvarvarande alternativet.

Rapport över åtgärder för att minska predation på ejder på Lågskär våren 2022

I syfte att minska boplundring och ungpredation på ejder och andra fåglar på Lågskär genomförde enheten för jakt- och viltvård, genom jaktförvaltaren Robin Juslin, skydds jakt på kråka under våren 2022. Skyddsjakten genomfördes vid två besök under våren. Inga stationära korpar har observerats och därmed riktades ingen skydds jakt mot korp detta år.

Vid det första besöket 11-12 april noterades endast sex stationära kråkor. Det visar att effekten av skyddsjakten från den föregående säsongen var god och ihållande. Vid samma tidpunkt året före, innan skyddsjakten hade inletts, noterades ett tjugotal kråkor redan i början av april. Vid besöket fälldes tre kråkor. Målsättningen är att minimera antalet kråkor vid tidpunkten för ådornas äggläggning då boplundringen är som störst före ådan har börjat ruva.

Ett andra besök genomfördes 13-22 maj för att minska på antalet kråkor då ådorna ska börja gå ut med ungarna. Vid ankomsten noterades 15 stationära kråkor på ön och 9 kråkor fälldes under perioden. Antalet stationära kråkor var i medeltal 13 under veckan före besöket och 6 veckan efter. Även detta år fälldes en ringmärkt kråka vilken hade märkts som bounge två år tidigare, den 30.5.2020. Totalt fälldes 12 kråkor under våren 2022.

Sammantaget har resultatet av skyddsjakten varit mycket lyckat. Vissa farhågor om att nya kråkor skulle ta de bortskjutna kråkornas plats dryftades under försökets inledande skede, men effekten har varit god och även om en viss ökning av antalet kråkor kan noteras efter att en liten tid har förflutit sedan skyddsjakten har antalet kråkor bibehållits på en väsentligt lägre nivå än tidigare. Sett över perioden 30 april – 5 juni (den period vi har data från året före skydds jakt och de två påföljande åren med skydds jakt) har antalet stationära kråkor i medeltal varit 28 för år 2020, 16 för år 2021 och 9 för år 2022, alltså endast en tredjedel av predationstrycket under det senaste året jämfört med året före skyddsjakten inleddes. Dessutom har inga nya korpar etablerat sig på Lågskär. Ytterligare en effekt av skyddsjakten är också att de kvarvarande kråkorna blir skyggare för människor vilket gör att de störs mer av den mänskliga aktiviteten på ön, samt att gamla erfarna kråkor troligtvis kan komma ihåg var de har hittat bon tidigare vilket sannolikt ökar boplundringen eftersom ådorna gärna häckar i samma bogrop år efter år. Nya kråkor som vandrar in och ersätter de gamla revirkråkorna får börja leta från början och kanske inte är lika framgångsrika i att lokalisera bon.

Ejderinventeringarna

Även detta år räknades antalet ådbon och den positiva utveckling som observerades under fjolåret höll i sig. Sammanlagt 1145 bon lokaliserades, ytterligare en uppgång sedan 2021 då 925 bon konstaterades. Den senaste beräkningen som genomfördes före de aktiva förvaltningsåtgärderna inleddes gjordes år 2017 då 727 bon konstaterades. Antalet bon säsongen 2022 motsvarar alltså en uppgång på nästan 60 %. Även detta år, liksom häckningssäsongen 2021, planerade Ålands fågelskyddsförening för att verksamheten på fågelstationen skulle pågå oavbrutet under häckningssäsongen för att öka människans närvaro på Lågskär. Detta ledde till att örnförekomsten och predationen på ruvande ådor minimerades under ruvningsperioden eftersom kontinuerlig närvaro på ön avskräcker havsörnarna från att gå ner och jaga på huvudön. Liksom våren 2021 placerades "örnskrämmor", människoliknande figurer, också ut på huvudöns mer avlägsna delar

för att förstärka effekten av människans närvaro. Endast örnskrämmor i sig skulle troligtvis inte ha någon större inverkan på örnförekomsten utan de ska ses som ett komplement till människans närvaro.

Örnaktiviteten var till en början jämförbar med 2021. Den ökade mänskliga aktiviteten höll antalet örnar på en begränsad nivå under ådornas ruvningskedje. Detta är grunden till den starka ökningen i antalet häckande ådor. Eftersom färre örnar hade samlats runt Lågskär i jakt på ådor under ruvningsperioden var det också färre örnar i området när ungarna började komma ut. Normalt sett observeras en tydlig topp i örnförekomsten från att ådungarna börjar komma ut på vattnet i mitten av maj. Då kan 15-25 havsörnar samlas omkring Lågskär och de hinner då ta ungarna i ungefär samma takt som de kommer ut. I år kom den första kullen ut redan den 9 maj vilket betyder att ruvningen inleddes omkring den 12 april. Flera kullar började komma ut den 14 maj, samma tid som förra året, och då befann sig endast två örnar runt Lågskär. 23 maj räknades 1100 ungar i området och 26 maj 1141 st. Det var ett större antal än vad som registrerades under säsongen 2021 men efter det gick det brant utför. Den 23 maj hade antalet örnar i området ökat till åtta, och 25 maj hela 21. Jämförelsevis var antalet örnar i området bara två den 24 maj 2021. Detta var en något snabbare ökning av antalet örnar i området, ungefär en vecka tidigare än året före. När säsongen summerades den 18 juni räknades endast 25 ungar. Trots mycket lovande förutsättningar med ett rekordantal häckande ådor och minimerad boplundring som gjorde att omkring 4000 ungar kom ut på vattnet blev det ingenting kvar. Med tanke på ejderstammens utveckling är det ett mycket dystert resultat och eftersom inga andra faktorer som kan ha påverkat ungarernas dödlighet observerades, som sjukdomar eller dåliga väderförhållanden, är det tydligt att örnförekomsten de första veckorna som ungarna kommer ut på vattnet är mycket kritiska för överlevnaden.

Under säsongen testades skrämseleffekt i syfte att avskräcka örnar från att vistas i området. I samband med att de första ådungarna kom ut på vattnet och fler örnar började samlas kring Lågskär sköts skrämseleffekt med kulgevär från land. Trots skott i berget bredvid örnarna hade det mycket ringa skrämseleffekt. Örnarna flyttade endast plats från en håll till en annan och blev inte alls så skrämde så de förflyttade sig några längre sträckor. Därefter testades också skrämseleffekt med hagelgevär på närmare håll och genom att vistas i området med båt. Effekten var mycket svag och örnarna bytte oftast bara sida från ena sidan Lågskär till den andra. Vid två tillfällen började havsörnar jaga på ungvullar som de råkade flyga över genast efter att de hade blivit uppskrämde. De verkade inte heller associera skrämseleffekten med något som var särskilt farligt och framför allt var skrämseleffekten inte ihållande. Eftersom det är få dagar som det är möjligt att vistas ute på vattnet med båt är det inte genomförbart att ligga ute dag efter dag och vakta på ådungarna och när inte skrämseleffekten håller i sig lyckas man därför inte begränsa predationen på ett betydande sätt.

Sammanfattning:

På den positiva sidan kan man konstatera att flera av förvaltningsåtgärderna har gett ett mycket gott resultat. Att 1145 ådor valde att skrida till häckning på Lågskär tyder dels på att ådorna känner sig trygga att häcka i området tack vare den ökade mänskliga närvaron som erbjuder skydd mot havsörn, dels att de är i tillräckligt god kondition för att satsa på att genomföra häckningen. Att 1141 ungar noterades på vattnet den 26 maj, klart fler än vid samma tidpunkt året före, tydde också på en lyckad kläckning och att skyddsjakten på kråka ytterligare hade minskat boplundringen. Trots de goda förutsättningarna överlevde dock inga ungar till flygfärdig ålder. Det förefaller som att havsörnarnas senarelagda ankomst som observerades år 2021 och

troligtvis orsakades av den ökade mänskliga närvaron uteblev i alla fall delvis detta år. Antalet havsörnar steg i alla fall betydligt en vecka tidigare än år 2021. Trots skrämselförsöken avskräcktes inte örnarna såpass att det kunde kompensera för den tidigare starten utan antalet ungar minskade raskt tills det var ingenting kvar. Årets resultat tyder därför på att örnförekomsten vid de nykläckta ungaras första dagar är mycket kritisk för hur häckningen lyckas. Om havsörnarna börjar samlas i området genast när ungarna börjar kläckas går snabbt hela produktionen förlorad. Det är också tydligt hur havsörnsförekomsten överskuggar alla andra faktorer. Trots att antalet häckande ådor har ökat med 60 % och antalet kråkor i området har minskat till en tredjedel, boplundringen sannolikt ännu mer, och det därmed har kommit ut ett rekordstort antal ungar på vattnet har ändå inga ungar överlevt till flygfärdig ålder. Det enda undantaget var våren 2021 då havsörnarnas ankomst försenades tillräckligt för att en del av ungarna hann bli så stora att de klarade sig. Havsörnarna verkar dock ha anpassat sig till den ökade mänskliga aktiviteten och effekten uteblev detta år, trots att ökade skrämselförsök sattes i gång när vi observerade att fler örnar började samlas i området.

Förslag till åtgärder för våren 2023

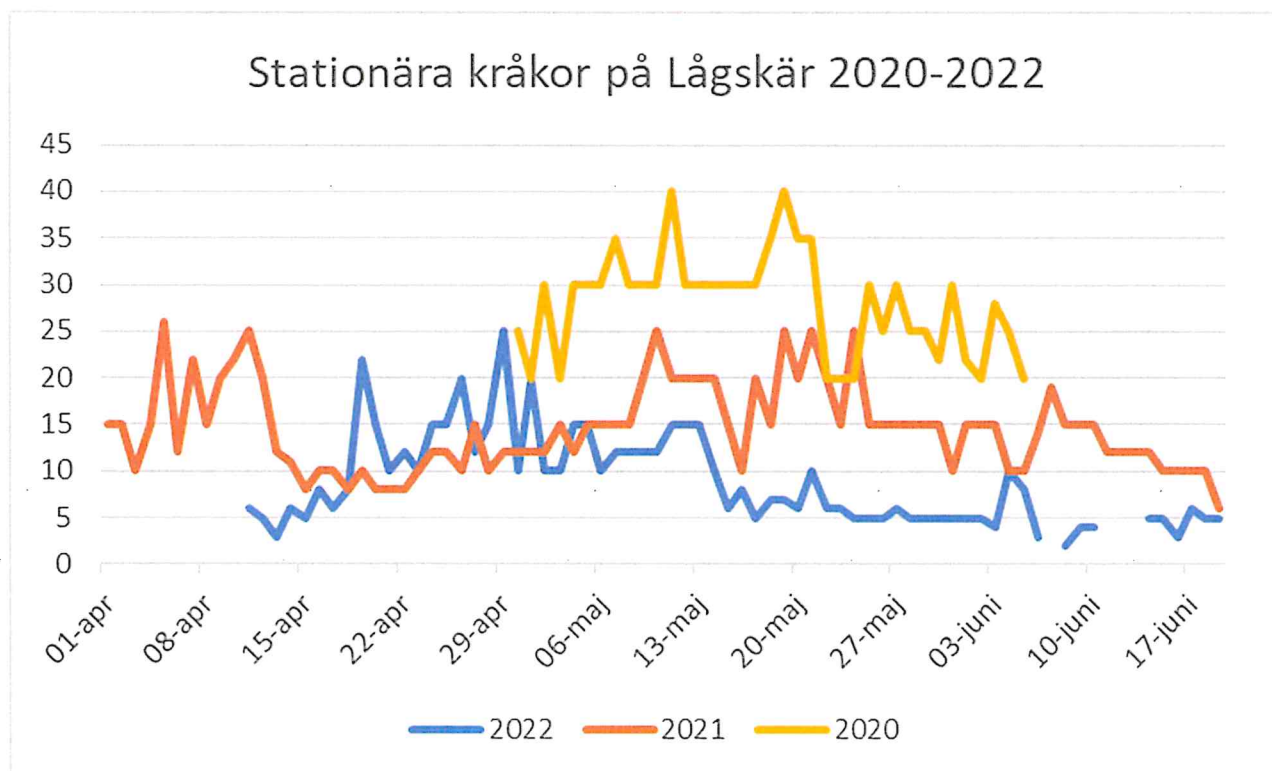
- Oavbruten bemanning på fågelstationen från mitten av april.
- Ejderräkning en gång per vecka, inklusive boräkning omkring 13 maj.
- Fågelskrämmor sätts ut inför ruvningstiden
- Skydds jakt på kråka och korp samt kontinuerligt förhindrande av häckningsförsök genom rivning av bon.
- Aktiva åtgärder för att minimera predation av havsörn i området från att de första ådungarna börjar komma ut på vattnet. De första ungarerna observerades den 14 maj år 2021 och den 9 maj år 2022 (fler kullar från 14 maj igen dock). Det skulle vara mycket viktigt att säkerställa att örnförekomsten hålls på en låg nivå de första veckorna från att ungarna börjar komma ut på vattnet.

Förslag till målsättningar för området

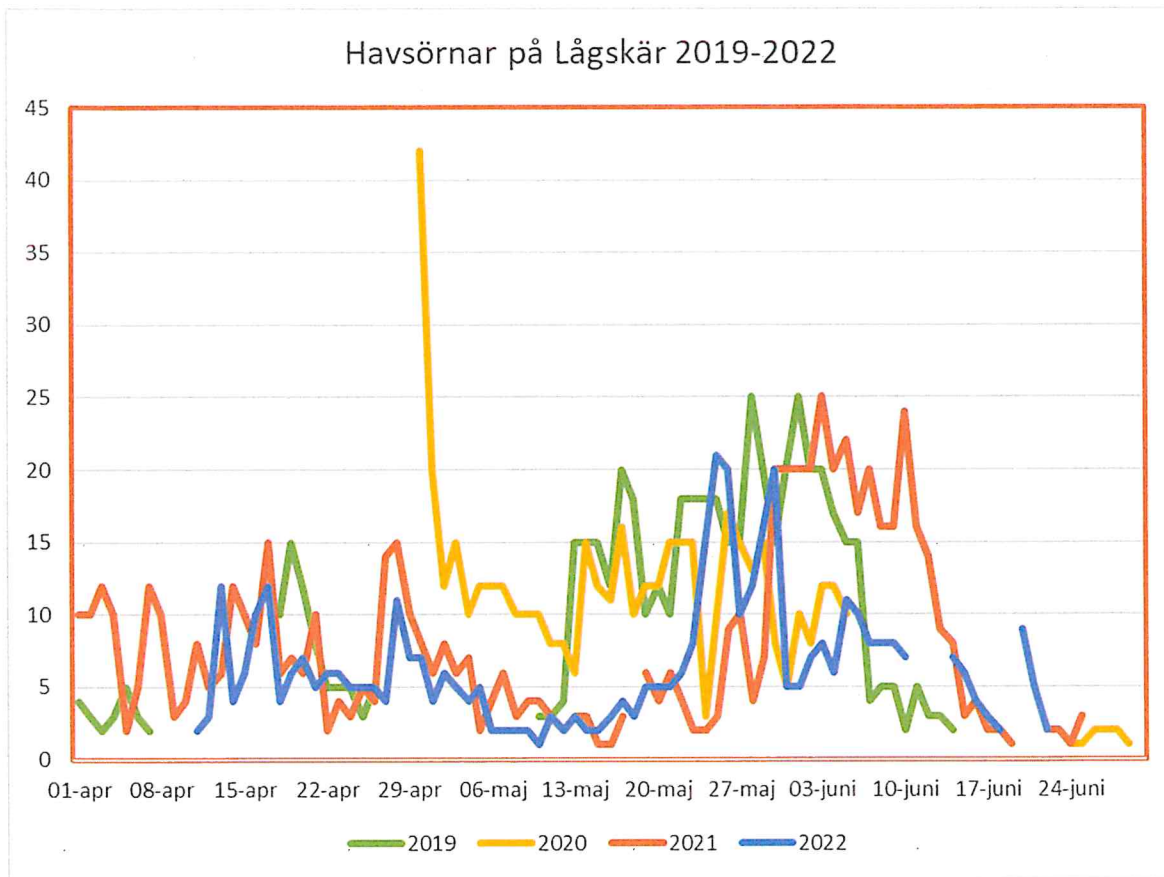
- Målsättningen är att området, som är Finlands i särklass viktigaste ejderkoloni, bibehålls på en livskraftig nivå.
- Kolonin bedöms som livskraftig när antalet ådor som häckar i området ligger omkring 1000 – 1500* och i medeltal håller en ungpåproduktion omkring en flygfärdig** unge per häckande åda.
- Det skulle vara mycket viktigt att detta exceptionellt värdefulla område skulle vara högproduktivt för att kompensera för områden där det går sämre för ejdern. Vuxna ådor uppvisar ett starkt filopatiskt beteende och byter inte gärna häckningsområde men om Lågskär kunde producera ett årligt överskott av ungar skulle det skapa möjligheter för att ungar skulle sprida sig till omkringliggande områden. Det skulle vara mycket viktigt med tanke på artens långsiktiga utbredning när samtidigt arbetet med att skapa bättre förutsättningar för ejdern i områden som inte är lika hårt utsatta för havsörnen pågår, till exempel genom att skapa häckningsområden fria från marklevande predatorer. Många av dessa områden saknar i dagsläget en produktiv stam och behöver koloniserats utifrån.
- Områdets särklass och betydelse för ejderstammen på hela Åland ska också bedömas med beaktande av att det i dagsläget i stort sett inte produceras några överlevande ungar alls i den övriga skärgården.

*De veckovisa ejderräkningarna visar att omkring 2000 ådor är associerade till området under häckningssäsongen och historiska data visar att 1500 ådor häckade på Lågskär i början av 80-talet, alltså före stammen nådde de exceptionellt höga nivåerna under 90-talet. 1190 ungar räknades också den 2 juni 1981 (ur Tiira).

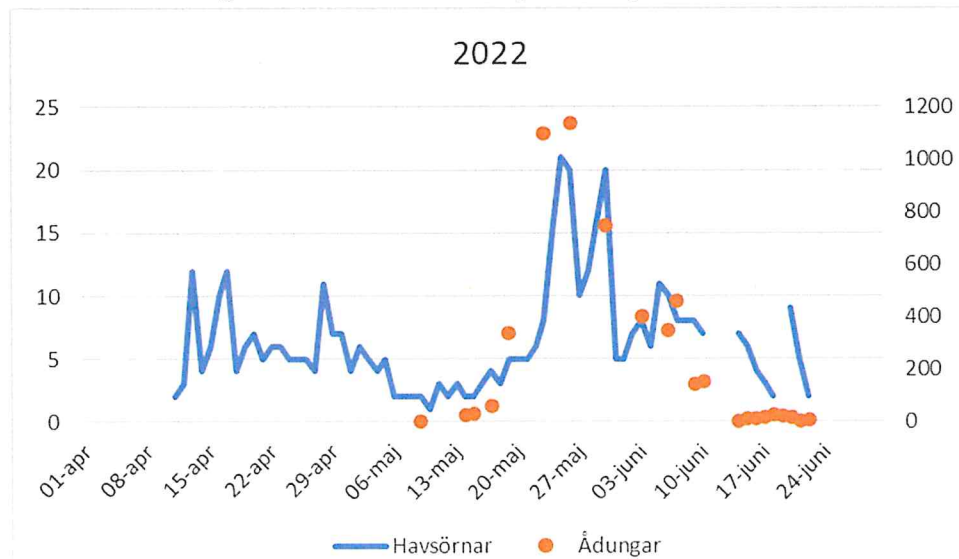
** Det är naturligt med stor variation, men de ska kompenseras med år med bättre överlevnad. Vissa år kan till exempel väderförhållanden ha stor betydelse för överlevnaden.

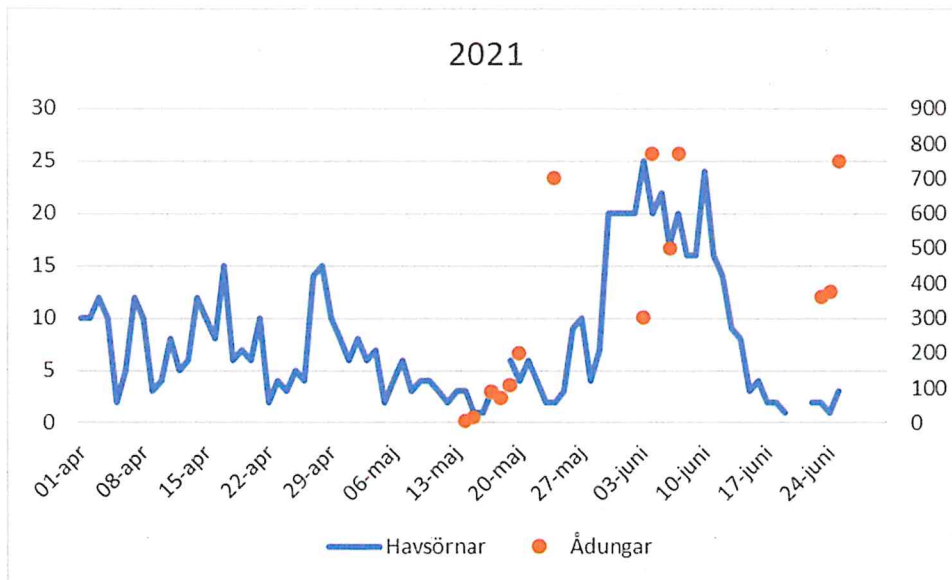
Figur 1. Antal stationära kråkor på Lågskär 2020-2022. 2020 vidtogs inga åtgärder, skydds jakt har bedrivits 2021 och 2022.

Figur 2. Antal havsörnar i området runt Lågskär 2019-2022. Den exceptionella piken år 2020 berodde på att fågelstationen var obemannad tidigare under våren eftersom inga fastländska fågelskådare kunde ta sig ut på grund av reserestriktionerna. När de kom ut vid valborg var antalet havsörnar i området 42. Detta illustrerar hur viktigt det är med kontinuerlig mänsklig aktivitet i området under häcknings säsongen.

Figur 3. Antal ådungar på vattnet och antal havsörnar i området år 2022.

Figur 4. Som jämförelse, antal ådungar på vattnet och antal havsörnar i området år 2021.

Rapport över åtgärder för att minska predation på ejder på Lågskär våren 2021

I syfte att minska boplundring och ungpredation på ejder och andra fåglar på Lågskär genomförde enheten för jakt- och viltvård, genom jaktförvaltaren Robin Juslin, skydds jakt på kråka och korp under våren 2021. Skyddsjakten genomfördes under fyra besök under våren.

Vid det första besöket, den 16-17 mars, observerades tre stationära korpar. Troligtvis utgjorde de det gamla paret som har häckat på Lågskär i många år, samt en ungfågel. En korp fälldes och sannolikt var det en ur paret som blev skjuten för under återstoden av våren gjordes inga häckningsförsök och korpar besökte oftast Lågskär bara sporadiskt eller till natten. Vissa dagar observerades inga korpar alls, eller endast sträckande. Vid besöket raserades också gamla kråkbon.

Följande insats genomfördes den 11-18 april och resulterade i 15 fällda kråkor. Till en början gjordes ett försök med fällfångst (Ölandsbås) men med liten framgång varför den fortsatta skyddsjakten utfördes med gevär (hagel och kula). Veckan före skyddsjakten observerades omkring 20 stationära kråkor dagligen, plus en del sträckande och rastande individer. Dagarna efter besöket rapporterades åtta stationära. Kråkorna blev snabbt mycket skygga och svåra att komma åt, men genom att utnyttja olika jaktmetoder blev resultatet lyckat. Vid detta besök placerades också tre "örnskrämmor" ut i form av människofigurer. Skrämmorna placerades ut vid Lågskärs norra, östra och södra uddar i syfte att förstärka effekten av människans närvaro.

Efter besöket ökade sakta antalet stationära kråkor. Ett visst inflöde av nya kråkor och brutna parformationer bland de kvarvarande kråkorna underlättade troligtvis återetableringen. Ytterligare ett besök gjordes därför över dagen den 24 maj som resulterade i ytterligare sju fällda kråkor. Sista insatsen genomfördes den 2-3 juni då två kråkor fälldes varav den ena var ringmärkt. Uppgifterna visade att den märktes som bounge på Lågskär exakt ett år tidigare. I övrigt var den största delen av kråkorna gamla fåglar. Sammanlagt blev resultatet en korp och 24 kråkor.

Uppföljningen av antalet stationära kråkor visar en nästan halverad förekomst av kråkor under 2021 jämfört med 2020. I medeltal var det under perioden 30 april - 5 juni (den period vi har data från båda år) 16 stationära kråkor på Lågskär under 2021 jämfört med 28 stationära under 2020 (se bilaga 1). Ytterligare en effekt av skyddsjakten kan vara att de kvarvarande kråkorna blev skyggare för människor vilket gör att de störs mer av den mänskliga aktiviteten på ön, samt att gamla erfarna kråkor troligtvis kan komma ihåg var de har hittat bon tidigare vilket sannolikt ökar boplundringen eftersom ådorna gärna häckar i samma bogrop år efter år. Nya kråkor som vandrar in och ersätter de gamla revirkråkorna får börja leta från början och kanske inte är lika framgångsrika i att lokalisera bon.

Ejderinventeringarna

Resultaten från ejderinventeringarna visar på ett mycket bättre häckningsresultat. Totalt 964 häckningsförsök konstaterades genom boräkning varav 925 var ruvande ådor och 39 var plundrade bon. En konstaterad plundring på 4 % är en mycket låg nivå jämfört med andra studier, där kråkplundringen kan uppgå till

omkring 40 % (se till exempel Stien et al. 2010¹). I vår inventering kunde dock inte andelen delvis plundrade bon uppskattas. Vi har inte heller data över boplundringen från tidigare år men rent visuellt kunde en tydlig skillnad mellan år 2020 och 2021 observeras, då boplundringen var mycket omfattande år 2020 när inga åtgärder mot kråkfåglar vidtogs.

Antalet häckningsförsök av ejder visar också på en ökning på 33 % jämfört med den senaste beräkningen som genomfördes år 2017 där 727 bon konstaterades. Inför säsongen planerade Ålands fågelskyddsförening för att verksamheten på fågelstationen skulle pågå oavbrutet under häckningssäsongen för att öka människans närvaro på Lågskär. Detta ledde sannolikt till att örnförekomsten och predationen på ruvande ådor minimerades under ruvningsperioden eftersom kontinuerlig närvaro på ön avskräcker havsörnarna från att gå ner och jaga på huvudön. "Örnkrämmorna" bidrog sannolikt även i viss mån till att förstärka effekten på de mer avlägsna delarna av huvudön. Endast fem slagna ådor hittades under säsongen varav tre av dem hittades på den sydvästra udden där ingen örnkrämma var utplacerad. Endast örnkrämmor i sig skulle troligtvis inte ha någon större inverkan på örnförekomsten utan de ska ses som ett komplement till människans närvaro.

Den stora örnförekomsten tidigare år har orsakat att ett stort antal ådor har avstått från att häcka helt och hållet eftersom det har varit förknippat med för stora risker. Särskilt våren 2020 var örnförekomsten på en exceptionellt hög nivå då pandemin medförde reserestriktioner som gjorde att de fastländska ornitologerna inte kunde komma ut och bemanna stationen. Ingen beräkning gjordes men antalet häckande ådor uppskattades då till omkring hälften jämfört med normalt.

Örnförekomsten var i genomsnitt på en lägre nivå detta år. Eftersom färre örnar hade samlats runt Lågskär i jakt på ådor under ruvningsperioden var det också färre örnar i området när ungarna började komma ut. Normalt sett observeras en tydlig topp i örnförekomsten från att ådungarna börjar komma ut på vattnet i mitten av maj. Då kan 15-25 havsörnar samlas omkring Lågskär och de hinner då ta ungarna i ungefär samma takt som de kommer ut. I år kom de första ungarna ut den 14 maj och då befann sig endast tre örnar omkring Lågskär. Den 24 maj räknades 702 ungar och bara två örnar. Först den 30 maj steg örnförekomsten betydligt och ett liknande antal som tidigare år började vistas i området. Redan efter den 10 juni började de dock söka sig vidare så den sammanlagda perioden med hög örnförekomst var i praktiken halverad. Den 25 juni räknades antalet överlevande ådungar för denna häckningssäsong och 750 ungar kunde konstateras. Detta är en markant förbättring av häckningsresultatet. År 2019 räknades vid samma tidpunkt 20 överlevande ungar och år 2020 endast 10.

Det är möjligt att den inledningsvis låga örnförekomsten gjorde att de tidigt kläckta ungarna hann bli lite större före örnarna kom i gång med jakten och sedan klarade av att hålla sig undan när fler örnar började vistas i området. Havsörnarna koncentrerade troligtvis jakten till de nykläckta ungarna och de tidigare kläckta klarade sig så länge att de sedan inte var lika attraktiva att jaga för havsörnarna. I sammanhanget bör också sägas att trutarna står för en betydande predation på ungar, men trutarna gynnas starkt av örnarnas närvaro

¹ Stien, J., Yoccoz, N.G. and Ims, R.A. 2010. Nest predation in declining populations of common eiders *Somateria mollissima*: an experimental evaluation of the role of hooded crows *Corvus cornix*. *Wildlife Biology* 16(2), 123-134.

då de utnyttjar den kaotiska situation som uppstår när flera örnar jagar tillsammans och tvingar ådorna på flykt. I frånvaro av havsörn försvarar ådorna i vanliga fall kullarna mot trutarna som då inte är närmelsevis lika effektiva. Detta minskade sannolikt även trutpredationen detta år.

Under våren testades avledande utfodring som ett led i försöken att utvärdera åtgärder för att minska predation på nykläckta ådungar. Trafikdödade rådjur och fiskrens kördes ut till västra Sundskärsarkipelagen. Maten kördes ut mellan 11 april och 8 juni men utfodringsplatsen besöktes inte av havsörnar under den del av våren som det hade varit nödvändigt, alltså från att ådungarna hade börjat komma ut på vattnet. En stor mängd mås- och kråkfågel besökte dock utfodringsplatserna vilket i sig kan utgöra ett bekymmer då det inte ses som önskvärt att i onödan utfodra dem och locka ut dem i skärgården då de också är stora predatorer på ägg och ungar. Den avledande effekten kunde i alla fall avskrivas då ingen noterbar effekt på havsörnar kunde konstateras. Att utfodra under en längre period eller med större mängder för att på så sätt vänja fler örnar vid platsen utgör inte ett alternativ då det skulle kunna locka fler predatorer av flera arter till området och även kunna bidra till en ökad överlevnad av ungor, något som med beaktande av den stora stammen i dagsläget inte är önskvärt. Med beaktande av årets erfarenhet är det också sannolikt att örnarna ändå skulle intressera sig för ådungarna vid Lågskär eftersom det utgör en grundläggande del av deras naturliga beteende. Det är också möjligt att den varma dagstemperaturen från mitten av maj bidrar till att åtelmaterial snabbt blir dåligt och inte intresserar örnarna.

Sammanfattningsvis kan konstateras att 2021 var ett mycket framgångsrikt år tack vare en kombination av åtgärder. Den konstanta närvaron av människor redan från häckningens inledning höll örnarna på avstånd från huvudön vilket ledde till en ökning av antalet ådor som skred till häckning och en lägre predation på ruvande ådor. Kråkfågelkontrollen bidrog i sin tur till att minska boplundringen och förbättrade häckningsresultatet bland de som genomförde häckningen. Ett ökat antal häckande ådor och större andel lyckade häckningar bidrog till att ett större antal ungar kom ut på vattnet. Tack vare den inledningsvis låga örnfrekvensen lyckades också en större del av dessa överleva de första kritiska dagarna och var sedan så stora att örnarna lämnade området trots att ett stort antal ungar fanns kvar. De senaste åren har örnaktiviteten ökat genast när ungarna har börjat komma ut på vattnet och minskat först när ungarna har tagit slut, troligtvis för att de har hunnit ta dem i samma takt som de har kommit ut, men detta år lämnade örnarna området när ungarna hade blivit för stora för att vara intressanta. Resultatmässigt betydde det i slutändan 750 flygfärdiga ungar på 964 häckande ådor, vilket innebär en produktion på omkring 0,8 flygga ungar per åda. Målsättningen för området bör vara en årlig produktion på omkring en flygfärdig unge per åda för att kolonin ska kunna växa och producera ett överskott som kan kolonisera omkringliggande häckningsområden som ejdern har försvunnit från men där aktiva åtgärder på nytt har skapat bättre förutsättningar för en lyckad häckning.

Förslag till åtgärder för våren 2022:

- Oavbruten bemanning på fågelstationen från mitten av april.
- Fågelskrämmor, kompletteras med två till, sammanlagt fem stycken.
- Skydds jakt på kråka och korp samt kontinuerligt förhindrande av häckningsförsök genom rivning av bon.

- Beredskap för att vidta aktiva åtgärder för att skrämma bort havsörn från området från att de första ådungarna börjar komma ut på vattnet. De första ungarna observerades den 14 maj år 2021. Det skulle vara mycket viktigt att säkerställa att örnförekomsten hålls på en låg nivå de första veckorna från att ungarna börjar komma ut på vattnet.

Robin Juslin
Jaktförvaltare
24.1.2022

Figur 1. Antal stationära kråkor på Lågsjär våren 2020 och 2021, samt antal skjutna kråkor 2021.

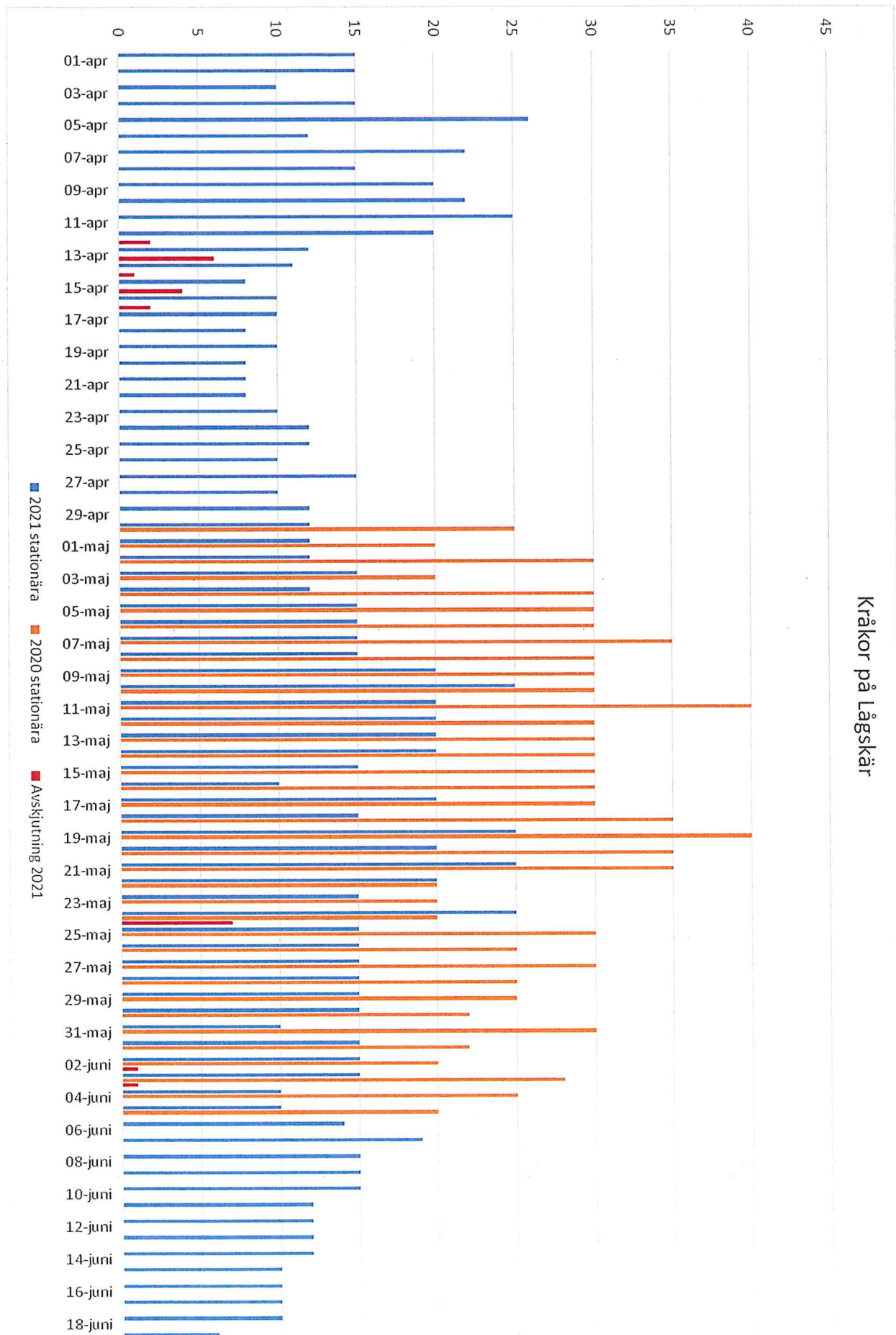
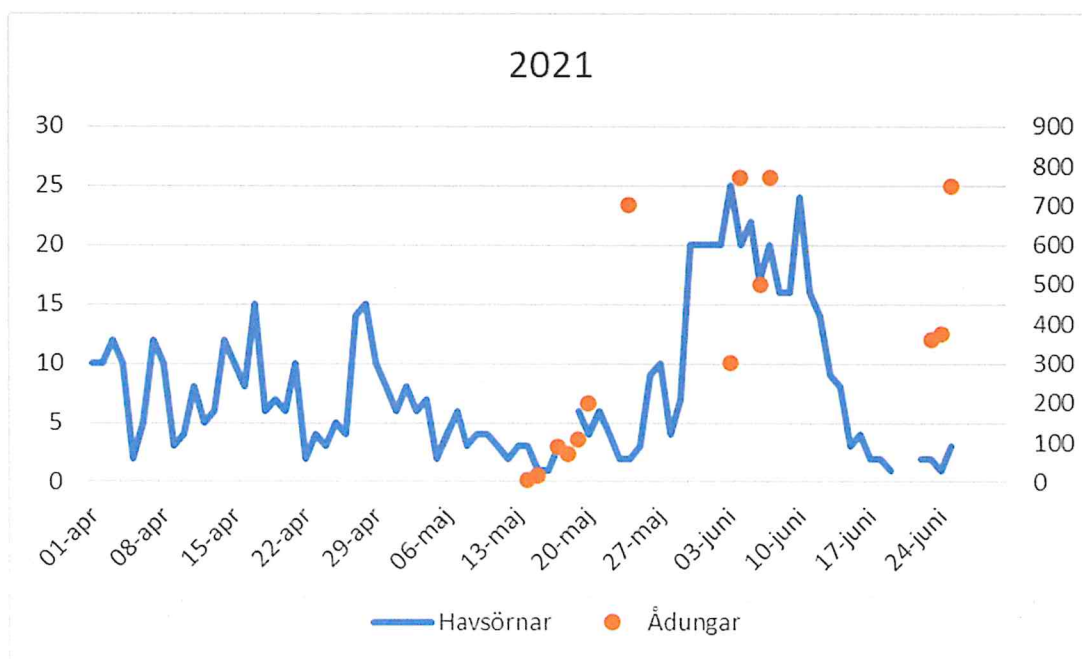

Bild 1: Önskrämma placerad på norra udden.

Figur 2: Antal ådungar på vattnet och antal havsörnar i området år 2021.

Observationer från Lågskär, häckningssäsongen 2020.

Jag var stationerad på Lågskär i åtta dygn från den morgonen den 19 till morgonen den 27 maj för att tillsammans med en professionell drönarflygare utvärdera störning med drönare som metod för att minska havsörnens predation på ådungar. Tanken var att ge örnarna färre tillfällen att attackera ådkullarna genom att störa ut dem till de yttre holmarna och genom att aktivt försöka avbryta pågående attacker och förhindra att örnarna samarbetar. Under jakten samarbetar örnarna genom att turas om att attackera och eliminerar på så sätt effektivt en hel kull på kort tid eftersom ungarna inte orkar dyka tillräckligt länge för att hålla sig undan. Under örnattackerna passar också trutar på att utnyttja situationen. I vanliga fall försvarar ådorna sina ungar mot trutarna, men eftersom ådorna tvingas lämna kullen när örnarna attackerar för att inte riskera att själva bli tagna blir trutarna väldigt effektiva. Förhoppningen var därför att både örnarnas och trutarnas effektivitet kunde begränsas om örnarna inte fick samarbeta ostört. På detta sätt var målsättningen att vi skulle kunna begränsa predationen tillräckligt mycket för att bygga upp en liten population av ungar som skulle hinna bli upp till en dryg vecka gamla under vår vistelse. Ådungar är som mest utsatta för predation de första 10-12 dagarna så dessa skulle därmed ha bättre möjlighet att hålla undan för havsörnarnas attacker efter att vi lämnat Lågskär och dessutom skulle de nya ungar som kommer ut vara lättare byten och fungera som en "buffert" för de större ungarna.

Till att börja med kunde vi konstatera att ådornas häckningsresultat 2020 redan hade försämrats kraftigt eftersom örnförekomsten hade varit ovanligt hög redan under det inledande stadiet av häckningen. På grund av reserestriktionerna föranledda av Covid-19 hade fågelstationen inte varit bemannad under april och endast sporadiskt besökts av olika naturintresserade. En naturfotograf, rapporterade den 23 april om upp till 16 örnar som jagade ådor på Lågskär. Jag åkte ut för att kontrollera läget på morgonen den 27 april, precis den tid då de flesta ådor lägger ägg, och när vi kom ut observerade vi 18 örnar. Efter att jag åkte iland på förmiddagen den 28 april var Lågskär folktomt till eftermiddagen den 30 april då den första gruppen ornitologer för säsongen kom ut och då rapporterade de 42 havsörn i området. Till följd av detta hade förstås ett okänt antal ådor blivit slagna, men sannolikt hade också ett stort antal ådor avstått från att häcka. Normala år har bemanningen effekten att örnarna inte får möjlighet att uppehålla sig ostört på huvudön, men så var alltså inte fallet i år. Ålands fågelskyddsförening räknade 280 ådor "nära land", alltså inte häckande, från fyren den 17 maj och utöver detta tillkommer ett stort antal ådor på övriga delar av området, samt de som håller sig längre ut. Den senaste boräkningen genomfördes våren 2017 då räknades 727 ådbon på huvudön och de mer erfarna Lågskärsbesökarna uppskattade att det kanske endast var hälften så många bon i år. Utöver detta har kråkförekomsten varit ovanligt hög. Under maj månad har 20–40 stationära kråkor rapporterats från Lågskär och jag observerade ett stort antal plundrade bon och äggskal. Runt ådor som fortfarande ruvade kunde man ofta se rester av plundrade ägg. Ett korp-par häckar också på ön vilket förstås bidrar till boplundringen. Under min längre vistelse på Lågskär observerade jag en del ådor som gick ut med ungar och många av dem hade färre ungar än normalt, endast en till tre stycken i stället för omkring fyra. Den första ådkullen observerades den 13 maj, men först på måndagen den 18 började det komma ut flera kullar. Första dagen vi var ute, alltså den 19 maj, uppskattade ornitologerna antalet ungar till 100 st.

Utgångsläget var alltså dåligt. Färre häckande ådor och en omfattande boplundring av kråkor ledde till ett sämre häckningsresultat och därmed färre ådkullar att försöka skydda med drönarna redan från början. Upplägget för drönarförsöket var att vi stationerade oss på varsin sida av huvudön, drönarflygaren vid fyrvaktarbostaden och jag vid det östra vindskyddet och hade varsin drönare i beredskap. När örnar sökte sig närmare huvudön försökte vi schasa ut dem till de yttre holmarna, främst Kalvskär och Inre Jungfrun. Om de började jaga försökte vi antingen följa efter dem för att

jaga i väg dem, eller hovra med drönaren ovanför gruppen med ådungar för att på så sätt vara i vägen för örnarna.

Till en början lyckades vi delvis. Det tar en liten stund före all utrustning är igång och drönaren är i luften så oftast hann de börja attackera före man var framme, även när man upptäckte örnen redan när den gav sig av från t.ex. Kalvskär. Det svåraste med detta var att en attack triggade igång alla örnar samtidigt, ofta på båda sidor av huvudön, vilket gjorde att vi inte kunde ge understöd åt varandra och man fick väldigt många örnar i luften att ta hand om själv. När många örnar samarbetade var det svårare att avbryta attacken på annat sätt än att hovra med drönaren ovanför ungarna men då satte sig bara örnarna på hållarna i närheten och attackerade igen så fort man försökte något annat. De kunde också ge sig på någon annan kull som de upptäckte i närheten. Med de goggles vi använde för att kunna flyga effektivt (som man har på huvudet och gör att man ser som att man hade suttit inne i drönaren) var det svårt att hålla koll på vad örnarna gjorde runtom. Batterikapaciteten (ca 20–25 minuter) gjorde det också svårt att hinna med när det var många örnar igång samtidigt. I många fall kunde vi dock avbryta attacken tidigare än vad som annars hade varit fallet. Ibland för att örnarna började försöka stjäla byten av varandra i stället. Det som fungerade bäst verkade vara att hålla örnarna på avstånd när de försökte mobilisera sig närmare land. Ofta satt de ute på de yttre holmarna för att sedan söka sig till någon av de närmare hållarna, antagligen för att ha bättre uppsikt. Då gick det oftast bra att schasa ut dem igen. Det kunde gå flera timmar mellan attackerna på detta sätt. Det är förstås svårt att veta om det hade varit fler attacker om vi inte hade gjort det, men vi uppfattade i alla fall att det hade betydelse. Vi arbetade långa dagar, på pass från 05.00 till 21–22.00 med endast någon kort paus för matlagning eller batteriladdning och vid flera tillfällen inträffade attacker just då, trots att det kunde ha gått flera timmar utan attacker före det. Trots det upplevde vi inte någon effekt från dag till dag på antal ådkullar, alltså att vi uppnådde något resultat i linje med målsättningen att bygga upp en liten population av ungar. De kullar som kom ut var helt enkelt för hårt utsatta ändå. Dagssumman av ungar uppskattade jag relativt konstant runt 100 ungar från dag till dag, kanske något över det vissa dagar. Örnförekomsten var ändå relativt låg, ca 12–13 havsörnar dagligen jämfört med ca 15–25 som var det vanliga under motsvarande period året före.

Från morgonen den 24 maj blev det ordentlig dimma som inte lättade före eftermiddagen den 25. Sikten var oftast bara ett par hundra meter och ibland mindre. Örnarna jagade trots det, om än inte lika organiserat. Även trutarna verkade utnyttja tillfället för att sitta på span närmare kullarna och vänta på att någon unge avvek lite från gruppen. När dimman till sist lättade hittade vi inte enda unge längre, inte ens i området närmast fyren som annars fick vara ganska ifred. Det kan förstås ha varit ungar kvar ändå som vi inte såg, men skillnaden mot hur det såg ut före dimman var påtaglig.

Det kom fortfarande ut nya kullar men mot slutet av perioden upplevde vi mer och mer att örnarna vände sig med drönarna. Man kunde flyga så nära att drönarens krocksensorer sade ifrån och örnen tog ändå bara ett hopp åt sidan. Det gjorde att den tidigare hyfsat framgångsrika taktiken att schasa ut örnarna till de yttre holmarna försvårades. Generellt är habituering ett stort problem när det gäller olika skrämsemetoder och det är svårt att hitta metoder som har en ihållande effekt.

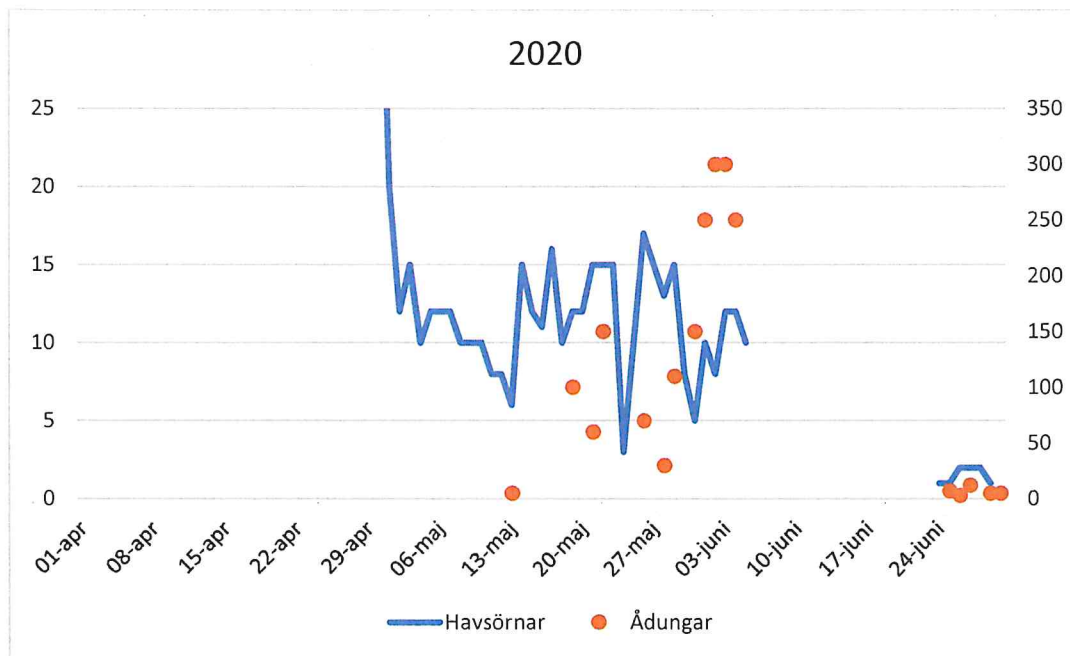
Vi dokumenterade också hur det typiskt sett såg ut för en ny grupp med ådungar. Här följer ett exempel från eftermiddagen den 26 maj: *9 ådor med ca 25 nykläckta ungar simmar omkring vid inloppet till fladan. Kl 13 börjar de ge sig iväg ut ur fladan längs stranden i riktning mot Hästgrund. Ungefär kl 15 börjar de simma ut mot Sundblomsgrund och hamnar därför ut på öppet vatten. När de är mitt mellan Hästgrund och Sundblomsgrund börjar örnarna attackera. Åtta havsörnar och några trutar reducerade kullen effektivt så det endast återstod fyra ungar när attacken var över.*

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att drönare inte kommer att fungera för att uppnå någon betydande effekt på ungridproduktionen. Örnarna vänjer sig och alla år kommer det att uppstå väderförhållanden som gör att man inte kan flyga. Nu var inte heller örn förekomsten särskilt hög. Antagligen hade fler örnar samlats omkring Lågskär om tillgången på ungrid hade varit bättre och då hade vi inte haft någon möjlighet att hinna med, trots två drönare i beredskap.

Förslag inför nästa år:

- Säkerställa att fågelstationen är bemannad kontinuerligt från mitten av april så inte örnarna får samma möjlighet att uppehålla sig ostört på huvudön som i år.
- Det kunde vara möjligt att komplettera skyddet som människors närvaro ger de ruvande ådorna med att placera ut fågelkrämmor på de mer avlägsna delarna av huvudön. Norra udden hade varit särskilt utsatt för örnarna denna vår och där kunde några skrämmor komplettera människans närvaro. I skrätärnekolonier i Sverige har det fungerat relativt väl, men det gäller så klart mindre områden. Detta har också endast betydelse under ruvningstiden.
- Begränsa kråkfåglarna. Antalet kråkor måste reduceras och korp-paret borde också tas bort. Ingenting av arterna är hotade och värdet att maximera ungridproduktionen i en av Finlands viktigaste ejderkolonier överstiger värdet av att freda enskilda individer av dessa arter. Kråkfåglarna kunde skyddsjagas utan att störa det övriga fågellivet nämnvärt genom att utnyttja fällor.
- Nya alternativ för att skydda ungridarna måste tas fram.

Målsättningen skulle vara att maximera antalet häckande ådor och minimera förlusterna till boplundrare. Sen är frågan om detta endast leder till att fler havsörn stationerar sig omkring Lågskär så ungridarna går åt ändå, men oberoende av vilka metoder som vidtas för att begränsa predationen på ungridarna är det högprioriterat att se till att det kläcks så många ungrid som möjligt till att börja med. Metoder för att begränsa havsörnens predation på ungridarna måste tas fram så fort som möjligt eftersom ungridproduktionen på Lågskär måste förbättras inom några år om inte Ålands och kanske Finlands viktigaste häckningsområde för ejder ska förloras. Föregående års ungridräkning som genomfördes den 7 juli 2019 visade att den totala ungridproduktionen för häckningssäsongen summerades till 20 ungrid. En överlevnad på 0,8 % baserat på 727 ådors genomsnittliga antal kläckta ungrid. Normal överlevnad uppgår till ca 10 % vilket hade inneburit 265 flygfärdiga ungrid. Det är vanligt att ejdern har enskilda år med väldigt låg ungridöverlevnad men detta ska kompenseras med år med bättre överlevnad. I de västnyländska studieområdena har det talats om en obefintlig ungridproduktion de sju senaste åren och även om ådorna normalt sett är långlivade är det förstås en ohållbar situation.

Figur 1. Antal ådungar på vattnet och antal havsörnar i området år 2020. Havsörnskurvan startar på 42 men är klippt för att informationen i diagrammet ska bli mer överskådlig. Det höga antalet berodde på att fågelstationen var obemannad tidigare under våren. Detta visar hur sårbar kolonin är för trycket från havsörnarna, om fågelstationen skulle lämnas obemannad.

Robin Juslin

Jaktförvaltare

BESVÄRSANVISNING

Besvärsmyndighet

Den som är missnöjd med detta beslut kan söka ändring i det hos högsta förvaltningsdomstolen genom skriftliga besvär. Besvär kan anföras av den som beslutet avser eller vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar.

Besvärstid

Besvär ska anföras skriftligt inom 30 dagar från att beslutet har delgivits. Närmare information om hur besvärstiden beräknas finns på omstående sida.

Besvärsskriftens innehåll

I besvärsskriften ska uppges:

- ändringssökandens namn och kontaktuppgifter, inklusive uppgifter om hemkommun samt postadress och eventuell annan adress till vilken handlingar som hänför sig till ärendet kan sändas
- det beslut i vilket ändring söks
- redogörelse över till vilka delar ändring söks i beslutet, vilka ändringar som yrkas samt grunderna för yrkandena.

Om ändringssökandens talan förs av dennes lagliga företrädare eller ombud eller om någon annan person har uppgjort besvären, ska i besvärsskriften även uppges namn och hemkommun för denna person. Ändringssökanden, den lagliga företrädaren eller ombudet ska underteckna besvärsskriften.

Bilagor till besvärsskriften

Till besvärsskriften ska fogas:

- det överklagade beslutet, i original eller som kopia,
- intyg över vilken dag beslutet har delgivits eller annan utredning över när besvärstiden har börjat,
- de handlingar som ändringssökanden åberopar till stöd för sina yrkanden, om dessa inte redan tidigare har lämnats till landskapsregeringen och
- fullmakt för eventuellt ombud, om ombudet inte är en advokat eller ett offentligt rättsbiträde.

Inlämning av besvärsskriften

Besvärsskriften ska inom besvärstiden lämnas till högsta förvaltningsdomstolen på adressen Högsta förvaltningsdomstolen, PB 180, 00131 HELSINGFORS, eller elektroniskt på adressen korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi. Besvärsförfarandet kan även i sin helhet skötas elektroniskt via förvaltnings- och specialdomstolarnas e-tjänst, se närmare information om e- tjänsten på adressen www.regeringen.ax/besvar

Avgifter

Rättegångsavgiften till högsta förvaltningsdomstolen är 530 euro. I lagen om domstolsavgifter (FFS 1455/2015) finns bestämmelser om de fall då avgift inte tas ut. Närmare upplysningar om avgifterna lämnas av högsta förvaltningsdomstolen.

Närmare information om hur besvärstiden beräknas

Besvärsskriften ska inlämnas inom 30 dagar från datumet då mottagaren fått del av beslutet. Då besvärstiden beräknas ska den dag då delgivningen sker inte medräknas. Om den sista dagen av besvärstiden är en helgdag, självständighetsdag, första maj, julafton, midsommarafton eller helgfri lördag fortsätter besvärstiden också följande vardag.

Dagen för delgivningen beräknas på följande sätt:

- Offentlig delgivning – Om beslutet har delgivits via offentlig delgivning anses mottagaren ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter det att beslutet publicerades på myndighetens elektroniska anslagstavla.
- Vanlig delgivning – Om beslutet har postats som vanligt brev anses mottagaren ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter det att brevet avsändes, om inte något annat visas.
- Bevislig delgivning – Om beslutet har sänts per post mot mottagningsbevis, framgår datumet för då mottagaren fått del av beslutet av mottagningsbeviset. Om beslutet har överlämnats till mottagaren eller dennes lagliga företrädare eller ombud framgår dagen då mottagaren fått del av beslutet av det skriftliga bevis som upprättats över delgivningen.
- Mellanhandsdelgivning – Om beslutet inte har lämnats direkt till mottagaren eller dennes lagliga företrädare eller ombud anses mottagaren ha fått del av beslutet den tredje dagen efter den dag som framgår av delgivningsbeviset.
- Vanlig elektronisk delgivning – Om beslutet delgivits som ett elektroniskt meddelande anses mottagaren ha fått del av beslutet den tredje dagen efter att meddelandet sändes, om inte något annat visas.
- Bevislig elektronisk delgivning – Om beslutet har delgivits bevisligen genom ett elektroniskt meddelande anses mottagaren ha fått del av beslutet när det har hämtats från den länk som myndigheten anvisat.

Besvärsskriften ska vara inlämnad till högsta förvaltningsdomstolen senast kl. 16:15 på besvärstidens sista dag. Denna tidsfrist gäller även besvär som skickas via förvaltnings- och specialdomstolarnas e-tjänst eller per e-post.

ÅLR 2023/3548 #8 Handling - Google Chrome

w3d3.regeringen.ax/Asp/DocumentExtendedForm.asp?DIARYREF=2&CASEREF=990375&DOCUMENTREF=...

Handling # 8 i ärende ÅLR 2023/3548

Åtgärd/Handl.*

Telefonkontakt med sökande, skydds jakt avbryts i samförstånd

Offentligt namn

Riktning	Utgående
Skapad av	David.Abrahamsson@regeringen.ax
Datum	2023-06-02 12:56
Reg.datum	2023-06-02 12:58
Gallr.datum	
Handlingstyp	Handling
Handlingsstatus	---
Extern ref.	

Information

Kontakt med sökande: p.g.a. pågående fågelinfluensa kommer jakten avbrytas då det bedöms som olämpligt att fortsätta den med hänsyn till att ett utbrott av misstänkt fågelinfluensa dokumenterats på Lågskär 31.5.

Hänvisning

Er begäran 31.7.2023

Dnr 1571/03.04.04.04.34/2023

Högsta förvaltningsdomstolen

Pb 180

FI-00131 HELSINGFORS

Kontaktperson

Maija Häggblom, telefon +358 (0)18 25458

maja.haggblom@regeringen.ax

korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

Ärende

**Anhållan om förlängd utlåttid för er begäran, med datum 31.7.2023,
Dnr 1571/03.04.04.04.34/2023**

Med anledning av att er begäran ankommit under semestertiden och eftersom flera av ärendet berörda tjänstemän ännu är frånvarande på grund av semester och därför inte kan delta i beredningen av utlåttid inom den i er begäran utsatta svarstiden (21.8.2023), anhåller Ålands landskapsregering härmed om en förlängning av svarstiden.

Naturvårdsintendent

Maija Häggblom